

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bilim Dalı

**EVLİ BİREYLERDE KENDİLİK ALGISI, ALGILANAN EŞ
DAVRANIŞLARI, İLİŞKİDE YÜKLEME TARZLARI VE ÇİFT
UYUMU İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

İrem YILDIRIM

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2019

EVLİ BİREYLERDE KENDİLİK ALGISI, ALGILANAN EŞ DAVRANIŞLARI,
İLİŞKİDE YÜKLEME TARZLARI VE ÇİFT UYUMU İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

İrem YILDIRIM

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Gaye Zeynep ÇENESİZ

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2019

KABUL VE ONAY

İrem YILDIRIM tarafından hazırlanan “Evli Bireylerde Kendilik Algısı, Algılanan Eş Davranışları, İlişkide Yükleme Tarzları ve Çift Uyumu İlişkisinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 10.07.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖNCÜL (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Gaye Zeynep ÇENESİZ (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Zöhre KAYA

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Doç. Dr. Fuat TANHAN

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi yerleşkesinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun ... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

10.07.2019

İrem YILDIRIM

TEŞEKKÜR

Değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Gaye Zeynep ÇENESİZ'e,

Tez sürecim boyunca değerli bilgilerini paylaşarak, tez yazım sürecimi kolaylaştıran, rahatsız ettiğim her an fazlasıyla naif bir şekilde dönüş yaparak sorunumu çözen, Eğitim Bilimleri Enstitü Şefi Sayın Cesim ALADAĞ'a,

Hayatımın her anında olduğu gibi yüksek lisans eğitimim süresince paylaştığı bilgiler ve motivasyonu ile yanımda olan, aynı okullardan ve aynı üniversiten mezun olduğumuz, üniversite döneminde 3 yıl ev arkadaşlığı yaptığımız, tezlerimize aynı yıl başlayıp aynı duyguları birlikte yaşayarak aynı dönem teslim ettiğimiz can yoldaşım, sırdaşım, en iyi arkadaşım, hamilelik döneminde olmasına rağmen kendi tezini yazıp bitirebilen, girdiği yaş itibarıyla karşılaştığı tüm gelişim basamaklarını tamamlayabilen, gayretli ve azimli canım ablam Sinem Gamze YILDIRIM'a,

Hayatıma girdiğinden beri, her konuda olduğu gibi tez yazım sürecimde de yanımda olan, değerli fikirlerini esirgemeyen, verdiği moral ve motivasyon ile tezimi tamamlamamı sağlayan, maddi ve manevi destekçim, canım arkadaşım Ali ORMAN'a teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

YILDIRIM, İrem. *Evli Bireylerde Kendilik Algısı, Algılanan Eş Davranışları, İlişkide Yükleme Tarzları ve Çift Uyumu İlişkisinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Van, 2019.

Son yıllarda, özellikle kadının iş dünyasında aktif olarak yer alması, eğitim, ekonomi ve sosyal alanlardaki değişimler, aile kavramına yönelik bakış açısını değiştirmiştir. Bu değişimler evlilik ilişkilerini etkilemiş ve bu alanda yapılan çalışmaların sayısını arttırmıştır. Evlilik araştırmalarına özgün bir çalışma olarak eklenerek, evli bireylerin kendilerine, eşlerine ve evliliklerine yönelik farkındalıklarını artıracakları düşünülen bu çalışmanın amacı; evli bireylerin sahip olduğu kendilik algıları, eş değerlendirmeleri, yükleme tarzları ve çift uyumlarını çeşitli değişkenler açısından ele almaktır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan ve en az bir yıldır evli olan 376 kadın ve erkek birey oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak, 'Demografik Bilgi Formu' (DBF), 'Evlilik Uyumu Ölçeği' (EUÖ), 'Sosyal Karşılaştırma Ölçeği' (SKÖ), 'Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği' (BEDÖ) ve 'İlişkilerde Yükleme Ölçeği' (İYÖ) kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Normallik testleri ve uç değerleri belirlemek için Mahalanobis testi yapılmıştır. Ölçeklerin iç tutarlılıkları analiz edilerek, araştırmanın amacı çerçevesinde; kendilik algısı, eş değerlendirme, yükleme tarzları ve evlilik uyumu arasında ilişkileri tespit edebilmek amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Kendilik algısı, eş değerlendirme ve yükleme tarzlarının, evlilik uyumunun yordayıcıları olup olmadığını belirlemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda, araştırmaya katılan kadın ve erkeklerin sadece eş değerlendirmeleri arasında cinsiyet açısından farklılaşma olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Evlilik uyumunun en güçlü yordayıcısının ilişkide yükleme tarzları alt boyutu olan sorumluluk olduğu, eş değerlendirmenin kontrolcülük ve kopukluk alt boyutlarının ise evlilik uyumu ile yüksek ilişkili olduğu bulunmuştur. Değişkenler arası ilişkilere bakıldığında, kendilik algısı ve eş değerlendirme alt boyutu olan güvenilebilirliğin

evlilik uyumu ile pozitif yönde; eş değerlendirme alt boyutları olan kontrolcülük, kopukluk ve bağımlılığın ve ilişkide yükleme tarzları nedensellik ve sorumluluk alt boyutlarının ise evlilik uyumu ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Demografik değişken olan evliliği önerme/önermeme/kararsız kalma durumunun ise tüm değişkenler ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgular alan yazın çerçevesinde tartışılmış ve araştırmaya yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Kendilik algısı, algılanan eş davranışları, ilişkide yükleme tarzları, çift uyumu.

ABSTRACT

YILDIRIM, İrem. *Self-Perception, Perceived Spouse Behaviors, Attributional Styles and Couple Adjustment in Married Individuals* Master Thesis, Van, 2019.

In recent years, how family concept is evaluated has differed especially due to women's active employment, changes in education, economy and social fields. These changes affected the marital relations and increased the number of studies in this field. The aim of this study was to increase the awareness of married individuals towards themselves, their spouses and their marriages by exploring the relationship with new variables. The aim of this study was to examine self-perceptions, couple assessments, attribution styles, and couple adjustment cohesion of married individuals in terms of various variables. Study group of the study constituted 376 men and women who are married at least for one year. For data collection, 'Demographic Information Form', 'Marital Adjustment Test', 'Social Comparison Scale', 'Birtchnell Partner Evaluation Scale' and 'Relationship Attribution Measure were used. SPSS package program was used for data analysis. The internal consistency of the scales was analyzed and within the scope of the aim of the research; Pearson correlation analysis was used to determine the relationships between self-perception, spouse assessment, attribution styles, and marital adjustment. Regression analysis was performed to determine whether self-perception, spouse assessment and attribution styles were predictors of marital adjustment. As a result of the study, gender differences were found to be significant for couple assessment subscales. It was found that the most powerful predictor of marital adjustment was responsibility, which was a sub-dimension of relationship attributional style, and the control and disconnection sub-dimensions of the partner evaluation were highly related to marital adjustment. When the relationships between the variables were examined, self-perception and credibility, which is the sub-dimension of partner evaluation, were positively correlated with marital adjustment; also, the sub-dimensions of co-evaluation, control, disconnection and dependence, and relationship styles, and causality and responsibility sub-dimensions were found to be negatively related to

marital adjustment. It was found that recommend/not recommend/being indecisive to recommend marriage to others was positively related to all variables. The findings were discussed within the framework of the literature and suggestions for future research were included.

Key Words

Self-perception, perceived partner behavior, relationship attribution style, couple adjustment.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
1. BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	5
1.3. Araştırmanın Problem Cümlesi	6
1.4. Araştırmanın Alt Problemleri	6
1.5. Araştırmanın Varsayımları	6
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.7. Tanımlar	6
2. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Kendilik Algısı	8
2.1.1. Kendilik Kavramı	8
2.1.1.1. <i>Benlik Türleri</i>	10
2.1.1.2. <i>Benliğin Gelişim Süreci</i>	12
2.1.2. Kendilik Algısı Kavramı	14
2.1.3. Kendilik Algısı Kavramı ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	15
2.1.3.1. <i>Bem' in Kendilik Algısı Kuramı</i>	15
2.1.3.2. <i>Sosyal Karşılaştırma Kuramı</i>	17
2.1.4. Kendilik Algısını Etkileyen Faktörler ve Bu Faktörlerin Evlilik ile İlişkisi	18

2.1.5. Kendilik Algısı ile İlgili Yapılmış Araştırmalar	22
2.2. Kişilerarası Yükleme Tarzları	25
2.2.1. Yükleme (Atıf) Kavramı	25
2.2.2. Yükleme Tarzları ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	27
2.2.2.1. <i>Sağduyu Kuramı</i>	27
2.2.2.2. <i>Uyumlu Çıkarımlar Kuramı</i>	29
2.2.2.3. <i>Birlikte Değişim Kuramı</i>	29
2.2.3. Evlilikte Kullanılan Yükleme Tarzları.....	30
2.3. Algılanan Eş Davranışları	32
2.3.1. Eş Değerlendirme Kavramı.....	32
2.3.2. Eş Değerlendirme Alt Boyutları	34
2.3.2.1. <i>Bağımlılık</i>	35
2.3.2.2. <i>Kopukluk</i>	35
2.3.2.3. <i>Kontrolcülük</i>	36
2.3.2.4. <i>Güvenilebilirlik</i>	36
2.4. Çift Uyumu	36
2.4.1. Evlilik Kavramı.....	36
2.4.2. Çift Uyumu Kavramı	40
2.4.3. Çift Uyumunu Etkileyen Faktörler	41
2.4.3.1. <i>Uyumlu Evlilik Modeli</i>	42
2.4.3.2. <i>Evlilikte Üçgen Modeli</i>	43
2.5. Konu ile İlgili Yurt İçinde ve Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar	45
3. BÖLÜM: YÖNTEM	49
3.1. Araştırmanın Modeli	49
3.2. Araştırma Grubu	49
3.3. Veri Toplama Araçları	51
3.3.1. Demografik Bilgi Formu	51
3.3.2. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği	51
3.3.3. Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği	52
3.3.4. İlişkilerde Yükleme Ölçeği	53
3.3.5. Evlilik Uyum Ölçeği	53
3.4. Verilerin Toplanması	54

3.5. Verilerin Analizi	55
4. BÖLÜM: BULGULAR	56
4.1. Değişkenlerin Normalliklerine İlişkin Bulgular	56
4.2. Değişkenlerin Cinsiyete Göre Farklaşmasına İlişkin Bulgular	57
4.3. Değişkenlerin Evliliği İhtiyaç veya Tercih Olarak Görme Durumlarına Göre Farklaşmasına İlişkin Bulgular	58
4.4. Değişkenlerin Evliliği Diğer İnsanlara Önerme Durumlarına Göre İlişkin Bulgular	60
4.4.1. Değişkenlerin Evliliği Diğer İnsanlara Önerme Durumu ve Evlilik Uyumu İlişkisi	62
4.4.2. Değişkenlerin Evliliği Diğer İnsanlara Önerme Durumu ve Kendilik Algısı İlişkisi	62
4.4.3. Değişkenlerin Evliliği Diğer İnsanlara Önerme Durumu ve Nedensellik Yükleme Tarzı İlişkisi	62
4.4.4. Değişkenlerin Evliliği Diğer İnsanlara Önerme Durumu ve Sorumluluk Yükleme Tarzı İlişkisi	63
4.4.5. Değişkenlerin Evliliği Diğer İnsanlara Önerme ve Eş Değerlendirme İlişkisi	63
4.5. Değişkenlerin Normalliklerine İlişkin Regresyon Analizleri	66
4.6. Çoklu Regresyon Sonuçlarına Göre Evlilik Uyumu ile Yordayıcı Değişkenler Arasındaki İlişkiler	69
5. BÖLÜM: TARTIŞMA ve ÖNERİLER	72
5.1. Değişkenlerin Cinsiyete Göre Farklaşmasına İlişkin Bulguların Yorumlanması	72
5.2. Değişkenlerin Evliliği İhtiyaç ya da Tercih Olarak Görme Durumlarına İlişkin Bulguların Yorumlanması	76
5.3. Değişkenlerin Evliliği Diğer İnsanlara Önerme Durumlarına İlişkin Bulguların Yorumlanması	79
5.4. Evlilik Uyumu ile Yordayıcı Değişkenler Arasındaki İlişki Bulgularının Yorumlanması	81
5.4.1. Kendilik Algısı ve Evlilik Uyumu İlişkisi	82
5.4.2. Algılanan Eş Davranışları ve Evlilik Uyumu İlişkisi	83

5.4.3. İlişkide Yükleme Tarzları ve Evlilik Uyumu İlişkisi.....	86
5.5. Öneriler	88
KAYNAKÇA	91
EKLER	109
EK-1: Demografik Bilgi Formu	109
EK-2: Sosyal Karşılaştırma Ölçeği Örneği (SKÖ)	111
EK-3: Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği-Kadın Formu (BEDÖ)	113
EK-3: Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği-Erkek Formu (BEDÖ)	116
EK-4: İlişkilerde Yükleme Ölçeği (İYÖ)	119
EK-5: Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ)	123

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	50
Tablo 2: Değişkenlerin Normallik Dağılımlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları.	56
Tablo 3: Evlilik Uyumu, Kendilik Algısı ve İlişkide Nedensellik ve Sorumluluk Yükleme Tarzlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	57
Tablo 4: Değişkenlerin Evliliği İhtiyaç, Tercih veya Diğer Olarak Görme Durumlarına Karşılaştırılması	59
Tablo 5: Değişkenlerin Evliliği Diğer İnsanlara Önerme Durumlarına Göre Karşılaştırılması	60
Tablo 6: Tüm Gruplar Arası Farklar ve Ortalamalar	65
Tablo 7: Evlilik Uyumu ile Yordayıcı Değişkenler Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Tablosu	67
Tablo 8: Evlilik Uyumu ile Yordayıcı Değişkenlere Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	70

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Evlilikte Nedensellik ve Sorumluluk Yüklemeleri Boyutları.....	31
Şekil 2. Eş Değerlendirmede Olumlu ve Olumsuz Boyutlar	35
Şekil 3. Evlilikte Üçgen Modeli	43
Şekil 4. Artıkların Normalliğini Gösteren Histogram.....	67
Şekil 5. Artıkların Normalliğini Gösteren P-P Plot	67
Şekil 6. Eşvaryanslılık	68

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımları üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Günümüzde, evlilik ilişkileri üzerinde çalışmak hem kuramsal hem de klinik amaçlar açısından önem kazanmıştır. Literatürde evliliği çeşitli açılardan ele alan araştırmalar genellikle evlilik uyumu ve evlilik doyumu üzerine yoğunlaşmaktadır. Ancak evliliğin yordayıcı unsurlarını ele alan evlilik araştırmalarına bakıldığında kendilik algısı, eş değerlendirme, ilişkide yüklenme ve çift uyumu kavramlarının birlikte ele alındığı çalışmalara az rastlanmaktadır.

Evlilik, kadın ve erkeğin bazı amaçlar doğrultusunda, yaşadıkları ülkenin yasalarına uygun bir şekilde, aynı çatı altında yaşamak için bir araya geldikleri bir sistemdir. Bu amaçlar biyolojik, psikolojik ve sosyal gereksinimlerin doyurulmasıdır. Genel olarak, sağlıklı ve düzenli cinsel yaşam sürdürülmesi, çocuk yapma ve yetiştirme istek ve ihtiyaçlarının karşılanması, sevme-sevilme duygu ve ihtiyacının karşılanması, toplumda yer edinebilme duygusu hissedilmesi, birlikte daha güvenli, daha korunaklı, dayanışma ve desteğe dayalı bir hayat sürdürme hayalinin gerçekleştirilebilmesi gibi amaçlardır (Canel, 2012).

Başarılı bir evlilik başlatıp sürdürmek evlenme düşüncesinde olan her çiftin hedefi ve hayalidir fakat bunu gerçekleştirmek gerçek anlamda bir zorluktur. Bu nedenle evlilik sürecine katkıda bulunan birçok hayati faktörü göz önünde bulundurmanın, güçlü ve başarılı bir evlilik ilişkisinin nasıl kurulacağı hakkında bilgi edinmenin, böyle bir hedefe ulaşmak için oldukça iyi bir başlangıç olacağı düşünülmektedir (Dölen, 2014). Her insanın birbirinden farklı olduğu gerçeği gibi evliliklerde de eşler arasında farklılıklar olduğu gözlenen bir gerçektir. Bu farklılıklar çeşitli sebeplerden doğmaktadır. Bireylerin sahip oldukları benlikler ve benliklerini algılama şekilleri bu farklılıklardan bir tanesidir.

Kendilik algısı, kişinin kendi hakkındaki düşünceleri, duyguları, arzuları, istekleri, yetenekleri, sınırlılıkları, ilgileri, ilgisizlikleri, değerleri, davranışları, tepkileri, gelecek düşünceleri, geçmiş yaşantıları, kişiler arası ilişkileri ve kendi dışındaki tüm faktörlere ilişkin algısı ve yorumudur (Aldemir, 2013). Farklı benliklere, cinsiyetlere, ailelere, kültürlere, çocukluk yaşantılarına, kişiliklere ve birçok özelliğe sahip iki bireyin bir araya gelmesi ile oluşan evlilik kurumu, farklılıklardan doğan birçok karmaşıklıkla beraberinde getirmektedir. Bu karmaşıklıklar, çiftler arasında doğru yönlendirilmediği takdirde evlilik içerisinde birtakım anlaşmazlıklara ve sonucunda da boşanmalara sebep olabilmektedir (Tuğrul ve Kabakçı, 1996).

Boşanmaların dünya üzerinde en çok yaşandığı ülkeler ABD ve Rusya; en az olduğu ülkeler Moğolistan ve Kolombiya'dır. Türkiye ise boşanma oranının en az olduğu 10 ülke arasında yer almaktadır. Ancak hem dünya ülkeleri hem de Türkiye'de boşanma oranları giderek artmaktadır (Tarhan, 2016). Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2019 güncel verilerine göre Türkiye'de evlenmeler azalmakta, boşanmalar artmaktadır. Türkiye'de 2013 verilerine göre, evlenmeler % 0.6 oranında azalırken, boşanma oranları % 1.6 oranında artmış; 2016 verilerine göre, evlenmeler % 0.1 oranında azalırken, boşanma oranları % 4.5 oranında artmıştır. 2018'de ise evlenmeler bir önceki yıla göre % 2.9 azalırken, boşanmalar % 10.9 artmıştır. 2018'de kaba boşanma hızının en yüksek iller sırasıyla binde 2.79 ile İzmir, 2.77 ile Muğla, binde 2.69 ile Antalya iken; kaba boşanma hızı en düşük iller binde 0.16 ile Hakkari, binde 0.28 ile Şırnak, binde 0.31 ile Siirt olmuştur. Ortalama ilk evlenme yaşı, 2018 yılı için erkeklerde 27.8'e yükselirken kadınlarda 24.8'e yükselmiştir. Boşanmaların % 37.6'sı evliliklerin ilk 5 yıllık döneminde en fazla boşanma olan evlilik yılları olurken, % 20.4 ile 6-10 yıllık evliler ikinci sırayı almıştır (TÜİK, 2019).

Yıllar içinde hem boşanma oranlarının artması hem de evliliklerindeki sorunları daha fazla dile getirerek evlilik terapisine başvuran çift sayısının artması evlilik kurumunun ciddi anlamda sarsılmaya başladığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu durum aynı zamanda sağlıklı olmayan evlilikler sürdüren bireylerin kendi kişisel sağlıklarının da bozulabileceğine, sonucunda toplumsal bir kaygının da oluşabileceğine işaret etmektedir (Erden, 2016). Mutsuz, uyumsuz ve doyumsuz bir evliliği sürdürmenin genel mutluluk, yaşam doyumu, benlik saygısı ve

genel sağlıkla olumsuz yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir (Bradbury ve Karney, 2004; Hawkins ve Booth, 2005; Akt. Kublay ve Oktan, 2015). Boşanmalardan altı ya da bir sene sonra kansere yakalanan birçok vakaya rastlanmakta; boşanmış ya da boşanma düşüncesini yineleyen bireylerin depresyon puanlarının yüksek olduğu bilinmektedir. Depresyondaki beyin, sürekli olarak stres hormonu salgılamakta, beyinde bozulmalara, vücutta birçok psikosomatik hastalıkların oluşmasına yol açmaktadır. Bu durumda ise bireyin toplumsal uyumu bozulmakta, toplum sağlığına olumsuz etkiler yayabilmekte ve içinde bulunduğu durumdan dolayı çevresindeki insanların evlilik konusundaki algılarının olumsuz yönde şekillenmesine sebep olabilmektedir (Tarhan, 2016). Başka bir deyişle mutsuz bir evlilik süreci ya da mutsuz evliliği sonlandırmaya çözüm olarak görülen boşanma durumu insanları yıpratmakta ve toplumsal sağlığı olumsuz etkilemektedir. Bu durum evlilik konusunda hem bireysel hem de toplumsal olarak daha fazla bilgiye ve sağlıklı evlilikler yürütme ya da boşanma sürecinin daha sağlıklı hale getirilmesi konusunda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Evlilik ilişkisini etkileyen pek çok faktör vardır. Bunların bir kısmı kişinin kendi kişisel özellikleri bir kısmı da eşin özelliklerini kapsamaktadır. Boşanan bireyler ya da boşanma evresinde evlilik terapisine gelen çiftler genellikle eşlerinin kişiliklerinin kendilerinden farklı olduğunu bu nedenle birbirlerine uygun olmadıklarını söylemektedirler. Yapılan araştırmalar, çiftlerin tartışma örüntülerinin evliliklerin ilk iki yılı içinde oluştuğunu; bu süreçte çiftlerin en çok birbirlerinin farklı yönlerini tanımak için enerji harcadıklarını; birinci yıl içerisinde karşılıklı yakın ilişkilerin azaldığı, bununla birlikte çatışmaların arttığını ve çift uyumunun ilk yıllarda bozulmaya başladığını ortaya koymaktadır (Yavuzer, 2015).

Çift uyumu, evli çiftlerin evli olmaktan, evli kalmaktan, birlikte değişmekten ve değişen koşullara uyum sağlamaktan mutlu oldukları bir evliliğe işaret etmektedir. Aynı zamanda, çatışmaların kabul edildiği ve çözmek için çaba sarf edildiği, evlilik beklentilerinin gerçekçi olduğu ve doyum sağlayacak düzeyde hissedildiği, iletişimin güçlü ve sağlıklı olduğu, aynı zamanda kişiler arası ilişkilere de önem verildiği bir evlilik dinamiği olarak tanımlanmaktadır (Spainer, 1976). Evlilik uyumu, evli çiftlerin evliliği ve evlilikteki işlevsellikleri sürdürme başarıları olarak tanımlanan ve birçok değişkeni bünyesinde barındıran bir kavramdır (Kublay ve Oktan, 2015).

Evlilikten ne beklendiği evlilik uyumunun en önemli belirleyicilerinden biri olarak dikkat çekmektedir. Eşlerin beklentileri ne kadar gerçekçi ve birbirlerine ne kadar yakınsa evlilik uyumları o kadar yüksektir (Tarhan, 2017). Evli çiftlerin evliliğe dair beklentilerinin genellikle iletişim şekilleri, ev düzeni alışkanlıkları, iş bölümü, para harcama alışkanlıkları, tatil ve eğlenme biçimleri, romantizmi yaşama şekilleri, çatışma yönetimi, çocuk yetiştirme, kariyer ve aile dengesi gibi konularda farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşmaların temel kaynağı bireylerin kendileri, eşleri, evliliklerini nasıl tanımladıkları ile ilişkili olmaktadır. Kendisini ve eşini tanımaya çalışan, eşi ile ortak bir düşünce sistemi ile hareket etmek için gönüllü olan bireylerin evliliğe dair daha olumlu algılara sahip oldukları ve evlilik uyumları puanlarının daha yüksek olduğu bilinmektedir (Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006). Evli bireylerin kendileri, eşleri, evlilik hakkındaki olumsuz algıları aynı zamanda yaşadıkları olayları sorgulama ve değerlendirme biçimlerini de etkilemektedir. Bu sorgulama ve değerlendirmeler eşler arasında birtakım yüklemelerin yapılmasına sebep olmaktadır. Yüklemeler, evlilikteki sorunların çözümü için etkili olmayan yöntemlere başvurulmasına, eşe karşı daha olumsuz davranılmasına, evlilikten memnuniyetsizlikler yaşanılmasına, sadece bireylerin değil aynı zamanda çocukların da mutsuzluğuna ve sonuç olarak evlilikten uzaklaşmalara neden olmaktadır. Bu davranış biçimleri ise evlilik uyumuna zamanla zarar vermektedir. (Bradbury ve Fincham, 1992).

İlişkide yükleme kuramına göre, eşler arasında çıkan çatışmalara hangi olay ya da durumların sebep oluşu eşler tarafından genellikle konuşulmamaktadır. Olay, durum ya da davranış, algılayıcı eş tarafından ele alınmakta ve çatışmanın ortaya çıkıp çıkmayacağını, davranışın kendisinden ziyade algılayıcı eşin tutumu belirlemektedir (Ersanlı ve Kalkan, 2008). Bu tutumlar eşler arasında gerçekçi olmayan değerlendirmelere neden olmakta ve bu durum ilişkide işlevsiz çatışmalara yol açmakta ya da var olan işlevsiz çatışmaların artmasına sebebiyet vermektedir. İşlevsiz çatışmalar ise evli bireylerin yaşam kalitesinin etkilemekte ve başarılı bir evlilik sürdürme noktasında engeller ortaya çıkarmaktadır (Scharasevska, 2012). Değerlendirme yapma noktasında, eşin olaya yönelik algısı kendine yönelik algısından bağımsız düşünülmemektir. Örneğin, kendisine yönelik değersizlik algısı olan bir eş, eşinin yaptığı bir davranışa yönelik daha çok sorumluluk yükleme eğiliminde olabilmektedir ya da kendilik algısı yüksek olan bir eş, ortaya çıkan bir olayı ya da durum karşısında

eşine ya da kendisine daha az sorumluluk yükleyerek, nedenler üzerinde daha çok durabilmektedir. Bu durum da evliliğin uyum ya da uyumsuzluğu konusunda belirleyici olabilmektedir (Fincham ve Bradbury, 1988).

Evlilik, aile olmanın ilk basamağıdır. Son yıllarda, özellikle kadının çalışmaya başlaması, çekirdek aile kavramının ortaya çıkması, eğitim, ekonomi ve sosyal alanlardaki değişimler aile kavramına olan bakış açısını değiştirmiştir. Bu değişimler aile kavramına verilen önemi artırmış, bununla birlikte evlilik ilişkilerine daha fazla önem verilmeye başlanmış ve bu alanda birçok çalışma yapılmaya başlanmıştır. Sağlıklı, mutlu ve uyumlu bireylerin yetişmesi ve sağlıklı toplum için aile ortamı önemlidir. Bu bağlamda toplumun ve bireyin varlığı, gelişimi ve devamlılığı açısından öncelikle sağlıklı bir evlilik ve sonucunda sağlıklı bir aile ortamının olması oldukça önemlidir. Bireyler evlilik ilişkileri nasıl geliştirirlerse toplumun gelişmesine ya da gerilemesine aynı şekilde katkıda bulunacaktır. Bu bağlamda evlilik uyumunun ve evlilik uyumuna etki eden faktörlerin araştırılmasının sağlıklı birey ve sağlıklı toplum geliştirme açısından önemli olduğu söylenebilir. Toplumun huzuru ve sağlığı için önemli yapı taşlarından olan aile kurumu, evlilik ilişkilerine yönelik yapılacak çalışmaları gerekli kılmaktadır (Çetinkaya, 2018).

1.2. Amaç ve Önem

Bu çalışmanın amacı, evli bireylerin sahip olduğu kendilik algıları, eş değerlendirmeleri, yükleme tarzları ve çift uyumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırma, evli bireylerde kendilik algısı, eş değerlendirme, yükleme tarzları ve çift uyumu hakkında kapsamlı bilgiler sunması sebebiyle önemlidir. Son yıllarda artan boşanma oranları dikkate alındığında evli bireylere yönelik çalışmaların artırılması gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmanın, kullanılan değişkenler açısından çalışılmamış bir sorun hakkında evli bireylere yönelik farkındalık oluşturması, alan yazın incelemelerinde ulaşılabilen kaynaklar incelendiğinde evli bireylerde, özellikle kendilik algısı ve eş değerlendirme kavramlarının evliliğin çeşitli yönlerine olan etkilerini inceleyen bir çalışmanın bulunmaması ve literatüre yeni bir çalışma konusuyla katkı sağlanması araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

1.3. Problem Cümlesi

Evli bireylerin evlilik uyumları ile demografik özellikler (cinsiyet, evliliği algılama ve evliliği tercih etme biçimi) kendilik algısı, eş değerlendirme ve ilişkide yükleme tarzları arasında ilişki var mıdır?

1.4. Alt Problemler

1. Araştırma grubunda yer alan bireylerin kendilik algısı, eş değerlendirme, evlilikte kullandıkları yükleme tarzlarının nedensellik-sorumluluk boyutları ve evlilik uyumları düzeyleri nedir?
2. Araştırma grubunda yer alan bireylerin kendilik algıları, eş değerlendirmeleri, ilişkide yükleme tarzları, evlilik uyumları belirlenen demografik değişikliklere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Araştırma grubunda yer alan bireylerin eş değerlendirmeleri, ilişkideki yükleme tarzları ve kendilik algıları, evlilik uyumlarını yordamakta mıdır?

1.5. Varsayımlar

Evli bireylerin bu araştırmada ölçme araçları olarak kullanılan Demografik Bilgi Formu (DBF), Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ), Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği (BEDÖ), İlişkilerde Yükleme Ölçeği (İYÖ) ve Evlilik Uyumu Ölçeği (EUÖ)'ne verdikleri cevapların, onların gerçek görüşlerini yansıttıkları varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırma Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ), Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği (BEDÖ), İlişkilerde Yükleme Ölçeği (İYÖ) ve Evlilik Uyumu Ölçeği (EUÖ)'nden alınan verilerle ve örneklem olarak Türkiye'nin çeşitli illerinden ulaşılan evli bireyler ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Kendilik Algısı: Bireyin kendisini algılayışının bir bütünü; yani, kendini tanımladığı özellikleri, eksiklikleri, kapasitesi, sınırları ve değerlerinin algısıdır (Hamachek, 1981).

Sosyal Karşılaştırma: İnsanların kendi benlik algılarını fark etmek ya da geliştirmek için kendilerini diğer insanlarla karşılaştırdıkları süreçtir (Festinger, 1954). Bu araştırmada kendilik algısını ölçmek için sosyal karşılaştırma ölçeği kullanılmıştır. Bu nedenle sosyal karşılaştırma kavramı bu araştırma için önem taşımaktadır.

Yükleme: İnsanın, kendisine veya başkasına ait bir davranışın altında yatan nedeni anlama çabası olarak adlandırılmaktadır. Başka bir deyişle; yükleme, davranışa yönelik sorulan 'neden' sorusunun cevabını bulma çabasıdır (Baron ve Byren, 2000).

Eş Değerlendirme: Evli çiftlerin birbirlerine yönelik olumlu ve olumsuz yanları içeren değerlendirmeleri kapsamaktadır (Demirsoy, 2008).

Çift Uyumu: Çift uyumu, çiftlerin birbirlerine olan ilgilerini, hedeflerini, hayata bakış açılarını, değerlerini paylaşımları ve ilişkiden aldıkları doyumunu kişisel değerlendirmeleridir (Yeşilyaprak, 2019).

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, kendilik algısı, eş değerlendirme, ilişkide yükleme tarzları ve çift uyumu kavramları ile ilgili kuramsal tanımlara ve konu ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Kendilik Algısı

2.1.1. Kendilik Kavramı

İngilizce ‘self’ kelimesinin Türkçe karşılığı olarak kullanılan ‘kendilik’ kavramı, farklı kuramcılar, yazarlar ve araştırmacılar tarafından kuramsal tabanda ‘benlik’ kavramı ile aynı anlamda kullanılabilir (Özen, 2014). Kendilik kavramı, psikoloji tarihinde ilk kez William James tarafından ortaya atılan ve son yüzyılda üzerinde çokça tartışılan bir kavramdır. Zamanla, sadece psikoloji alanı ile sınırlı kalmayarak, sosyoloji, din, edebiyat, sosyal psikoloji, tarih gibi alanlara da araştırma konusu olmuştur (Özen, 2003). William James, en geniş kapsamıyla kendiliği, ‘kişinin, kendisinin ne olduğunu söyleyebileceği her şeyin toplamıdır’ diyerek tanımlamakta ve benliğin iki boyutta düşünülmesi gerektiğini savunmaktadır:

Düşündüğüm her ne olursa olsun, her zaman az çok kendimin farkındayım. Ayrıca kendi varlığımın da farkındayım. Aynı zamanda bu farkında oluş, benim tarafımdan gerçekleştirilmektedir. Böylece kendi benliğimi bir bütün olarak ele aldığım anda ortaya çiftmiş gibi bir durum çıkmaktadır. Biraz bilinen, biraz bilen, biraz nesne biraz özne olabilenimdir. O halde benliğimin iki yönü bulunmaktadır. Bunlardan birine “Bilen Benlik (I)”, bir diğerine “Bilinen Benlik (Me)” diyebilirim. Bunlar benliğin farklı yönleridir ancak ayrı iki şey değildir (James, 1963; Akt. Özen ve Gülaçtı, 2010, s.22-23).

Aydın (2005)’a göre benlik kavramı, kim olduğumuz hakkında sahip olduğumuz bilişsel ve duyuşsal yargıları içeren bir genel fikir, kendimiz hakkındaki görüşlerimizi çeşitli yönlerden (örneğin; sosyal, dini, manevi, fiziksel, duygusal) ele alan çok boyutlu bir yapıdır. Biyolojik ve çevresel faktörlerle iç içe olan ve daha kolay değiştirilebildiği veya güncellenebildiği çocukluk ve erken yetişkinlik döneminde gelişmeye başlayan bir sistemdir.

Cüceloğlu (2016), benlik kavramının 3 önemli bileşenin bir araya gelmesi ile oluştuğunu savunmaktadır. Bu bileşenlerin ‘bireyin kendisi hakkındaki bilgileri, diğerlerinin birey hakkındaki bilgileri ve bireyin bu bilgiler ışığında kendine yönelik yaptığı değerlendirmeleri’ olduğunu ifade etmektedir.

İnsan merkezli teorisiyle bilinen Carl Rogers, benlik kavramı konusunda çalışmalar yapmış ve bu olguyu kuramında sıklıkla dile getirmiştir. Rogers’a göre insan, dış dünyayı algılamakta, deneyimlemekte ve dış dünyaya anlamlar yüklemektedir. Bu süreç içinde oluşturulan tüm anlamlandırmalar, birey tarafından “*ben*” olarak algılanmaktadır. Benlik ise bu algı ve anlamlandırmaların, düzenli ve tutarlı hali olarak tanımlanmaktadır (Cervone ve Pervin, 2008; Akt. Gürcan, 2015).

Carl Rogers, benlik kavramını biçimlendirici eğilim ve kendini gerçekleştirme eğilimi ile ilişkilendirerek açıklamaktadır. Hem organik hem de inorganik olan tüm maddelerin, daha basitten daha karmaşık formlara doğru bir gelişme eğiliminin varlığına ve tüm evren için, dağılmakta olan bir süreçten ziyade yaratıcı süreçlerin faaliyette olduğuna inanmaktadır. Rogers bu süreci ‘biçimlendirici eğilim’ olarak adlandırmaktadır. Biçimlendirici eğilim, karmaşık organizmaların tek hücrelerden gelişmesi gibi; insan bilincinin, ilkel bir bilinçsizlikten evrimleşmiş bir bilinçlilik haline dönüşmesi olarak örneklendirilebilir (Rogers, 1978; 1980). Bu hipotezinden hareketle, insanoğlunun kendi özünde var olan potansiyellerinin gerçekleşmeye veya tamamlanmaya doğru hareket etme eğilimini ‘kendini gerçekleştirme eğilimi’ olarak adlandırmaktadır. Kendini gerçekleştirme, insanın fizyolojik, entelektüel, rasyonel, duygusal, bilinçli ve bilinçsiz tüm yanlarını içermekte olup; amacı, organizmaya ait olan ‘ben’i ortaya çıkarmak, korumak ve geliştirmektir (Rogers, 1959; 1980).

‘Ben’i ortaya çıkarmanın ilk şartı, bir kişinin ‘başka bir kişi ile’ olumlu ya da olumsuz iletişim kurmasıdır. Bu temas aynı zamanda insan olmak için gerekli asgari deneyimdir. Bebekler, çocuklar ya da yetişkinler, başka bir kişinin kendilerine karşı bir miktar yakınlık kurduğunun farkına vardıklarında, pozitif ve negatif değerlendirme yapmaya; diğer bir deyişle, sevme ve başka biri tarafından kabul edilme ihtiyaçlarını geliştirmeye başlamaktadırlar (Rogers, 1961). Böylece, sevme-sevilme, uyum, koşulsuz kabul ve empati gibi benliği oluşturan diğer temel şartlar da ortaya çıkmaktadır (Feist ve Feist, 2009).

Literatürde yer alan tanımlar incelendiğinde, benlik olgusunun insanın kendisi ve diğerlerinin etkileşimi ile ortaya çıktığı görüşünün hakim olduğu görülmektedir. Ortak görüşler olmasına rağmen, kavrama yönelik farklı tanımların yapılması, benliğin farklı yönlerinin ve türlerinin olabileceği düşüncesini akla getirmektedir.

2.1.1.1. Benlik Türleri

Bu bölümde, benlik çalışmalarının öncü isimleri olan William James, Carl Rogers, Edward Torry Higgins ve George Herbert Mead'e ait olan benlik türleri açıklanmıştır. Bu benlik türleri, benliğin diğer insanlar ile ilişki halinde ortaya çıktığını savunan ve bu araştırmada kendilik algısını ortaya çıkarmak için kullanılan sosyal karşılaştırma kuramı ile ilişkili olduğu için açıklanmıştır.

James (1950)'e göre 3 tür benlik vardır. Bunlar; (a) maddesel benlik, (b) sosyal benlik ve (c) ruhsal benliktir.

(a) *Maddesel Benlik*: Kişinin kendini dışsal kaynaklarla, olaylarla, durumlarla, varlıklarla ya da kişilerle, kısacası sahip olduğu her şey ile özdeşleştirdiği benliğidir. Özdeşim kurulan bu kaynaklar (örneğin; değer verilen bir eşya, para, aile üyeleri, iş/meslek, yolunda giden bir yaşam süreci, kişinin kendi varlığı ya da özellikleri gibi) değişime uğradığında, kişi kendi benliğinde de değişim yaşamaktadır. Kaynağın değişimi ne kadar büyükse kişinin benliğinde yaşadığı değişim de o denli büyük olmaktadır.

(b) *Sosyal Benlik*: Kişinin, ait olduğu sosyal ortamlara göre değişen benliğidir. İnsanların sosyal benlikleri sosyal ortamlarının sayısı kadardır. Kişi, girdiği grupların her birinde kendisine ait farklı bir yönünü göstermekte ve bunu, onaylanma ihtiyacından dolayı; benliğini korumak için yapmaktadır.

(c) *Ruhsal Benlik*: Kişinin ilgileri, değerleri, hayat görüşü, vb. sahip olduğu/sahip olduğunu düşündüğü ve ait olduğu/ait olduğunu düşündüğü her şeyi içine alarak, kendisini tüm yönleriyle değerlendirdiği benliğidir.

Rogers (1961)'a göre 2 tür benlik vardır. Bunlar; (a) gerçek benlik ve (b) ideal benliktir.

(a) *Gerçek Benlik*: Bireyin, fiziksel ve zihinsel özelliklerinin farkındalığını ifade etmektedir (Cevher ve Buluş, 2007). Her bireyin kendilik imgesi, fiziksel özellikleri, kişilik özellikleri ve sosyal rolleri dahil olmak üzere farklı niteliklerinin bir karışımıdır. Kendilik imajı da denilen gerçek benliğin gerçeklikle çakışması şart değildir. Bazı insanlar kendileri için şişirilmiş bir kişisel imaja sahip olabilirken; bazıları ise başkalarının görmediği kusurları ve zayıflıkları abartabilmektedir (Geçtan, 2018).

(b) *İdeal Benlik*: İnsanların sahip olmak istedikleri, genellikle olumlu olan tüm özellikleri içeren, benliğin ikinci alt sistemidir (Rogers, 1961). İdeal benlik, bir kişinin ne olmak istediği ile başkalarının o kişinin ne olmasını istedikleri yönünde iki alt grubu kapsamaktadır (Wylie, 1968). İdeal benlik, ideal özelliklerin veya arzu seviyelerinin farkındalığıdır (Lawrence, 2000). İdeal benlik, bireyi durağan bir yapıdan çıkması için motive eden bir sistem olarak da değerlendirilebilir (Kuzgun, 1983). Bacanlı (1999)'ya göre bazen, insanların kendilerini görme şekli ve kendilerini nasıl görmek istedikleri tam olarak eşleşmemektedir. Bireyler gerçek benliklerinin, ideal benlikleri ile örtüşmesi için ideal benliklerine göre davranmaya çalışmakta; bu nedenle, ideal benliklerine uygun ortamlarda olmayı tercih etmektedirler. İdeal benlik ile gerçek benlik arasındaki geniş boşluk, uyumsuzluğu ve sağlıksız bir kişiliği göstermektedir. Psikolojik açıdan sağlıklı bireyler, kendi öz konseptleri ile olmak istedikleri ideal benlikleri arasında küçük bir fark olduğunu algılayan bireyler olarak tanımlanmaktadır (Rogers, 1961).

Higgins (1987)'e göre 3 tür benlik ve bu benlikler için 2 tür bakış açısı vardır.

(a) Gerçekte sahip olunduğuna inanılan özellikleri temsil eden *asıl benlik*; (b) ideal olarak sahip olmak istenilen (umutlarını, özlemlerini veya isteklerini temsil ettiği) nitelikleri temsil eden *ideal benlik* ve (c) sahip olunması gerektiğine inanılan nitelikleri (görev, yükümlülük ya da sorumluluklar) temsil eden (*olması gereken*) *öz benliktir*. Benlik üzerinde de bir dizi tutum veya değer olarak tanımlanan iki temel bakış açısı vardır; *kişisel bakış açısı* ve *bazı önemli diğerlerinin bakış açısı* (anne, baba, eş, en yakın arkadaş gibi). Bir kişi, bir dizi önemli diğerlerinin her biri için öz-durum temsiline sahip olabilmektedir (Higgins, 1987).

Üç tür benlik durumu ile iki bakış açısı birleştirildiğinde altı benlik durumu ortaya çıkmaktadır. Bu durumlar; gerçek/kendisi, gerçek/diğerleri, ideal/kendisi,

ideal/diğerleri, olması gereken/kendisi ve olması gereken/diğerleridir. Higgins'e (1987) göre ilk iki durum "benlik kavramı" denildiğinde kastedilen durumdur; kalan 4 durum ise "benliğe rehberlik eden" durumlardır (Higgins, 1987; Akt. Aslan, 2016).

Mead (1934) yeni doğan bir bebeğin benliğinin olmadığını, benliğin çocukluk dönemi ile başladığını ileri sürmektedir. Çünkü Mead, bireyin toplumla olan teması başlamadan benliğinin oluşamayacağını düşünmektedir. Bu düşüncesinden yola çıkarak 2 tür benlik olduğunu ileri sürmektedir. Bunlar; (a) nesne ben ve (b) özne bendir.

(a) *Nesne Ben*: Kişinin toplumla ilişkisi başladığı anda gelişen, diğerlerinin tavırları ile şekillenen sosyal benliktir.

(b) *Özne Ben*: Topluma karşı sosyal benin farkında olan benliktir.

Benliğe dair yapılan tanımlamalarda farklı benlik türleri olduğu görülmektedir. Psikoloji kuramları, tarihsel ve evrensel benliklerin varlığından söz etmekte, yorumlayıcı bakış açısı ise belirli bir kültürden gelen grubun psikolojisinden hareketle benlik kavramını açıklamaktadır (Sayar, 2003). Kuramsal tarihin, benliğin nereden esas olarak geliştiği konusunda hem fikir olmaması, 'Benliğin gelişim süreci bu durumdan etkilenmekte midir?' sorusunu doğurabilmektedir.

2.1.1.2. Benliğin Gelişim Süreci

Benliğin gelişim süreci doğumdan itibaren başlamaktadır. Bir bebek, anneye bağımlı olarak dünyaya gelmektedir. İlk yıllarda kendini anneden ayrı hayal edememekte ve kendini annesinin (ya da bakım verenin) bir uzantısı olarak hissetmektedir. Anne ile birlikte olduğu zaman kendini bağımsız bir varlık olarak görmediği için 'ben kaygısı' yaşamamakta ancak anneden ayrıldığı an, bir 'ben'e ihtiyaç duymaktadır. Zamanla bebeğin deneyimlerinin bir kısmı kişiselleştiğinde ve "ben" farklılaştığında, belirsiz bir 'benlik' kavramı gelişmeye başlamaktadır. Bebek yavaş yavaş kendi kimliklerini keşfederken; öncelikle, neyin zevk verip vermediğini, neyin hoş olup olmadığını fark etmektedir. Daha sonra, deneyimlerini olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirmeye başlamaktadır. Bu değerlendirmeleri, başlangıçta beslenme, uyku, temiz hava, fiziksel temas ve sağlık gibi zorunlu ihtiyaçlara yönelik olmaktadır (Rogers, 1959). Büyümeye başladıkça, çevresi ve ailesiyle etkileşime geçmektedir. Bu

etkileşimle birlikte, artık sadece kendisine sağlanan temel ihtiyaçları değil, çevresini, aile içindeki konumunu, sağlığını, bağlanma kalitesini de değerlendirmeye başlamaktadır. Annenin, bebeğine göstereceği sevgi, bebekte benlik kavramının gelişmesine yönelik atılan ilk adımdır. Aynı zamanda güven, kabul, tasvip, takdir, disiplin vb. ihtiyaçları da ilk olarak ailede karşılanmaktadır. Böylece, çocuk önce ailesinde özel ve değerli bir varlık olduğunun farkına varmaktadır. Sosyal çevresi genişledikçe etrafında bulunan ebeveynleri, arkadaşları, öğretmenleri gibi sosyal çevresini oluşturan bireylerin davranış ve tutumlarına bakarak benlik düzenlemesi yapmaktadır (Uzuner, 2003).

Olumlu bir benlik geliştirilmesi, çocukların ve gençlerin mutluluğu ve başarısı için önemli bir faktördür. Benlik saygısı yüksek olan çocuk; bağımsız hareket etme, sorumluluk alabilme, başarılarından gurur duyabilme, hayal kırıklığına tahammül etme, yeni görevler yapma, zorluklara başa çıkabilme, olumlu ve olumsuz duyguları ele alma, başkalarına yardım etme gibi özelliklere sahiptir. Diğer taraftan, benlik saygısı düşük olan çocuk; yeni şeyler denemekten kaçınacak ve kendisini sevilmeyen ve istenilmeyen olarak hissedecektir, başkalarını kendi eksiklikleri için suçlayacak ve normal bir hayal kırıklığı seviyesine tahammül edemeyecektir (Aydın, 2005).

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş olan ergenlik döneminde, ergenin tüm enerjisi kendi bedeni üzerinde toplanmaktadır. Önceki dönemde çevresini gözlemleyerek benlik oluşturmaya çalışan ergen, bu dönemde, değişen ve gelişen fiziksel ve ruhsal dünyasında kendine yönelik değerlendirmeler yaparak kimlik arayışına girmektedir (Erikson, 1968). Kimlik arayışını, kendine dışarıdan bakan bir gözlemci olarak değil, sürecin içine kendini yerleştirerek yapmaktadır. Bunu da sosyal çevresindeki farklı rol modellerini kendi kimliği ile eşleştirerek, bir nevi onları taklit ederek sürdürmektedir (Erikson, 1980). Bir başka deyişle, kendini diğerleri ile *karşılaştırma* yapmaktadır. Ergenin tüm bu çabalarının altında yatan en temel amacı, ‘Nasıl biri olmalıyım?’ sorusuna cevap arayarak, gelecekteki yaşamında diğerleri tarafından onaylanan bir birey olmak ve toplumda yer edinmektir (Sirgy, 1982).

Yetişkinlik dönemi başlarında kendini güvende ve onaylanmış hisseden birey artık başkalarından yenilenen bir sevgi ve onay talep etmeyecektir. Öyleyse, benliğin kaynağı, diğerlerinden alınan olumlu ve olumsuz dönütlerdir; ancak, bir kez

kurulduktan sonra özerktir ve kendini sürdürmektedir. Böylece insanlar, diğerlerinin değerlendirmelerinin etkisi ile benliklerini oluşturmakta ve kendi içsel süreçleri ile benliklerini sürdürmektedirler. Bu süreçte, benlikleri ile tutarlı olmayan deneyimleri reddetmekte ya da kabul etmekte ve kendilik algılarını oluşturmaya başlamaktadırlar (Rogers, 1959).

2.1.2. Kendilik Algısı Kavramı

Kendilik algısı, kişinin kendi hakkındaki düşünceleri, duyguları, arzuları, istekleri, yetenekleri, sınırlılıkları, ilgileri, ilgisizlikleri, değerleri, davranışları, tepkileri, gelecek düşünceleri, geçmiş yaşantıları, kişiler arası ilişkileri ve kendi dışındaki tüm faktörlere ilişkin algısı ve yorumudur (Aldemir, 2013). Kendilik algısı, bireyin kendisini algılayışının bir bütünü; yani, kendini tanımladığı özellikleri, eksiklikleri, kapasitesi, sınırları ve değerlerinin algısıdır (Hamachek, 1981). Kendilik algısı, insanın kendini nasıl gördüğü gerçeğidir (Ferrer ve Fugate, 2003). Bir başka ifade ile benlik algısı, bireysel deneyimler, çevresel yansımalar ve kişiliği etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi, yorumlanması ve sonucunda olumlu ve olumsuz algılara sahip olunmasıdır (Demoulin, 1999).

‘Kendilik’ ve ‘kendilik algısı’ kavramları sıklıkla karıştırılmaktadır. Kendilik, bireyin sahip olduğu fiziksel, psikolojik, sosyal, maddi, manevi tüm değerlerin toplamı iken; kendilik algısı, sahip olunan tüm bu değerlerden, yani benlikten hoşnut olma derecesidir. Benlik algısı toplumsal etkileşimlerin ürünüdür. Birey, tek başına benliğinin farkında olabilmekte; ancak, benliğinin değerlendirmesini tamamen tek başına yapamamaktadır. Bunun için diğer benliklere de ihtiyaç duymaktadır (Sayar, 2003).

Kendilik algısının temelini oluşturan üç temel faktör bulunmaktadır. Bunlar; (a) başkalarının saygısı, (b) kişinin yeterliği ve (c) kişinin bu iki kaynağı kavrayarak kendi benliği açısından değerlendirmesidir. Başkalarının saygısı, bireyin kendine olan güveninin yanında ‘kendini sevme’ ve ‘kendine saygı’ duygusunu da artırmaktadır. Birey bu sayede bilişsel olarak neyin değerli ve sevilebilir olduğunu anlamaktadır. Kişinin, çevresinden bir şeyi yapabileceğine dair olumlu dönütler alması, kişinin öz yeterlilik algısının olumlu yönde şekillenmesine yardımcı olmaktadır. Benlik saygısı ile yeterlilik algısı arasında olumlu yönde bir ilerlemenin olması iç ruhsal yapının dengeli

ve tutarlı olmasını sağlamaktadır. Kavramanın gelişmesi ile de başkalarının kişiye olan saygısı ve kişinin yeterlilik inancı arasında olumlu yönde bir değişim gözlenmektedir. Kişinin yeterlilik algısının başkaları tarafından teşvik edilip ilerlemesine yardım edilmesi, kişiyi doğru bir benlik algısı oluşturmaya yönlendirmektedir (Dölen, 2014).

Cooley (1968), benlik algısına farklı bir yaklaşım getirmiştir. Cooley, 'başkasının gözünde görüldüğüm kişiyim' ifadesini kullanarak 'ayna benlik' kavramını açıklamakta ve bireyin kendini algılamasının ancak ve ancak diğerlerinin tepkilerine göre oluştuğunu ifade etmektedir.

Kendilik algısı, benliğin değerlendirilmeye başlanması ile oluşmakta ve bu değerlendirmelerin gerçekçi olabilmesi için diğerlerinin kişi hakkındaki yorumlarına ihtiyaç duyulmaktadır. O halde; kendilik algısını sosyal çevreden bağımsız olarak ele almak kavramın açıklanmasını yetersiz kılacaktır. Bu nedenle kendilik algısının, yaşamdaki diğerleri ile olan ilişkisine atıf yapan 'sosyal karşılaştırma' kavramını ve ilgili kuramları incelemenin gerekli olduğu düşünülmektedir.

2.1.3. Kendilik Algısı ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Bu bölümde, araştırmanın temel taşı oluşturulan kendilik algısı kavramı ile ilgili var olan kuramsal yaklaşımlar ele alınmıştır. Öncelikle; araştırmanın temel dayanağı olan Darly Bem'in 'Kendilik Algısı Teorisi' ve Leon Festinger'in 'Sosyal Karşılaştırma Kuramı' üzerinde durulmuş; daha sonra, kavram ile ilgili diğer yaklaşımlar açıklanmıştır.

2.1.3.1. Bem' in Kendilik Algısı Kuramı

Kendilik algısı kuramı, Darly Bem tarafından 1967 yılında ortaya atılmıştır. Kuram, bireyin tutum ve ifadeleri ile bir gözlemcinin bireyin tutumlarına ilişkin yargılarının, aynı iç programın "çıktı ifadeleri" olduğunu ileri sürmektedir (Bem ve McConnell 1970). Buna göre, teori iki temel yapı ile incelenmektedir. İlk olarak; insanların, kendi duygu, düşünce ve inançlarını, kendi davranışlarından ve içinde buldukları koşullardan çıkardıklarını belirtmektedir. İkinci olarak; bireylerin iç işaretleri zayıf olduğunda, kendilerini bir dış gözlemci gibi atfederek kendilik özelliklerini dışarı çıkardıklarını belirtmektedir (Sakallı, 2001). Bu iki önerme Bem'in

teorisinin kalbini oluşturmaktadır. Bununla birlikte, Bem tarafından ortaya atılan ikinci önerme yani, bireylerin iç işaretleri zayıf olduğunda, kendilerini bir dış gözlemci gibi atfederek kendilik özelliklerini dışarı çıkardıkları önermesi Leon Festinger'in sosyal karşılaştırma kuramına atıf yapmaktadır.

Festinger (1954)'e göre insanlarda doğuştan gelen bir kendini değerlendirme dürtüsü vardır. Bu dürtünün temel amacı; yaşamı anlamlandırmak ve uyumu kolaylaştırmaktır. Kişi, kendini değerlendirirken, kendi içsel süreçleri zayıf olduğunda başkalarının değerlendirmesine ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle, doğuştan getirdiği dürtüsellik duygusu ile *sosyal karşılaştırma* yapmaktadır. Sosyal karşılaştırma, kendiliğinden oluşan bilişsel bir süreçtir. Çünkü kişiler, bir konuda değerlendirme yaparken, bilişsel olarak bazı nesnel ölçütlere ihtiyaç duymaktadırlar. Kendi kişisel değerlendirmelerinde nesnel ölçütler yoksa diğerlerinin bilgisini ölçüt olarak almakta ve kendilerini diğerleri ile karşılaştırma yapmaktadırlar. Bu nedenle bu araştırmada Bem'in kendilik algısı kuramından yola çıkılarak, kendilik algısını daha nesnel olarak ölçtüğü düşünülen sosyal karşılaştırma ölçeği kullanılmıştır.

Bem'in kendilik algısı kuramı temelde, Festinger'ın bilişsel uyumsuzluk teorisinin benimsemiş olduğu belli başlı fenomenlerin birçoğuna alternatif bir yorum sağlamak ve bazılarını açıklamak için de önerilmiştir (Bem, 1967). Bilişsel uyumsuzluk teorisine göre; birey, benliğini fark ettiği andan itibaren birtakım değerler ve tutumlar geliştirmeye başlamaktadır. Ancak zaman zaman bazı olaylar karşısında kendi değer ve tutumlarına ters düşen bir davranışta bulunabilmekte ve mantıksal olmayan psikolojik bir çelişki yaşayabilmektedir. Böyle bir durumda birey, bu davranışını, kendisi dışında kalan birtakım faktörlerle açıklamaya çalışacaktır fakat bunu yapamazsa ters düştüğü düşüncesini ya da zor da olsa davranışını değiştirmek zorunda kalacak ve sonuç olarak içinde bulunduğu çelişkili durumun üstesinden gelecektir (Festinger, 1957).

Bem ise Festinger'in aksine bireyin, kendi tutumuna aykırı bir davranışta bulunmasının, bireyde bilişsel olarak bir çelişkiye yol açmayacağını savunmaktadır. Bem'e göre böyle bir durumda birey, var olan durumu ortadan kaldırmak yerine, kendi davranışlarını ve kendisini bu duruma iten koşulları irdelemeyi tercih etmektedir (Bem, 1972). Nasıl ki birey, başkalarının tutarsız davranışlarına karşılık o kişiye ait geçmiş yaşantılarını göz önüne getirerek çıkarımlarda bulunuyorsa, kişi kendisi hakkında da

kendine ait olan geçmiş yaşantılarını gözden geçirerek tutarsızlıktan kurtulmaktadır (Bacanlı, 1990). Özetle Bem; inançlar, değerler ve eylemler arasındaki tutarlılığı, bireyin var olan durumunu inceleyerek sağladığını düşünmektedir. (Franzoi, 2003).

2.1.3.2. Sosyal Karşılaştırma Kuramı

Sosyal karşılaştırma kuramı, sosyal psikolog Leon Festinger tarafından 1954'te önerilmiştir. Kuram, en genel tanımı ile insanların kendilerini başkalarıyla karşılaştırarak kendi görüş ve yeteneklerini nasıl değerlendirdiklerini ve kendilerini nasıl tanımladıklarını açıklamaktadır (Çeçen, 2008).

Festinger (1954), sosyal karşılaştırmanın bir süreç olduğunu söylemekte ve bu süreci hipotezler ile açıklamaktadır. Festinger'in hipotezlerine göre: İnsanlar, kendi fikir ve yeteneklerini değerlendirme dürtüsü ile doğmaktadırlar. Kendileri hakkında sosyal ve objektif olmayan bilgilere sahip olduklarında, kendi fikir ve yeteneklerini diğerlerinin fikir ve yetenekleri ile karşılaştırmaktadırlar. Kendi fikir ve yetenekleri ile kendini kıyasladığı kişinin düşünce ve yetenekleri arasındaki fark arttıkça kıyaslama eğilimleri azalmaktadır. Sahip oldukları yeteneklerini değiştirebilecekleri sınırlar varken; düşüncülerini değiştirmek için bu sınırlar büyük oranda yoktur. Düşüncelerini karşılaştırırken hoş olamayan sonuçlar aldıklarına, düşmanlık ve küçümseme duyguları ile karşılaştırmayı sonlandırmaktadırlar. Karşılaştırma yaptıkları kişiye (ya da gruba) olan çekim gücü ne kadar güçlüyse, o kişideki (ya da gruptaki) yetenekler ve görüşler ile ilgili tekdüzelik yönünde baskı olmaktadır. İnsanlar, kendi düşünce veya kabiliyetinden farklı olan insanları başka özellikler yönünden de farklı olarak algıladıklarında, karşılaştırma yapma eğilimleri azalmaktadır. Bir grupta farklı bir dizi görüş ya da yetenek olduğunda, tek biçimlilik baskısı grup bireyleri arasında farklı olmaktadır. Özellikle, grubun özelliklerine yakın olanlar, diğerlerinin konumlarını değiştirme yönünden daha güçlü eğilimlere, karşılaştırma aralığını daraltmak için nispeten zayıf eğilimlere ve grubun özelliklerinden uzak olanlara kıyasla kendi konumlarını değiştirmek için daha zayıf eğilimlere sahip olmaktadır.

İnsanlar kendilerini ve başkalarını çekicilik, zenginlik, zekâ, başarı gibi çeşitli alanlarda sürekli olarak değerlendirmektedirler. Bu değerlendirmeler aynı zamanda yargılayıcı, taraflı ve aşırı rekabetçi veya üstün tutumları teşvik edebilmektedir.

Kendilerini düzenli olarak başkalarıyla karşılaştıran insanlar genellikle derin memnuniyetsizlik, suçluluk ve pişmanlık gibi duyguları yaşadıklarını ve yalan söyleme, düzensiz yemek yeme gibi yıkıcı ve kendine zarar veren davranışlarda bulduklarını belirtmektedir. Ancak bu karşılaştırmalar, bazen sağlıklı bir gelişim için de önem taşımaktadırlar (Sirgy, 1982). Bu çelişki, ‘insanlar neden sosyal karşılaştırma yapar?’ sorusunu akla getirebilmektedir.

İnsanların neden sosyal karşılaştırma yaptıkları konusu ile ilgili çalışan kuramcıların, üzerinde hemfikir oldukları 4 temel sebep vardır; *kendini değerlendirme* (kişi kendi hakkında doğru ve tam bir bilgi edindiğinde, yaşamından aldığı doyum artacaktır), *kendini geliştirme* (kişi, kendini daha iyi ya da daha kötü durumda olan bireyler ile karşılaştırdığında motivasyonu artacak; başarı için umut kaynağı edinmiş olacaktır), *benliğini güçlendirme* (kişi kendini daha kötü durumda olan bireyler ile karşılaştırdığında daha iyi ve güçlü olduğunu ispatlama olanağı bulanacaktır), *ilişki kurma* (kişi kendisi ile aynı durumda olan bireylerin olduğunu gördüğünde, gruba ait olma, ortak kader paylaşma, bağlılık geliştirme, anlama ve anlaşılma gibi duygular yaşayacaktır) ihtiyacıdır. Bu 4 temel sebep, kişinin benliğinin oluşumunun ve şekillenmesinin göstergeleridir (Özteke, 2011).

Kendilik algısı ile ilgili ortaya çıkan kuramlar, kavrama yönelik birçok bakış açısı oluşmasını sağlamıştır. Bu bakış açıları, kendilik algısının pek çok faktörle etkileşim halinde olduğunu göstermektedir.

2.1.4. Kendilik Algısını Etkileyen Faktörler ve Bu Faktörlerin Evlilik ile İlişkisi

Benlik öznel bir kavramdır. Bu nedenle kişilerin benlik algılarına etki eden durumlar ve durumların dereceleri de farklılık göstermektedir. Genel çerçeveden bakıldığında benlik algısını etkileyen öncelikli durumların; doğuştan getirilen yapılar, kişisel algılar ve bu iki faktörün kişide birtakım yansımalar oluşturduğu sosyal çevredir (Karadayı, 2018). Genel çerçeve özele indirildiğinde; biyolojik, psikolojik ya da fiziksel bir hastalığa sahip olma/olmama durumu, aile ve çocukluk yaşantıları, kişilik özellikleri, bilişsel ve duygusal durum, kültür, okul yaşantıları/ akademik ilerleme, sosyal çevre/kişiler arası ilişkiler, duyguların yaşanması, ifade edilmesi ve düzenlenmesi, yaşanan travmalar (kazalar, afetler, istismar vb.), yetkinlik, yaş, medeni

durum gibi faktörlerin kişinin kendilik algısını etkilediği görülmektedir (Hamachek, 1985).

Olumlu kendilik algısı geliştirmenin ilk unsuru anne-babalardır. Ebeveynler çocuklarına, doğru anne baba tutumları ile yaklaşmaları çocukların olumlu benlik algısına sahip olmalarını sağlamaktadır. Fazla otoriter, ilgisiz, tutarsız, aşırı izin verici, aşırı koruyucu ya da mükemmeliyetçi anne babalar çocuklarında, tedirginlik, kararsızlık, özgüven eksikliği, saldırganlık, bağımlılık, öz denetim eksikliği, güvensizlik, tutarsızlık, aşırı isyankarlık, sorumluluk alamama gibi olumsuz kişilik özellikleri gelişmesine neden olmaktadır. Bu özellikler de çocukların olumsuz benlik algısı oluşturmalarını beraberinde getirmektedir. Ters durumda, çocuklarına güven verici, hoşgörülü, destekleyici, koşulsuz sevgi ve saygı sağlayan, çocukların duygu ve düşünce paylaşımlarını önemseyen, tutarlı, kararlı, çocuğun kendine has bir gelişim kapasitesi olduğunu bilen, düzeyine uygun sorumluluklar verebilen, çocukları ile ortak etkinlikler yapabilen, güçlü bir iletişim ağı yaratan anne babalar; çocuklarında yeterlilik, kendine güvenme, sorumluluk sahibi olma, bağımsız ve yaratıcı olma gibi kişilik özellikleri geliştirerek, çocuklarının olumlu benlik algısına sahip olmalarını sağlamaktadırlar (Yıldız, 2017).

Aile, çocuğun ilk sosyal ortamıdır. Ancak zamanla çocuğun sosyal alanı genişlemekte ve akrabalar, arkadaşlar, okul ortamı, öğretmenler ve diğer etkileşimde olduğu kişiler hayatına dahil olmaktadır. Çocuk iletişim yeteneği, ilişkileri başlatma ve sürdürme, gruba dahil olma, grup içinde çalışma, yardım etme ya da yardım alma ve aynı zamanda uygun kişilik özellikleri sergileme gibi sosyal becerilere yönelik çevresinden olumlu dönütler aldığı takdirde olumlu benlik algısı geliştirmektedir. Çocuğun çevresinden aldığı bir hasar (örneğin; travma) kaygı, suçluluk, stres yaşamasına neden olmakta ve benlik algısını olumsuz etkilemektedir. (Kaplan, 1986).

Çocukluk döneminde temelleri sağlam atılan benlik, bireyin yetişkinlik döneminde psikolojik anlamda daha sağlıklı olmasını sağlamaktadır. Eisenberg (1979)' a göre olumlu benlik algısına sahip bireyler; geleceğe dair ulaşılabilir ve gerçekçi hedef beklentileri içindedirler. Yaşamlarındaki stres durumlarını daha başarılı yönetirler. Çalışma ve sosyal hayatlarında kendi görüşlerini önemserler ve olaylara anlama odaklı yaklaşırlar. Yeni durumlara ve fikirlere açıktırlar, kendi tepki ve kararlarına güvenirler.

Yaşama karşı olan tutumları, davranışlarına yol gösterir; tutum ve davranışları genellikle aynı doğrultudadır. Başarı ya da başarısızlıklarının kendilerine ait olduğu bilirler. Kendilerine ve başkalarına güvenirler. Gerekğinde kendileri ile yüzleşebilirler. Sağlıklı aile ilişkileri ve sosyal ilişkiler geliştirirler. Korkuları ya da yetersizlikleri ile başa çıkmaya gayret gösterirler. Yaşamlarının büyük çoğunluğunda kendini sevmeye, kendine saygı gösterme ve kendi gibi olma eğilimi içindedirler.

Aileden başlayarak sosyal çevre ile genişleyen ve bireylerin kendi çevrelerine, sosyal ilişkilerine, evliliklerine ve çocuklarına aktardıkları kendilik algılarının yansımaları özellikle evlilik hayatı ve devamında gelen çocuk yetiştirme sürecinde bir döngü halinde devam etmektedir. Kendilik algısının önemi çocuk yetiştirme noktasında daha anlaşılır hale gelmektedir. Olumsuz kendilik algısına sahip birey, evlilik ilişkisini sağlıklı yürütmekte zorlanmakta, eşini ve evliliğini uyumsuzluğa sürüklemekte ve çocuklarına yönelik olumsuz kişilik özellikleri sergileyerek, çocuklarında da bu algının oluşmasına sebebiyet vermektedir. Böylece, bu olumsuz duygular nesiller boyunca devam etmekte ve ruhsal yönden sağlıksız bireylerin yetişmesine neden olabilmektedir (Tarhan, 2017). Bu durum göz önünde bulundurulduğunda kendilik algısının evlilik yaşamı üzerindeki etkisinin ne olduğunun sorgulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Tarhan (2017)'a göre kişiler evlilik öncesinde kendilerini tanımalı ve evliliğe verdikleri anlamı birlikte oluşturmalarıdır. Birey, kendini doğru analiz edemediğinde hayata yönelik beklentileri de gerçekçi olmamakta ve bu durum evlilik sonrası çatışmaların fitilini ateşlemektedir. Evlilikte kadın ve erkeklerin beklentilerinin birbirinden farklı olduğu bilinmektedir. Kadınlarda önceliği olan psikolojik ihtiyaçlar; sevgi ve şefkat ihtiyacı, ilgi-destek, istendiğini hissetme, terkedilmeyeceğine inanma, çocukları büyütme sorumluluğunu paylaşma, açık iletişim-danışma, güvenlik-korunma, takdir edilme-onay, evde eğlenme, parasal güven gibi ihtiyaçlardır. Erkeklerde önceliği olan psikolojik ihtiyaçlar; özerklik ihtiyacı, kendine güven, cinsel mutluluk, ilişkilerde sınır, mücadele, yetilerine inanma, adil davranma, dışarıda eğlenme ve parasal özerklik gibi ihtiyaçlardır.

Bireylerin sağlıklı bir ruh hali ve olumsuz olmayan benlik algılarıyla ortaya çıkan bu beklentiler doğaldır ve evlilik sürecinde bu beklentilerin karşılanması her iki cinsiyetin de hakkıdır. Ancak olumsuz kendilik algısına sahip bireylerin bu beklentileri

abarttığı ya da kendiliğinden oluşan bu beklentilerin karşılanması sürecinde bir takım sağlıklı olmayan düşünceler ürettikleri görülmektedir. Örneğin, eşinin ilgi ve destek ihtiyacını her zaman karşılamaya çalışan erkek, yoğun olduğu bir zaman aralığında eşine vakit ayıramayabilir. Bu durumda, sağlıklı ruh haline sahip bir kadının ‘eşim her zaman bana ilgi ve desteğini sunar, bu aralar işleri yoğun olduğu için bana fazla vakit ayıramıyor. İşlerini toparlayınca öncekilerde olduğu gibi tekrar birlikte bir şeyler yapabiliriz’ düşüncesiyle hareket etmesi beklenmektedir. Ancak olumsuz kendilik algısı olan bir kadının tepkisi ‘işleri ne zaman bozulsa beni unutuyor, ben onun için pek de önemli değilim, değersiz ve sevilmeyen biriyim’ şeklinde olabilmektedir. Bu düşünceler öncelikle kadının kendisinde huzursuzluk yaratmakta, sonrasında eşini suçlamakta ve eşi ile çatışma yaşamasına sebep olabilmektedir. Bir başka örnek olarak, eşine güvenen ve bunu ona hissettirdiğini düşünen bir kadın, eşi arkadaşları ile eğlenmeye gittiğinde nereye ve kimle gittiklerini sorabilir. Bu durumda, sağlıklı bir ruh haline sahip bir erkeğin ‘dışarı çıkıyorum ve eşimin nereye, kiminle gittiğini bilmeye hakkı var’ düşüncesiyle hareket etmesi beklenmektedir. Ancak olumsuz kendilik algısına sahip bir erkeğin tepkisi ‘ne zaman bir şey yapsam sorgulanıyorum, onun güvenini kazanamıyorum, ben güvenilir biriyim’ şeklinde olabilmektedir. Bu gibi olumsuz durumlar bireylerin olumsuz kendilik algılarından kaynaklı olarak çatışma yaşamalarına, iletişim kuramamalarına ya da iletişime kapalı olmalarına ve sonucunda evlilikte uyumsuzluklara neden olabilmektedir (Gray, 2018).

Evliliğin temel gereksinimlerden biri iletişimdir. Olumsuz bir durum yaşandığında çiftlerin iletişim kurmaları zorlaşmaktadır. Özellikle çatışmalar eşlerin kendi kişisel özelliklerinden kaynaklanıyorsa bu durumu kabul etmeleri ve iletişim kurarak sorunu çözmeleri daha zor bir hal almaktadır. Olumsuz durum bir güç savaşına dönüşmekte ve haklı-haksız tartışmalarına yol açmaktadır. Bu tartışmalar ise zamanla eşler arasında kopukluklara ve tahammülsüzlüklere sebep olmaktadır. Bu nedenle bireylerin evliliğe adım atmadan önce kendilerini tanımaları, eksik ve zayıf yönlerini bulmaları, kendilerine dair olumsuz düşünceleri en aza indirmeleri kendilik algısı-evlilik uyumu ilişkisi açısından önem arz etmektedir (Cüceloğlu, 2017).

Kendilik algısı, doğumdan itibaren kişinin hayatına anlam katan önemli bir sistemdir. Kişinin ‘Ben neyim, nasıl biriyim, ne tür tepkilerim var, olaylara nasıl

bakıyorum, insanları nasıl değerlendiriyorum, insanlarla nasıl ilişki kuruyorum, nasıl biri ile evlenmek istiyorum, evlendiğimde nasıl mutlu olabilirim, hayattan daha fazla nasıl zevk alabilirim?’ gibi sorular sormasına ve sorularına doğru cevaplar arayarak hayatının anlamını bulmasına yardımcı olan bir olgudur. Bu önemli olgu ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır ve yapılmaya devam etmektedir.

2.1.5. Kendilik Algısı ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

Bu bölümde, bu araştırmanın temel tabanını oluşturan kendilik algısı kavramı ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılmış olan çalışmalar ve sonuçları açıklanmıştır. Araştırma konusunun özgünlüğünü daha net bir biçimde ortaya çıkarabilmek için kavramın farklı değişkenler ile çalışıldığı araştırmalar incelenmiştir.

Fuentes, García, Gracia ve Alarcón (2015), İspanyol ergenlerde psikolojik uyum ve anne-baba tutumlarının ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda, ebeveyn baskısının olmadığı sevgi ve hoşgörünün hakim olduğu anne-baba tutumunun (hoşgörülü tutum) yüksek benlik algısı ile; otoriter anne-baba tutumu düşük benlik algısı, olumsuz öz-yeterlilik, olumsuz dünya görüşü ve duygusal tutarsızlık ile ilişkili bulunmuştur. Rubie-Davies ve Lee (2013), benlik algısının cinsiyete ve fakülteye göre farklılaşmasını incelemiştir. Araştırma sonuçları matematik ve sözel benlik algısının fakültelere göre farklılaştığını göstermiştir. Genel olarak, matematik becerileriyle ilgili fakültelerde okuyan öğrencilerin matematik benlik algıları sözel becerilerle ilgili fakültelerde okuyan öğrencilerden yüksek çıkmıştır. Sözel benlik algısı için de tam tersi bir sonuç bulunmuştur. Genel, akademik, matematik ve sözel benlik algısında cinsiyete göre farklılaşmazken; problem çözme becerileri alanında erkeklerin algılarının kızlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Claes, Houben, Vandereycken, Bijttebier ve Muehlenkamp (2010), ergenlerde benlik algısı, kendine zarar verme (intihar dışındaki) ve kendine zarar vermeye (intihar dışındaki) tanışıklık arasındaki ilişkileri incelemiştir. Kendine zarar verme durumu olan öğrencilerin olmayanlara göre kendilerini, sosyal beceriler, akademik zekâ, duygusal durağanlık ve fiziksel çekicilik açısından daha düşük gördükleri ortaya çıkmıştır. Garaigordobil, Pérez ve Mozaz (2008) benlik algısı, psikopatolojik semptomlar ve benlik saygısı arasındaki ilişkilerin cinsiyete ve yaşa göre nasıl farklılaştığını araştırmıştır. Araştırma sonuçları, benlik algısı, psikopatolojik semptomlar ve benlik saygısı düzeyinin yaşa göre farklılaştığını göstermiştir. Cinsiyete

göre ise psikopatolojik semptomlarda fark gözlenirken, benlik saygısı ve benlik algısında fark olmadığı ortaya konmuştur ki bu durum kadınlarda, somatizasyon, depresyon, kişilerarası duyarlık, kaygı, fobik kaygı ve semptomların toplam puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Korelasyon analizi sonuçları psikopatolojik semptomlar ile benlik algısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir (Akt. Şahin, 2018).

Ülkemizde yapılan araştırmalarda, Şahin (2018), aile içi şiddet mağduru olan kadınların kendilik algısı ve diğer değişkenler ile ilişkisini incelemiştir. Şiddete maruz kalan kadınların kendilik algılarının düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Kendilik algısı ile kendini suçlama, diğerlerini suçlama ve felaketleştirme puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. Demirci (2018), 5-6 yaş çocuklarının kendilik algıları ile annelerinin sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda 5-6 yaş çocuklarının kendilik algıları ile annelerinin sürekli kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ülker (2016), kadınlarda ebeveynlik rollerine yönelik kendilik algısı ile çocukluk dönemi mutluluk anıları ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda, değişkenler arasında, sosyoekonomik düzeye, çalışma durumuna, eğitim seviyesine, çocuk sayılarına ve evlenme yaşına göre anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Adana, Arslantaş ve Şahbaz (2012), lise öğrencilerinin kendilik algısı ve ilişkili faktörler üzerinde bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda, cinsiyet, doğum sırası, kardeş sayısı, aile tipi, ebeveynlerin hayatta olma durumu ve gelir durumu kendilik algısı ile ilişkili bulunmamıştır. İstanbul'da doğanların, sağlık sorunu olmayanların, evde alınan kararlara katılanların, olumlu benlik algısının daha yüksek olduğu; başarı durumları yükseldikçe olumlu benlik algılarının da yükseldiği bulunmuştur. Akça, Şahin ve Vazgeçer (2011), üniversite öğrencilerinde benlik algısı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda, kaygı ile olumlu benlik arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Berber (2010), üniversite öğrencilerinde kendilik algısı ve çocukluk çağı örselenme yaşantıları ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda, tüm örselenme türleri (cinsel kötüye kullanım, fiziksel ve duygusal) ile kendilik algısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Zincirkıran (2008), okul öncesi eğitimine devam eden 6 yaş grubu çocukların akademik benlik algılarının bazı değişkenlerle ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda, çocuklardaki akademik benlik saygısı, yaş, cinsiyet, kardeş

sayısı, aile tipi, doğum sırası ve okul öncesi eğitim alma süresi gibi değişkenlerden etkilenmezken; babanın ve annenin üniversite mezunu olması, bir kardeşin olması, ortanca sırada doğum, çekirdek aileye sahip olma ve erkek olma durumlarının akademik benlik algısını etkilediği ortaya konmuştur. Gezici ve Güvenç (2003), ev kadınları ve çalışan kadınların bazı değişkenlere göre kendilik algılarını karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda, uzman bir işte çalışan kadınların benlik algılarının hem ev kadınları hem de bir işte çalışmayan kadınlara oranla daha yüksek olduğu, yetişkin yaş grubunda olan kadınların ev işlerindeki yetkinlik algılarının genç yetişkin gruptaki kadınlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca çalışan kadınların öz değer algılarının, çalışmayan kadınlara oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kendilik algısı ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalara bakıldığında araştırmaların daha çok ergenler ve üniversite öğrencileri üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Genel olarak bakıldığında kendilik algısı ile bağlanma biçimleri, anne baba tutumları, ergenlik ve orta çocukluk dönemi sorunları, psikopatolojik sorunlar gibi konuların ele alındığı görülmektedir. Bu araştırmada, kendilik algısı ile daha önce ilişki kurulmayan çift (evlilik) uyumu, eş değerlendirme ve ilişkide yükleme tarzları kavramları bir arada ele alınmıştır.

İlişkilerde nasıl hissettiğini, eş yeterliliğini, eşini ve ilişkisini nasıl algıladığını olumlu açıdan değerlendiren bireyler kendilik algıları yüksek/olumlu olan bireyler olarak değerlendirilmektedir (Snell ve Finney, 1993; Akt. Semerci ve Gülaydın, 2018). Yapılan araştırmalar sonucunda, kişinin kendine yönelik olumlu ya da olumsuz algısının sadece kendisini etkilemediği, evlilik bağı ile bağlandığı kişinin de duygu, tutum ve davranışlarını etkilediği görülmektedir. Bu noktada, ‘Kişilerin sahip olduğu kendilik algısı, eşlerini değerlendirme noktasında etkili midir?’ ya da ‘Kişilerin sahip olduğu kendilik algısı, eşlerinin davranışlarını algılama noktasında nasıl ve ne yönde etkilidir?’ soruları önem arz etmektedir. Bu sorulara cevap verilebilmesi için evli bireylerin eş davranışlarını değerlendirmede kullandıkları boyutların iyi bilinmesi gerekmektedir. Öncesinde ise eşlerin davranışlarının neden ve kimden kaynaklandığını tanımlayan ‘yükleme’ kavramının ne olduğu konusuna açıklık getirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

2.2. Kişilerarası Yükleme Tarzları

2.2.1. Yükleme (Atıf) Kavramı

İnsanlık, tarihin ilk gününden beri sürekli bir şekilde dünyayı anlama peşinde olmuştur. Bu anlama çabası, bilmeye yönelik olan istek ve inancı sürekli canlı kılmıştır. (Atkinson, 2012). İnsan kendini bilmek ister; başkalarını, dünyayı, sahip olduğu inanç hislerin doğruluğunu ve en önemlisi bildiğini bilmek ister. Sonra da bu bilme isteğine uygun yüklemeler yapar. Yükleme kavramı, kendilik algısına yönelik sorular ile doğrudan bağlantılı olmakla birlikte, psikolojik epistemoloji ve sosyal psikoloji gibi geniş bir alanla da bağlantı kurmaktadır (Tutarel-Kışlak,1995).

Yükleme kavramı, 1960'lı yıllarda bilişsel akımla birlikte gelişme göstermiştir ve 'İnsanlar nasıl bilir?' sorusunu temel almıştır. Kavram genel olarak, insanın kendisi ve başkaları hakkında ne düşündüğü, kendisi ve başkalarının ne tür davranışlar sergilediği ve bu davranışların altında yatan sebeplerin neler olduğunu sebep-sonuç ilişkisine dayandırarak anlama çabasına odaklanmaktadır (Koçak, 1999). İnsan, dünyasını anlamlandırmak adına, bir davranışı algılamakta; davranışa yönelik birtakım çıkarsamalarda bulunmakta ve bu davranışa belirli atıflar yapmaktadır. O halde yükleme; insanın, kendisine veya başkasına ait bir davranışın altında yatan nedeni anlama çabası olarak adlandırılmaktadır. Başka bir deyişle; yükleme, davranışa yönelik sorulan 'neden' sorusunun cevabını bulma çabasıdır (Baron ve Byren, 2000).

Atıf süreci ile insanlar diğer insanlara, durumlara ya da olaylara verdikleri tepkileri şekillendirmeye çalışmaktadırlar. Sosyal etkileşimde herhangi bir durumla ilgili atıfta bulunulduğunda, gözlemlenen davranışın kişiden mi yoksa kişinin yaşadığı durumdan mı kaynaklandığını ayırt etmek önem taşımaktadır (Atkinson ve ark. 2012). İnsanların birçoğunun sosyal davranışları, çevresindeki bireylerin kendilerine yaptıkları yüklemelerden etkilenmektedir. Örneğin, iki bireyin birbirine saygılı davrandığı, zor günlerde birbirlerine destek oldukları, zoraki değil içten geldiği için yan yana oldukları, mutluluğun birlikte paylaşıldığı, sadece birbirlerine değil aynı zamanda başka insanlara karşı da olumlu tavırlar içinde bulunduğu ve davranışların samimiyete dayalı olduğu bir dostluk ya da arkadaşlık ilişkisinde; bireyler, muhtemelen birbirlerini gerçek dost olarak

kabul edeceklerdir. Yani, sosyal bir nesne olarak birbirlerine dostlukları hakkında yükleme yapacaklardır (Koçak, 1999).

Yükleme, kişinin kendisiyle ya da başka bir kişiyle iletişime geçtiğinde başlayan bir süreçtir. Her süreçte olduğu gibi yükleme sürecinde de bazı aşamalar vardır. Aşamalar birbirini zorunlu sıra ile takip eden davranışsal basamaklardır. Koçak (1998)'a göre bu basamaklar; (1) davranışın gözlemlenmesi, (2) davranışın amacının belirlenmesi, (3) davranışa yönelik kişisel özelliğe dayalı yüklemenin yapılmasıdır.

1. *Davranışın Gözlemlenmesi*; zorunlu ilk basamaktır. Hangi davranışın değerlendirileceğine dair gözlem yapılmaktadır.

2. *Davranışın Amacının Belirlenmesi*; gözlemlenen kişinin rutin, istem dışı ya da alışkanlık davranışlarının dışında olan, kişi hakkında bilgi verebilecek davranışın seçilmesidir. Örneğin, nefes alma davranışı kişi hakkında yaşadığını gösterme dışında herhangi bir bilgi vermemektedir ancak derin ve sık nefes alma, bir korku ya da tedirginlik göstergesi olarak amaçlı bir davranış olarak kabul edilebilmektedir.

3. *Davranışa Yönelik Kişisel Özelliğe Dayalı Yüklemenin Yapılması*; gözlemlenen davranışın, kişiden mi yoksa çevreden mi kaynaklandığının anlaşılmasıdır. Bu aşamanın doğru yerine getirilebilmesi için 'Davranışta zorlama var mı?' sorusu sorulmaktadır. Davranışta zorlama olması, davranışın yüksek ihtimalle çevreden kaynaklandığını; zorlama yoksa kişinin özelliklerinden kaynaklandığını göstermektedir. Bu basamak, kişinin neden yükleme yaptığını ortaya koymaktadır; davranışın kişiden kaynaklanması, aynı davranışın ileride aynı kişi tarafından tekrarlanma olasılığı yüksek olduğunu anlamına gelmektedir. Böylece, gözlem yapan kişi, gözlem yapılan kişi hakkında onu tanımaya yönelik yükleme yapmış demektir.

Yükleme davranışının genel amacı, kişinin (kişinin kendisi ya da bir başkası) gözlemlendiği bir davranışı tanımlamasını ve bu yolla gözlemlendiği kişi hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamaktır. Bu yapılırken de esas amaç, gözlemlenen davranışın genelde gözlemlenen kişiye mi ait olduğunu yoksa çevresel faktörlere göre mi davranışın ortaya çıktığına karar vermek; yani gözlemlenen davranışa göre, kişinin daha sonra yapacağı davranışları tahmin etmektir (Cüceloğlu, 2016).

Yükleme kuramını daha derinlemesine inceleyen önemli kuramlar vardır. Bu kuramlar, yüklemenin birçok yönünü ortaya koymaktadır. Özellikle evlilikte kullanılan yükleme tarzları araştırmanın yükleme kavramı ile ilgili temel dayanağını oluşturmakta ve detaylı bilgiler vermektedir.

2.2.2. Yükleme Tarzları ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Bu bölümde, bu çalışmada bahsedilen yükleme tarzları kavramına kuramsal dayanak olarak ele alınan Heider'in Sağduyu Kuramı ile ele aldıkları kuramlar ile bu araştırmanın kuramsal temeline katkıda bulunan Jones-Davis ve Kelley'in yükleme kuramlarından bahsedilmiştir.

Yüklemeler ile ilgili genel olarak bakıldığında Heider, bir kişinin ortaya çıkardığı davranışın koşullardan mı yoksa kişiye ait özelliklerden mi kaynaklandığını araştırmıştır. Jones ve Davis, Heider'in kuramını ileriye götürerek, kişinin göstermiş olduğu davranışın hangi durumlarda kişisel özelliklerden, hangi durumlarda koşullardan kaynaklandığını araştırmıştır. Kelley, bir kişiye ait davranışın nedensellik kaynağının sabit olmadığı, etkileyici faktörlerin sürekli değiştiğini ileri sürmüştür. Ortaya atılan bu 3 kuram, davranışların nedensellik boyutu ile ilgilidir. Başka bir deyişle, bu kuramlar davranışın altında yatan nedenlere odaklanmaktadır (Koçak, 1999). Sorumluluk yüklemeleri konusunda psikoloji literatürünün ortak bir paydada bulunduğu söylenememektedir. Kimi araştırmacılar, sorumluluk yüklemelerinin nedensel yüklemeleri kapsadığını ifade ederken, kimilerine göre sorumluluk yüklemeleri nedensel yüklemelerin sonucunda ortaya çıkmakta ve davranışı ödüllendirmekte ya da cezalandırmaktadır. Ancak, genel görüş; nedensellik yüklemelerinin, ortaya çıkan davranışın neden kaynaklandığını, sorumluluk yüklemeleri ise kimden kaynaklandığını anlamaya yönelik olduğu yönündedir ve insanların neden olduğu olaylardan ya da davranışlardan sorumlu oldukları kabul edilmektedir (Fincham ve Jaspars, 1980).

2.2.2.1. Heider'in Sağduyu Kuramı

Atıf kuramını ilk kez ortaya atan kuramcı olarak bilinen Fritz Heider, yaptığı çalışmalarda insan varlığının dış dünyayı nasıl yorumladığını anlamaya çalışmış ve daha sonra da sosyal etkileşim alanında çalışmalar yapmaya başlamıştır. Sosyal etkileşim yolu ile kişiler arası etkileşimi anlamaya ve değerlendirmeye çalışmıştır.

Heider (1958), insanların, meydana gelen bazı olayları kendi içlerinde tutarlı hale getirmeye çalışmak için onları anlama ve kontrol etme ihtiyaçlarının olduğunu ve bu ihtiyaçlarını doyumak için atıflar yaptıklarını ifade etmektedir. Atıf sürecinde insanların genellikle çevresel faktörleri görmezden gelip karşısındaki kişinin karakter ve kişiliğini hedef alarak atıf yaptıklarını belirtmektedir. Ona göre, insanların diğer insanları kişilikleriyle beraber değerlendirme sürecine çevresel koşulları ve diğer faktörleri de dahil etmesi gerekmektedir.

İnsanlar atıfta bulunurken, nedensel çıkarımlara, sorumluluk algılarına ve niyete önem vermektedirler. Nedensellik çıkarımları, içsel ve dışsal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İçsel nedenler, kişiye ait özelliklerden (tutumlar, düşünceler, yetenekler, öznel yaşantılar gibi), dışsal nedenler ise kişinin elinde olmayan faktörlerden (diğer insanlar, şans, çevresel koşullar, kültür, gelenek gibi) oluşmaktadır. Bireyler yüklem yaparken, olayın ya da davranışın sebebini ya içsel kaynaklara ya da dışsal kaynaklara bağlamaktadırlar. Bu noktada, içsel ve dışsal neden ayırımı yapmak önemlidir. Çünkü kişiye yönelik atıf yapılabilmesi için davranışın yordanabilir, istikrarlı ve kontrol edilebilir olması gerekmektedir. Bu özellikler içsel nedenlere ait özelliklerdir ve gözlemlenen davranış hakkında daha net bilgiler vermekte; gelecekte aynı davranışın yapılma ihtimalinin yüksek olduğunu göstermektedir. Dışsal nedenlere bağlı yani şans ya da tesadüfi olarak gerçekleşen bir davranış ise gelecekte tekrarlanma ihtimali ile ilgili net bir bilgi vermeyebilir; ancak, aynı davranışın benzer durumda ortaya çıkma ihtimali ile ilgili bilgi verebilmektedir. Böylece, gözlem yapan kişiye, duruma göre yüklem yapma olanağı sağlamış olmaktadır. Nedensellik çıkarımı yapıldıktan sonra bireyler, olaydan ya da davranıştan kimin sorumlu olduğu ve niyetinin ne olduğu ile ilgilenmektedirler. Çünkü, kişinin yapmış olduğu davranışta kasıt var ise bu durum, davranışı açıklayan yüklem şeklini değiştirmektedir (Heider, 1958).

Heider (1958), yüklem yapmanın en önemli noktasının kişisel ve çevresel nedensellik boyutu olduğunu ve bu boyutun birçok faktörü içerdiğini savunmaktadır. Bir davranışa yönelik yüklem yapılabilmesi için, davranışı sergileyen kişinin yeteneğinin, motivasyonunun, amacının, çabasının ve çeşitli dış faktörlerin bir arada değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Aksi takdirde yapılacak yüklemenin eksik ya da hatalı olacağını savunmaktadır.

2.2.2.2. Jones ve Davis'in Uyumlu Çıkarımlar Kuramı

Jones and Davis (1965) Heider'in hipotezleri üzerinde çalışarak kuramın temel argümanlarını açıklamaktadırlar. Jones ve Davis (1965)'e göre, insan davranışları gözlem yoluyla gelecekte yapılacak davranış biçimlerine bir ön görüşü oluşturmaktadır. İnsanlar bir davranışı gözlemlemekte ve gözlenen kişinin özelliklerine uyan çıkarımlar yapmaktadırlar. Kuramın temel argümanı; davranışın, kişilik özelliklerinden kaynaklandığıdır. Bir başka deyişle bireyler, gözlemledikleri bir davranışı temel alarak, gözlem yaptıkları kişinin kişilik özellikleri ile uyuyacağını düşündükleri atıflar yapmaktadırlar. Böylece, gözlemlenen kişinin gelecekteki davranışı hakkında tahminde bulunabileceklerini düşünmektedirler.

2.2.2.3. Kelley'in Birlikte Değişim Modeli (Küp Kuramı)

Kelley, kendi kuramını Heider'in kuramından yola çıkarak oluşturmuştur. Heider, insanların davranışlarını açıklamak için kullanılan atıfları içsel ve dışsal nedensellikler olarak ele alırken, Kelley, bu içsel ve dışsal atıfların nasıl, nerede ve hangi faktörler aracılığıyla yapıldığını açıklamıştır. Temel ilke olarak 'birlikte değişimi' benimseyen Kelley, zaman geçtikçe değişen bir davranışın değişim nedeninin, birlikte değişen birtakım faktörlere bağlandığını ifade etmektedir. Birlikte değişim ilkesi üç temel faktörü esas almaktadır. Bunlar; 'durum', 'kişi' ve 'bağlam'. Bu üç esas üzerinden durumlar değerlendirildiği için bu kurama 'küp kuramı' ismi verilmektedir. Bireyler bahsi geçen üç boyutla davranışları açıklarken üç tür bilgidен faydalanmaktadırlar. Bu bilgiler: 'ayırt edicilik bilgisi, 'yaygınlık bilgisi', 'tutarlılık bilgisi'dir. Ayırt edicilik bilgisi, davranışın ortaya çıktığı durum ile ilgili bilgidir. Yaygınlık bilgisi, davranışı yapan kişi ile ilgili bilgidir. Tutarlılık bilgisi ise davranışın ortaya çıktığı bağlam yani koşullar ile ilgilidir (Kelley, 1967).

Kelley'e göre, kişinin sergilediği davranış, her durumda ortaya çıkmıyor; sadece bir durum ya da bazı seyrek durumlarda ortaya çıkıyorsa bu davranış ayırt edici bir davranıştır. Kişinin sergilediği davranış, sadece o kişiye özgü ise yaygın değildir. Yaygın olmayan davranış merak uyandırır ve davranışın nedenleri diğerleri tarafından gözlemlenmeye çalışılır. Kişinin sergilediği davranış, farklı zaman ve koşullarda aynı davranış olarak ortaya çıkıyorsa o davranış kişiye aittir ve gözlemlenmeye değerdir.

Başka bir ifadeyle, bir davranış nadir, tutarlı ve farklı koşullarda ortaya çıkıyorsa o davranış içsel nedenlerden; yaygın, tutarsız ve sadece belli durumlarda ortaya çıkıyorsa dışsal nedenlerden kaynaklanmaktadır (Cüceloğlu, 2016).

2.2.3. Evlilikte Kullanılan Yükleme Tarzları

Romantik ilişkiler konusundaki ilk sistematik çalışmalar 1920'lerde yürütülmüştür. Büyük örneklem araştırmalarında, evlilik uyumu ile çeşitli demografik, kişilik ve ailevi değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. 1960'larda çiftlerin bir laboratuvar ortamında açık davranışları incelenmeye başlanmıştır. Bu araştırmaları eş davranışları ve evlilik uyumuyla ilgili birkaç çalışma izlemiştir. Bu alanda ortaya çıkan en kapsamlı araştırma konularından biri, eşlerin evliliklerinde meydana gelen olaylar için yaptıkları davranışların nitelikleriyle ilgili olmuştur ve bu doğrultuda evli bireylerin kullandıkları ve 2 başlık altında toplanan nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri incelenmiştir (Bradbury ve Fincham, 1990).

Nedensellik yüklemelerinin temelinde, istikrarlık (değişmezlik), genellik ve odak boyutları yer alırken; sorumluluk yüklemelerinde, kasıt, suçlama ve bencil davranışları içeren güdü boyutları yer almaktadır. Yüklemeler incelenirken önce nedensel boyutlar daha sonra sorumluluk boyutları ele alınmaktadır. Çünkü kurama göre, bireyler neden oldukları sonuçlardan sorumludurlar (Bradbury ve Fincham, 1990).

Odak: Yükleme yapılacak odağın kim (kendisi, eş, ilişki ya da ilişki dışı olaylar) olduğudur.

İstikrarlık: Problem yaratan aynı ya da benzer olay ya da durumun gelecekte ortaya çıktığı zaman aynı ya da benzer nedenden kaynaklanıp kaynaklanmaması ve aynı tepkinin verilip verilmemesi durumudur.

Genellik: Problemin, evliliğin kaç yönünü etkilediği boyuttur.

Kasıt (Niyet): Problemin kasıtlı olarak ortaya çıkarılması durumudur.

Suçlama: Problem durumunda eşin suçlanmayı hak edip etmemesi durumudur.

Bencil Güdü: Problemin, eşlerin bencilce davranışlarını ne kadar yansıttığı durumudur (Bradbury ve Fincham, 1992).

Şekil 1. Evlilikte Nedensellik ve Sorumluluk Yüklemeleri Boyutları

Evli bireyler üzerinde yükleme davranışı ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında, konunun daha çok evlilik uyumu üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Yapılan araştırmaların birçoğunda, nedensellik yüklemesinden ziyade sorumluluk yüklemesini kullanan bireylerin evlilik uyumlarının daha düşük olduğu, evlilik uyumu düşük olan bireyler eşlerinin olumsuz davranışlarına daha çok yükleme yaptıkları; kasıt-suçlama-bencillik yüklemelerini daha çok kullandıkları sonuçlarına ulaşıldığı görülmektedir. (Fincham ve ark.,1987; Tutarel-Kışlak, 1997; Curun, 2006; Günay, 2007; Işınso-Halat, 2009; Özer ve Güngör, 2012).

Romantik ilişkilerde yükleme tarzları ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, yükleme – bağlanma stilleri, kişilik özellikleri, uyumsuz şemalar, evlilik çatışmaları, eş şiddeti, psikolojik dayanıklılık, cinsiyet rolleri gibi konuların ele alındığı görülmektedir. Ancak yükleme ve kendilik algısı ilişkisini doğrudan ele alan bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Araştırmacılar hala psikolojik bozuklukların mı benlik algısını olumsuz etkilediği yoksa olumsuz benlik algısına sahip olan bireylerde mi psikolojik bozuklukların olduğu konusunda tartışmaktadır. Ancak, kendilik algısının hayatın birçok alanını etkilediği gibi evlilik ilişkilerini de etkilediği görünen bir gerçektir (Pehlivan, 2016). Bu nedenle, evli bireylerin kendilik algıları ile evlilik ilişkilerini etkileyen yükleme tarzlarının birlikte ele alınması önemli görülmektedir.

Bir duruma yönelik nedenin algılanması, algılayan birey ve duruma bağımlı olmaktadır. İlişkide yükleme kuramına göre, eşler arasında çıkan çatışmalara hangi olay ya da durumların sebep olduğu genellikle net değildir. Olay, durum ya da davranış, algılayıcı eş tarafından ele alınmakta ve çatışmanın ortaya çıkıp çıkmayacağını, davranışın kendisinden ziyade algılayıcı eşin tutumu belirlemektedir (Ersanlı ve Kalkan, 2008). Değerlendirme yapma noktasında, eşin olaya yönelik algısı kendine yönelik algısından bağımsız düşünülmemektir. Örneğin, kendisine yönelik değersizlik algısı olan bir eş, eşinin yaptığı bir davranışa yönelik daha çok sorumluluk yükleme eğiliminde olabilmektedir ya da kendilik algısı yüksek olan bir eş, ortaya çıkan bir olay ya da durum karşısında eşine ya da kendisine daha az sorumluluk yükleyerek, nedenler üzerinde daha çok durabilmektedir. Bu durum da evliliğin uyum ya da uyumsuzluğu konusunda belirleyici olabilmektedir (Fincham ve Bradbury, 1988). Uyumsuz evliliklerde eşlerin, olay ya da durumların nedenlerini eşlerinde aradıkları ve eşlerinin davranışlarına daha çok sorumluluk yükledikleri, uyumlu evliliklerde ise tam tersi durum olduğu görülmektedir (Ersanlı ve Kalkan, 2008). Bu durum, yükleme davranışının, eş davranışlarını değerlendirme ile ilişkisini ortaya koymaktadır. Bu nedenle araştırmanın anlaşılabilirliği ve araştırma değişkenlerinin birbiri ile ilişkilerini daha net ortaya koyma noktasında, eş değerlendirme kavramının açıklanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

2.3. Algılanan Eş Davranışları

2.3.1. Eş Değerlendirme Kavramı

Evlenen ya da evlenme düşüncesinde olan her birey mutlu, huzurlu, kaliteli, doyum sağladığı bir evlilik yaşamak ve sürdürmek istemektedir. Bu bilinçli isteklere rağmen evlilik ilişkilerinde istikrarlı bir denge tutturmak ve çiftler arasında bir ahenk oluşturmak her zaman gerçekleşen bir durum olmamaktadır. Bazı evlilikler, çiftlerden birinin diğerine evliliğin bir ya da birkaç alanında tahakküm kurmasıyla ilerlemektedir. Ortak bir akılda uzlaşmak ve buna göre ilişkinin ilerlemesini sağlamaktansa çiftlerden biri ya baskın olmayı seçmekte ya da baskın olana karşı geri planda kalmayı tercih etmektedir (Çağ ve Yıldırım, 2013).

Evlilikte, eşlerin tutum ve davranışlarının, evliliğin sürdürülebilirliği noktasında önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Evli bireyler, kendi davranış ve tutumlarından sorumlu olmakla birlikte, hem eşlerine karşı olan tutum ve davranışlarından hem de eşlerinin kendilerine olan tutum ve davranışlarından sorumludurlar. Bu durum, evli bireylerin eşlerini değerlendirirken sadece eşine yönelik değil kendisine yönelik de değerlendirme yaptığı anlamına gelmektedir. Çünkü algılanan eş davranışı, eşin ne yaptığı kadar, kişinin kendi yaşantısından, bilinç ve bilinçdışı süreçlerinden ve geçmiş yaşantılarından da etkilenmektedir (Erden, 2016). Çiftlerin evliliklerinin değerlendirilmesinde bir faktörün eksik bırakılması ya da değerlendirme dışında tutulması gerçekçi olmayan bir ilişki durumuna işaret etmektedir. Evlilikte gerçekçi olmayan durumlar, eşler arasında gerçekçi olmayan değerlendirmelere neden olmakta ve bu durum ilişkide işlevsiz çatışmalara yol açmakta ya da var olan işlevsiz çatışmaların artmasına sebebiyet vermektedir. İşlevsiz çatışmalar ise evli bireylerin yaşam kalitesinin etkilemekte ve başarılı bir evlilik sürdürme noktasında engeller ortaya çıkarmaktadır (Scharasevska, 2012).

Evlilik terapilerine giden birçok çift, eşinin davranışlarının evlilik öncesindeki gibi olmadığını, evlenmeden önce daha saygılı, dikkatli ve özenli olduğunu ancak evlendikten sonra davranışlarının değiştiği sorununu dile getirmektedir. Bu sorunun temelinde iki tarafın da kendilerini ve eşlerini yeterince tanımadan evlilik kararı almalarından kaynaklanmaktadır. Kendini ve eşini yeterince tanımayan, evlilikten ne beklediğini tam anlamıyla düşünmeyen, eşi olacak kişinin evlilik beklentilerini ve evliliğe bakış açısının kendi algısına uygun olup olmadığını gözlemlemeyen çiftler, evlendikten sonra sorun yaşamaktadır. Evlilik sürecinde ise eşinin gerçek kişiliğini daha yakından tanıma fırsatı bulmakta ve gerçek eşine yönelik birtakım düşünceler üretmektedir. Eşinin daha gerçekçi yanlarını gören kişi, eşini ilk kez tanımaya başladığı zamanlarda eşine dair sahip olduğu düşüncelerini değiştirmek zorunda kalmakta ve eşinin davranışlarına yönelik yüklemeler yapmaktadır. Bu yüklemeler ise eşin yeniden değerlendirilmesine yol açmaktadır. Eş değerlendirme kavramı, eşlerin birbirlerine yönelik olumlu ve olumsuz yanları içeren değerlendirmeleri kapsamaktadır. Evliliğin sağlam bir temele oturabilmesi için bu değerlendirmelerin yapılması önem arz etmektedir. Doğru yapılan eş değerlendirmesi, eşe ve evliliğe yönelik olan yanlış

alguların ortadan kalkmasına ve sonucunda da uyumlu bir evlilik sürdürülmesini katkı sağlamaktadır (Demirsoy, 2008).

Son yıllarda evlilik üzerinde yapılan çalışmalarda, çift davranışlarının yanı sıra, bu davranışlarda etkili olabilecek faktörler üzerinde durulmaktadır. Evlilik etkileşimi için biliş-duygu-davranış üçgeninin, çiftlerin evlilikleri üzerindeki etkilerini anlamak ve eşlerin birbirlerini algılamalarındaki farklılıkları ortaya koymak, sağlıklı bir evlilik ilişkisi başlatmak ve devam ettirmek açısından önemli görülmektedir. Geniş bir skalaya sahip olan biliş-duygu-davranış süreçleri, evli çiftler arasında var olan karşılıklı etkileşim, eşini algılama, eşin gerçekçi ve öznel yorumlanması, ilişkiye yönelik kurallar, standartlar, beklentiler, inançlar, kişisel algular, tepkiler gibi birçok farklı alanı içermektedir (Noller, 2002; Fitzpatrick, 2002; Akt. Canel, 2007). Evlilik yaşantılarında eşlerin birbirlerinin davranışlarını algılama biçimleri ve bu algılara yönelik yorumları, birbirlerine verdikleri tepkiler ve cevaplar üzerinde rol oynamaktadır. Araştırmalar, evlilik kalitesini, evlilik doyumunu ve evlilik uyumunu artırabilmek ve sürdürülebilmek konusunda eşler arasında karşılıklı pozitif etkileşimin önemine vurgular yapmaktadır. Eşin sözel olmayan mesajları, diğer eş tarafından değerlendirilmekte ve kişinin kendi sözel olmayan davranışlarına ve duygusal tepkilerine etki etmektedir. Eşinin davranışlarını daha olumlu ve pozitif olarak değerlendiren eşler, daha az incitici tavırlar sergilemektedir; bu durum, evliliklerinin birçok alanını olumlu yönde etkileyerek evlilik uyumlarını artırmaktadır (Noller, 2002; Fitzpatrick, 2002; Akt. Canel, 2007).

2.3.2. Eş Değerlendirme Alt Boyutları

Eş değerlendirmeyi sistematik ve ölçülebilir hale getiren Birtchnell (1988), eş değerlendirme kavramını, bireyin kendi algularına göre eşinin duygusal, bilişsel, davranışsal ve sosyal alanlarını değerlendirmesi olarak tanımlamaktadır. Bu değerlendirmeler sonucu birey, eşinin bir takım kişilik özelliklerini ortaya çıkarmaktadır. Bu kişilik özellikleri 4 boyutta ele alınmaktadır. Bu boyutlar; bağımlılık, kopukluk, kontrolçülük ve güvenilebilirlik boyutlarıdır. 4 alt boyuttan bağımlılık, kopukluk, kontrolçülük boyutları evlilikte eşler arasındaki dengeyi bozacak özelliklere sahipken; güvenilebilirlik boyutu, ilişkilerde uyumu artıran ve dengeyi sağlayan bir özelliğe sahiptir.

Şekil 2. Eş Değerlendirmede Olumlu ve Olumsuz Boyutlar (Birtchnell,1987).

2.3.2.1. Bağımlılık

İlişkide olumsuz özellikleri barındıran bağımlılık boyutunda, değerlendirme yapılan eşin, kendine olan güveninde bir eksikliğin olduğu, sürekli bir başka bireyin desteğine muhtaç olduğu ve bunun sonucunda da eşinden ve diğerlerinden aşırı ilgi beklediği anlaşılmaktadır. Bağımlılık boyutunun ‘bağlanma’ kavramı ile karıştırılmaması gerekmektedir. Bağlılık, kişiler arası ilişkilerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi için ‘yakın olma’ gibi olumlu işleve sahip olup, kişiyi ilişki kurma anlamında aktif bir sürece dahil ederken; bağımlılık boyutu, ilişkide kopukluklara sebebiyet verebilen ve kişiyi edilgenleştiren bir yapıya sahiptir. Birtchnell (1987), eş değerlendirmenin olumsuz boyutlarına, ‘güçlü görülen kişinin yanına sığınarak kimliğini koruma’ olarak tanımladığı ‘edilgenlik’ boyutunu da eklemiştir. Ancak geliştirmiş olduğu ölçme aracında edilgenliği, bağımlılık boyutu ile açıkladığı için bu boyuta kuramında yer vermemiştir.

2.3.2.2. Kopukluk

İlişkide olumsuz özellikleri barındıran kopukluk boyutunda, değerlendirme yapılan eşte, evliliği süresince eşinden uzaklaşmaların görüldüğü, eşi ile arasında gerçekleşen duygusal alışverişlerin eksik ve yetersiz olduğu ve eş ile yakınlık kurmaktan korkma duygusunun olduğu anlaşılmaktadır. Kopukluk boyutu, her ilişkide

olması gereken ve bireylerin kişisel sınırlarını korumaya yönelik olan ‘mesafeli olma’ eğilimi ile farklılık göstermektedir. Mesafeli olma durumu, eşin kendi bilinçli isteğiyle sınırlı ve reddedici tutuma karşı olan bir yapı iken; kopukluk boyutu, tek başına kalma ve paylaşımı reddetme özelliği göstermektedir.

2.3.2.3. Kontrolcülük

İlişkide olumsuz özellikleri barındıran kontrolcülük boyutunda, değerlendirme yapılan eşin, eşine baskı yaparak onu değersizleştirme ve arka plana atarak eşinin üzerindeki baskısını perçinlemeye yönelik davranışlarının olduğu anlaşılmaktadır. Evlilikte bir eşin baskın, diğersinin pasif olduğu durumlarda; her iki eşin de gerçekte zayıf olduğu ancak kendilerini algılama ve ifade etme farklılıklarından kaynaklı olarak, tepkilerini yansıtmaya biçimlerinin de farklı olduğu belirtilmektedir.

2.3.2.4. Güvenilebilirlik

İlişkide olumlu özellikleri barındıran güvenilebilirlik boyutunda, değerlendirme yapılan eşin, eşine destek verme, duygusal paylaşımlar yapabilme, eşini olduğu gibi kabul etme ve eşine yönelik tahakkümü reddeden olumlu tutumlar içinde olduğu anlaşılmaktadır. Birey eşini geçinilebilir, sabırlı ve hoş görülü, değişiklikleri fark edebilen, gergin anlarda kendisini yatıştırabilen, saygı duyulan, ihtiyaç duyulduğunda yardım eden, anlayışlı, olayların gülünç taraflarını görebilen, yeni durumlara uyum sağlayabilen, hatalarını fark eden, çevresi ve ailesi ile iyi geçinen gibi özellikleri ile tanımlıyor ise o evlilikte güvenilebilirlik ilişkisi var demektir (Birtchnell, 1987;1988).

Evli bireylerin, algıladıkları eş davranışları ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, eş değerlendirme ve evlilik uyumu arasında ilişki kurulan araştırmalarda yoğunlaşma olduğu görülmektedir. Bu nedenle evlilik uyumunun evli bireyler üzerindeki etkilerinin ele alınması araştırma için gerekli görülmektedir.

2.4. Çift Uyumu

2.4.1. Evlilik Kavramı

Evlilik kavramı hakkında ilgili literatür incelendiğinde, birçok farklı tanım olduğu görülmektedir. Hukuksal anlamda evlilik, bir kadın ve erkeğin süreklilik taşıyan

ortak bir hayat kurmaları için, hukuksal anlamda kabul edilebilir bir şekilde hayatlarını birleştirmeleri olarak tanımlanmaktadır (Ayan, 2004). Sosyoloji bilimi, evlilik olgusuna aile birliği üzerinden yaklaşmaktadır. Aile sürekliliği önemlidir ve ailenin sürekliliği evlilikle başlamaktadır; o halde evlilik, toplumsal ilişkilerin belirli şekiller içine yerleştirilmesiyle bir ailenin oluşturulduğu ve bu aileye çeşitli üyelerin katılımıyla genişleyeceğinin umulduğu bir sözleşme olarak kabul edilmektedir (Gökçe, 1978). Türkiye’de yapılan ilk araştırmalarda evlilik, tüm dünya topluluklarında kabul görerek gerçekleştirilen, erkeğin ve kadının eşit ve özgür şartlarda birbirlerine bağlandıkları, üstlendikleri rol ve içinde buldukları duruma göre iletişim yoluyla sürdürülen bir yapı olarak tanımlanmıştır (Şendil, 1991).

Yavuzer, (2015)’e göre evlilik, karşı cinsten iki bireyin yasalara uygun olarak birlikte yaşamaları için yaptıkları bir sözleşme ve kurumsallaşmış bir yoldur. Evlilik, erkeğin ve kadının karı-koca ilan edilerek hem kendi birlikteliklerinin hem de doğacak çocukların statülerinin devlet tarafından kontrol altına aldığı, aynı zamanda sınırlarının toplumsal gelenekler, kurallar ve inançlar tarafından belirlendiği yasal bir sistemdir

Ponzetti ve Mutch (2006) evliliği hem sosyal bir kurum hem de yakın bir kişisel ilişki olarak tanımlamıştır. Evliliğin sosyal kısmı, bir kurum olduğu için istikrarlı olması gerektiğidir. Asıl kaygı ekonomik bir birim kurmak, yeni nesiller doğurmak ve yavruları yetiştirmektir. Waite ve Gallagher (2000) ise evliliği çiftler arasındaki sevginin özel ve içsel duygu dünyasından çıkarak ebeveynlerden banka memurlarına kadar herkesin görebildiği ve kabul ettiği sosyal bir gerçek olarak tanımlamaktadır (Akt. Gündoğdu, 2007).

Evlilik, kadın ve erkeğin bazı amaçlar doğrultusunda, yaşadıkları ülkenin yasalarına uygun bir şekilde aynı çatı altında yaşamak için bir araya geldikleri bir sistemdir. Bu amaçlar biyolojik, psikolojik ve sosyal gereksinimlerin doyurulmasıdır. Genel olarak, sağlıklı ve düzenli cinsel yaşam sürdürülmesi, çocuk yapma ve yetiştirme istek ve ihtiyaçlarının karşılanması, sevme-sevilme duygu ve ihtiyacının karşılanması, toplumda yer edinebilme duygusu hissedilmesi, birlikte daha güvenli, daha korunaklı, dayanışma ve desteğe dayalı bir hayat sürdürme hayalinin gerçekleştirilebilmesi gibi amaçlar olmaktadır (Canel, 2012).

Güleç (2012), evliliğin biyolojik, psikolojik ve sosyal olmak üzere üç motivasyon üzerine kurulu yasal bir sözleşmeye dayanan bir sistem olduğunu söylemektedir. Biyolojik motivasyon; cinsel ilişki hazzı, kendi türünden nesil arzusu, uzun süreli birliktelik isteği, kendini ve beraberliği koruma gibi arzulardan oluşmaktadır. Psikolojik motivasyon; arzuladığı karşı cins tarafından sevme, sevilme, beğenilme, yalnızlıktan kurtulma, ekonomik destek, statü ve güven duygusu gibi motivasyonlardan oluşmaktadır. Sosyal motivasyon ise psikolojik ve biyolojik motivasyonları toplum ve yasalar tarafından kabul edilebilir bir şekilde rahat yaşama arzusu olarak tanımlanmaktadır.

Evliliğin ne olduğunu anlayabilmek için yapılan tanımlamalara bakıldığında evlilik kavramının tek bir tanımla ifade edilemediği görülmektedir. Yasalara bağlı olarak gerçekleştirilmesi evliliğin hukuki bir kavram olarak ele alınmasını sağlamaktadır. Bir takım istek ve beklentilere yönelik olarak gerçekleştirilmesi psikolojik bir kavram olarak ele alınmasını ya da iki kişi arasında gerçekleşmesi kavramın sosyal ve toplumsal olarak tanımlanmasına sebep olabilmektedir. Başka bir ifade ile evliliğe dair birçok motivasyon olması ve aslında her evli bireyin kendi evliliğinden ya da evlilik düşüncelerinden yola çıkarak bir evlilik tanımına sahip olabilmesi, evliliğin ne olduğuna dair düşüncelerin tek bir tanım altında toplanmasını imkansız kılmaktadır. Örneğin mutlu bir evliliği olan bireye ‘Evlilik nedir?’ diye sorulduğunda karşılıklı sevgi, saygı, mutluluk, uyum, dürüstlük, hayatı paylaşma, sorumluluk alma isteği gibi cevaplar vermesi muhtemeldir. Başka bir birey, toplumsal baskı sonucu gerçekleştirilen bir birlikteliktir diyebilmektedir. Bekar bir birey ruh eşini bulabilmektir diye tanımlama yapabilmektedir. Evlilik konusunda olumsuz tecrübelere sahip bir birey, kağıt üzerinde atılmış bir imza, özür lüğün bitişi, aynı çatı altında verilen yaşam mücadelesi, gereksizlik, saçmalık şeklinde tanımlar yapabilmektedir. Ya da farklı bireyler tarafından, çocuk sahibi olmak, cinsellik yaşamak, biz olmak, birbirini tamamlamak, mutlu olmak, aile olmak, istenilen şekilde çocuk yetiştirmek, hayatın anlamını bulmak şeklinde farklı tanımlar yapılabilmektedir. Tüm bu tanımlamalar temelde evliliğin her birey için farklı anlamlar ifade ettiğini ve birçok motivasyondan etkilendiğini göstermektedir (Cüceloğlu, 2017).

İnsanların çoğu, bu ortak ve farklı motivasyonlar için ya da en azından yaşamlarında bu deneyime sahip olmak için evlenmek istemektedirler. Tüm dünyadaki düğün törenlerinde, evlilik görevlisi genellikle eşlerin iyi ve kötü günlerde birbirlerinin yanlarında olup olmayacaklarına dair söz vermelerini istemektedir. Evlilik hikayesi bu şekilde bir temenni ile başlayarak aslında zorlu, iniş ve çıkışlarla dolu bir yolculuk olduğunu atılan ilk adımda göstermektedir (Aracı, 2018).

İlk çağlardan günümüze kadar tüm toplumlar nesillerini devam ettirme ve birlikte yaşama isteği içinde olmuş ve evlilik olgusunun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Avcılık ve toplayıcılık sistemi ile doğurganlık sahibi olan kadının uzağa gidemeyeceği anlaşılmış ve bu görev erkeğe yüklenmiştir. Kadının ise geride kalanları idare etme görevini üstlenmesi ile evlilik kurumunun sınırları oluşturulmuştur (Sungur ve ark. 2017). Bu yapıyı zamanla geleneksel aile tipi takip etmiştir. Geleneksel aile tipleri geleneksel evlilikleri de beraberinde getirmiştir. Geleneksel evlilik, aile büyüklerinin tartışmaya kapalı ve kesin bir şekilde uygun bulduğu kişi ile evlenme, kadınlık ve erkeklik rollerini ataerkil sistemin gerektirdiği şekilde yerine getirme, kadının çalışma imkanına izin vermeme, çatışma durumlarını çevreye duyurmadan ört bas etme gibi durumları kapsamıştır. Bu tür evliliklerde uyum aramak söz konusu olmamaktaydı çünkü kadın ve erkek alışmış oldukları bu sistemden memnun görünmekteydi ya da memnun olmak zorundaydı (Rothrauff, 2005). Son yıllarda, özellikle küreselleşen dünyanın da etkisiyle evlilik kurumunda ve çiftler arasında birtakım farklılıklar olduğu gözlenmektedir. Sanayi devrimi ile hızla gelişen iletişim ve teknoloji sistemi, kadının da ekonomi dünyasında yer almaya başlaması, eğitim seviyesinin yükselmesi, evliliğe bakışının değişmesi, bağımsızlaşması gibi değişimler meydana getirmiştir (Allendorf, 2012).

Değişen dünya ile bireylerin, kendileri hakkında ve ne istedikleri konusunda daha çok düşündükleri gözlenmektedir. Modernleşen evlilik sistemi, bireylerin eş seçimlerini kendi kararlarına bırakmaktadır. Bu durum da evliliğe karşı olan beklentilerin değişmesine sebep olmaktadır. Bireylerin evlilikten en önemli beklentilerinin eşleri ile iletişim kurabilme, paylaşımında bulunma, huzur, destek olma gibi alanlarda doyum sağlayabilmek olduğu ifade edilmektedir. Bu faktörler, günümüz

çiftlerinin en çok aradıkları ve ihtiyaç duydukları ‘çift uyumu’ kavramının önemine işaret etmektedir (Yavuzer, 2015).

2.4.2. Çift Uyumu Kavramı

Evlilik, bazı yönleriyle kültürler arası farklılıklar gösterse de hemen hemen çoğu kültürde kabul görmüş olan sosyal bir olgudur. Bu nedenle evlilik üzerine birçok araştırma yapılmıştır ve yapılmaya devam etmektedir. Evlilik ilişkisi çok yönlü bir sistemdir. Bu nedenle ‘evlilik uyumu’ kavramı evlilik kalitesi, evlilik uyumu, evlilik doyumu, evlilik mutluluğu gibi birçok kavrama temel oluşturmuştur. Ortaya çıkan kavramların yapısal olarak farklı tanımlamaları olmasına rağmen, birçoğu sürdürülen bir evliliğin niteliğini yordamayı hedeflemektedir (Sapiner, 1976). Bu araştırmada çift uyumu terimi ile aynı anlamda kullanılan evlilik uyumu ise temelde, evli çiftlerin birbirleri ile iyi bir ilişki sürdürebilme kapasitelerini ölçmektedir. Bu ölçümler yapılırken de aile bütçesi, gelirin yönetimi, ev içi sorumluluk paylaşımı, karar verme, problem çözme, çocuklara ilişkin sorunlar, boş zamanların değerlendirilmesi, akrabalarla ilişkiler, duyguların ifadesi, beklentiler, amaçlar ve değerler gibi sorun alanları çift uyumu kriterleri olarak belirlenmektedir (Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002).

Evlilik uyumu, evli çiftlerin evli olmaktan, evli kalmaktan, birlikte değişmekten ve değişen koşullara uyum sağlamaktan mutlu oldukları bir evliliğe işaret etmektedir. Aynı zamanda, çatışmaların kabul edildiği ve çözmek için çaba sarf edildiği, evlilik beklentilerinin gerçekçi olduğu ve doyum sağlayacak düzeyde hissedildiği, iletişimin güçlü ve sağlıklı olduğu, aynı zamanda kişilerarası ilişkilere de önem verildiği bir evlilik dinamiği olarak tanımlanmaktadır (Spainer, 1976).

Evlilik uyumu, evli çiftlerin evliliği ve evlilikteki işlevsellikleri sürdürme başarıları olarak tanımlanan ve birçok değişkeni bünyesinde barındıran bir kavramdır. Bu nedenle tek bir tanımla ifade edilmesi oldukça güçtür. Evlilik uyumunda özellikle üzerinde durulan temel noktalardan biri, bireylerin karşılıklı olarak birbirlerini mutlu edebilmeleridir (Kublay ve Oktan, 2015). Evli çiftlerin evliliklerini devam ettirmelerinin önde gelen nedenlerinin birinin, birbirlerinin varlığıyla mutluluk ve huzur bulmaları olduğu belirtilmektedir. Bu görüşü destekler nitelikte, mutsuz bir evliliği sürdürmenin genel mutluluk, yaşam doyumu, benlik saygısı ve genel sağlıkla olumsuz

yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir (Bradbury ve Karney, 2004; Hawkins ve Booth, 2005; Akt. Kublay ve Oktan, 2015). Evliliklerin devam ettirilme nedenleri ve çift uyumunun önemli belirleyicileri arasında, duygusal düşkünlük, davranışsal birbirine bağlı olma, gereksinimlerin karşılanması, evlilik algıları, eşler arası benzerlikler gibi etkenler yer almaktadır. Bu gibi etkenler, eşler arası ilişkinin niteliğinden doğduğu kadar eşlerin kendi öznel algılamalarından da büyük oranda etkilenmekte ve aynı zamanda karşılıklı olarak evlilik uyumlarını etkilemektedir (Yalçın, 2014).

2.4.3. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler

Evlilik uyumu kavramı birçok araştırmacı tarafından merak edilen bir konu olmuştur. Bu nedenle evlilik uyumu üzerinde düşünülmüş ve kuramlar oluşturulmuştur. Evlilik uyumunu açıklayan birçok kuram bulunmaktadır. Bu kuramsal yaklaşımlar; Wilson'un sevginin evrimi kuramı, Walster'in romantik aşk kuramı, Spainer ve Lewis'in uyumlu evlilik modeli, Larson'un evlilikte üçgen modeli, Miller ve Steinberg'in kişiler arası iletişime dair sosyal biliş kuramı, Bowlby'nin biyolojik kökenli bağlanma kuramı, Stuart'ın pekiştirme modeli, psikodinamik model gibi yaklaşımlardır. Bu model ve yaklaşımlar evlilik uyumu kavramına dair birçok farklı bakış açısının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu bakış açıları ise kavram ile ilişkili olan birçok faktörü beraberinde getirmiştir. Bu nedenle, evlilik uyumu faktörlerinin net bir biçimde neler olduğunu söylemek güçtür (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Genel olarak yaş, eğitim ve çalışma durumu, evlenme yaşı, evlenme şekli, evlilik süresi, kültürel ve ailevi özellikler, eşler arası yaş farkı, çocuk sayısı gibi demografik özelliklerin evlilik uyumunda önemli role sahip oldukları ifade edilmektedir (Yalçın, 2014). Evlilik uyumunu bazı demografik özelliklere göre inceleyen Şendil ve Korkut (2008), araştırma sonucunda düşük eğitim ve düşük ekonomik seviyedeki bireylerin çift uyumlarının da düşük olduğunu, çocuk sayısındaki artışın çift uyumundaki düşüşü yordadığını, anlaşarak evlenen kişilerin çift uyumlarının, görücü usulü ile evlenen kişilere göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Anderson ve ark. (1983), Fışıloğlu (1992), Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002), Şendil ve Korkut (2008) tarafından yapılan araştırmalarda yaşın, Yıldırım (1992) ve Marathe (2012) tarafından araştırmalarında ise cinsiyetin, evlilik uyumunu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Evlilik uyumu ve sosyo-demografik özelliklerin ilişkisi ele alındığında, evliliğin kalitesini artırdığı düşünülen unsurların, evlilik uyumunu da artırdığı görülmektedir. Örneğin, ekonomik seviyenin yüksek olması, eşlerin yaşam standartlarını artırarak, maddi zorlukların yarattığı stresi azaltmaktadır. Benzer şekilde, eğitim seviyesinin artması, problem çözme becerilerinin artması, aile içi şiddetin azalması, ortak sohbetlerin artması, iletişim sorunlarının azalması, kendine güven gibi faktörleri doğurmaktadır. Çocuk sayısının az olması, eşlerin hem çocukları ile hem de birbirleri ile daha kaliteli vakit geçirmelerini sağlamaktadır (Akpınar, 2016).

Evlilik uyumu konusunda literatüre katkı sağlayan Spainer ve Lewis'in uyumlu evlilik modeli ile Larson'un evlilikte üçgen modeline bakıldığında, bu kuramcıların evlilik uyumunu etkileyen başlıca faktörleri gruplandırarak kuramlarına açıklama getirdikleri görülmektedir.

2.4.3.1. Spainer ve Lewis'in Uyumlu Evlilik Modeli

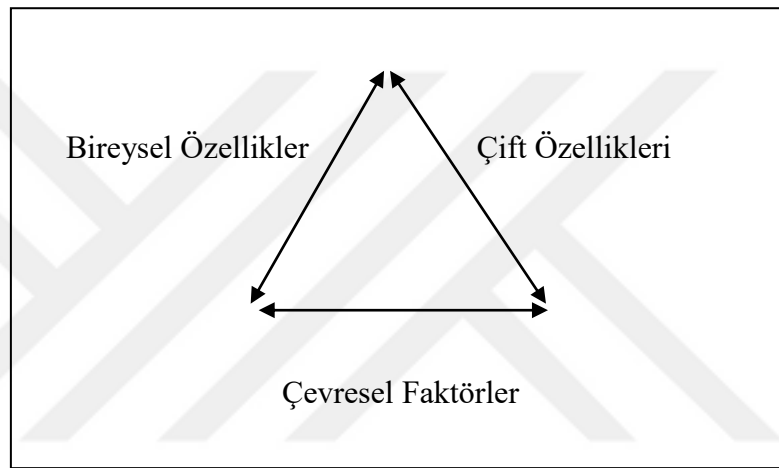
Lewis ve Spainer (1980), tarafında 'evlilik' üzerine birçok araştırma yapılmış ve bu araştırmalarda birçok faktör incelenerek evlilik uyumu modeli oluşturulmuştur. Uyumlu evlilik modeli olarak isimlendirilen bu modelde 3 faktörden bahsedilmektedir. Bu üç faktör; (a) bireysel ve sosyal kaynaklar, (b) yaşam stilindeki memnuniyet, (c) evlilik ilişkisinden kazanılan ödüllerdir.

Uyumlu evlilik modeline göre, kişisel ve sosyal kaynaklar, bireyin evlilik kurumuna getirdiği fiziksel ve mental beceriler, kendine güven ve sağlık gibi kaynaklardır. Yaşam stilindeki memnuniyet, sosyal statü ve çalışmalarındaki memnuniyet ve arkadaş ve aile desteği gibi kaynaklardır. Eşlerin birbirleri ile etkileşiminden elde edilen kazanımlar ise etkili iletişim sonucu oluşan faydalardır. Bu kaynaklar, eşlerin günlük yaşamını etkilediği ve evlilik uyumlarını anlamada yararlı olduğu için önemlidir (Spainer ve Lewis, 1975). Eşlerin evlilik öncesinde edindiği ve evlilik hayatına taşıdığı özellikler evlilik uyumlarına olumlu ve olumsuz olarak etkilemektedir. Birey, evlilik öncesinde kendisini mental ve fiziksel olarak hazırlamış, kendisine evlilik süresince uygun rol model belirlemiş ve hayatında önemli gördüğü kişilerin desteğini alabilmiş ise; kendisinin ve eşi olacak kişinin çalışma hayatı ve gelirinden memnun ve toplumla özdeşleşmiş ise; ve eşi ile saygın, doygun ve yeterlilik

çerçevesinde iletişime geçebileceğini düşünüyor ise uyumlu bir evlilikte istikrar sağlanacağı; bu özelliklerden birçoğunu yakalayamamış ise istikrar konusunda problem yaşanacağı öngörülmektedir (Spainer ve Lewis, 1980).

2.4.3.2. Larson'un Evlilikte Üçgen Modeli

Larson (1994), geliştirmiş olduğu evlilik modelinde evlilik uyumunun 3 faktöre bağlı olduğunu açıklamıştır. Bunlar; bireysel faktörler, çift özellikleri ve çevresel faktörlerdir.

Şekil 3. Evlilikte Üçgen Modeli (Larson, 2002).

Bireysel Özellikler; eşlerin bireysel olarak sahip olduğu olumlu ve olumsuz özellikleri temsil etmektedir. Bu özelliklerden, dışadönük olma, cesaret, iddialılık, özgüven, psikolojik dayanıklılık, esneklik, girişkenlik, işlevsellik, stresle baş edebilme becerisi gibi özellikler olumlu iken; aşırı tepkiler, devamlı öfke hali, şiddet eğilimi, depresyon eğilimi, yüklemeler, mantık dışı düşünceler, kendine yönelik olumsuz algılar, içe kapanıklık gibi özellikler olumsuz ve evlilik uyumunu azaltıcı özelliklerdir (Larson, 2002). Uebelacker ve Whisman (2005) ve Kim (2012) tarafından yapılan araştırmalarda, depresyonda olan ve depresyon eğilimini artıran kişilik özelliklerine sahip olan bireylerin (örneğin; aşırı içe dönükler, olumsuz kendilik algısına sahip olanlar gibi) evlilik uyumunun diğer kişilere oranla daha düşük olduğu görülmüştür.

Çift Özellikleri; eşlerin çift olarak sahip olduğu olumlu ve olumsuz özellikleri temsil etmektedir. Bu özelliklerden, dengeli güç paylaşımı, çatışma çözüm becerisi, yakınlık, empati, uzlaşma sağlama, güvenli bağlanma gibi daha çok çiftler arası iletişim becerilerine dayalı özellikler olumlu iken; yetersiz iletişim şekilleri olumsuz ve evlilik uyumunu azaltıcı özelliklerdir (Larson, 2002). Karadağ (2015), evlilik uyumu ve aile içi iletişimin ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda, eşin duygu ve düşünceleri ile ilgilenme, sorun/üzüntü/sıkıntı paylaşma, tartışma sıklığı, tartışma sonucu ayrı kalma, tartışma sonrası sorun çözme, cinsel sorun paylaşma, ev işi paylaşma, birbirine vakit ayırma gibi iletişim kanalları açık olan çiftlerin, evlilik uyum puanlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer araştırmalar Gotmann (1979) ve Fitzpatrick (1988) gibi birçok araştırmacı tarafından yapılmış ve benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra, eşler arasında sadece sözel değil aynı zamanda sözsüz ifade şekillerinin evlilik uyumunda önemli olduğu ortaya konmuştur (Akt. Karadağ, 2015).

Çevre Koşulları; eşlerin çevrelerinden gelen etkilerle edindiği ya da etkilendiği özellikleri temsil etmektedir. Bu özellikler, iş sahibi ve ebeveyn olma stresi, ev dışındaki uğraşların gerilimi, aile kökeninin etkileri, aile ve arkadaşların onayı, aileden bağımsız olabilme, borçlanma, sağlık, eşin diğer akrabaları gibi kaynaklardır. Bu kaynakların eşler tarafından doğru yönlendirilmesi, çiftlerin evlilik uyumlarını artırmaktadır (Larson, 2002).

Evlilik uyumuna dair tanımlamalar ve araştırmalar, çift uyumuna etki eden birçok faktörün olduğunu ortaya koymaktadır. Eşler arasındaki uyum, evlilik ilişkisindeki tüm alanları etkileyebilen önemli bir kavramdır. Zamanla, çiftler arasındaki ilişkilerde olumlu ve olumsuz faktörlerin birlikte işlerlik gösterdiği bir denge kurulmakta, bu dengeler evliliği sürdürücü ya da bozucu roller oynayabilmektedir. Evlilikte, eşlerin mutluluk algılarının üst düzeyde olması ve hem kendilerinden hem evlilikten hem de birbirlerinden hoşnut olarak doyum sağlamaları evlilikte uyumu beraberinde getirmektedir (Canel, 2012). Bu araştırmada evlilik uyumunu etkilediği düşünülen bu hoşnutluk alanları yani bireyin kendisi, eşi ve evliliği konusundaki memnuniyeti; kendilik algısı, eş değerlendirme ve ilişkide yükleme tarzları kavramlarının ele alınmasını önemli kılmaktadır.

2.5. Evli Bireylerde Kendilik Algısı, Eş Değerlendirme, Yükleme Tarzları Çift Uyumu ile İlgili Yurt İçinde ve Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Bu araştırmada, kendilik algısının evli bireyler üzerindeki etkileri incelenmiştir. Yapılan literatür araştırması sonucunda evlilik ve benlik algısı ilişkisini doğrudan ele alan çalışmalara rastlanmamıştır. Evlilik çalışmalarında genel olarak sosyodemografik özellikler, cinsel doyum, eş seçme, ilişkide yükleme tarzları, öznel mutluluk, aile içi iletişim, bağlanma stilleri, kişilik özellikleri, stresle başa çıkma, bilişsel çarpıtmalar, evlilik çatışmaları, yaşam kalitesi gibi farklı değişkenlerin evlilik uyumu üzerindeki etkileri üzerinde durulduğu görülmektedir. Bu bölümde, evli bireylerde kendilik algısı, ilişkide yükleme tarzları, algılanan eş davranışları ve evlilik uyumu kavramlarının birlikte çalışıldığı araştırmalara yer verilmiştir.

Çelenoğlu (2011) evli bireylerin, bağlanma stili ve kendilik algılarına göre evlilikte yaşanan sorunlarla başa çıkma yollarını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, olumsuz kendilik algısına sahip bireylerin, olumlu kendilik algısına sahip bireylere kıyasla evliliklerinde yaşadıkları sorunlarla başa çıkmada olumsuz yollardan biri olan çatışma yolunu daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir. Bir başka bulgu, güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylerin kendilik algısı puanlarının yüksek olduğudur. Taylor ve Brown, (1988) benliğe yönelik olumlu yanılsamaların (örneğin; iyimser biri olduğunu söyleme) evlilik ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda, benliğe yönelik olumlu değerlendirmelerin evlilik doyumu ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Shackelford (2001), benlik saygısının evrimsel işlevi ile ilgili olarak, evlilik bağlamına atıfta bulunularak iki hipotezi test etmiştir; (1) özgüven, (2) kendi değerini izleme. İki kavram da bireyde kendilik algısını değerlendiren kavramlar olarak tanımlanmaktadır. Araştırmadaki 214 katılımcı özgüvenlerini değerlendirmiş; evlilik çatışması ve evlilik doyumu hakkında bilgi vermiştir. Ayrıca her katılımcı ile eşinin değerini ve fiziksel çekiciliğini değerlendirdikleri çift görüşmeleri yapılmıştır. Araştırma sonunda, benlik saygısının her iki hipotezin işlevini desteklediği ortaya çıkmıştır; erkeklerin özgüvenleri, eşlerinin aldatma davranışları, eşleri tarafından kötüye kullanım ve eşlerinin kıskançlık şikayetleriyle; kadınların özgüvenleri ise eşleri

tarafından fiziksel çekiciliklerinin küçümsenmesiyle olumsuz yönde ilişkili bulunmuştur.

Murray ve ark. (2000), bireylerin benlik saygısı tutumu ve eşin eleştirel diline olan güven arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaları sonucunda, kendilik algısı olumsuz olan bireylerin, eşlerinden gelen olumlu düşünceleri ve dönütleri göz ardı ettikleri ortaya çıkmıştır. Kendine yönelik olumsuz algının, eşlerin olumsuz algılanmasıyla ve evlilik kalitesinin düşük olmasıyla ilişkili olduğu; aynı zamanda, kendine yönelik eksiklik duygusu olan bireylerin yapmış olduğu evliliklerin zaman içinde kötüye gittiği görülmüştür.

Gülaydın ve Semerci (2018) romantik ilişkisi olan yetişkin bireylerin ilişki doyumlarının benlik saygıları ile ilişkisini incelemiştir. Araştırmada, benlik saygısı ve evlilikte ilişki doyumunu arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Schafer ve Keith (1992), 4 farklı yaşam örüntüsünde (çocukları 6 yaşın altında olan, çocukları okula giden, çocukları evlenmiş ve emekli çiftler) olan evli çiftlerin benlik saygıları ve benlik saygıları yönünden birbirlerini değerlendirmelerini içeren bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda yaşam döngüsü farkı olmaksızın benlik saygıları ve kendilik algıları yüksek olan çiftlerin, doyumunu yüksek evliliklere sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca benlik saygıları yüksek olan çiftlerin, eşlerini daha olumlu değerlendirdikleri ve yaşam döngülerinden daha memnun oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Shields ve Hanneke (1983)'nin gerçekleştirdiği bir çalışmada olumsuz davranışları olan erkeklerin eşlerine yaptıkları yüklemeler ele alınmıştır. Eşlerine gösterdikleri olumsuz davranışların nedeni olarak içsel ve dışsal faktörler ortaya çıkarılmıştır. Erkeklerin, olumsuz davranış eğilimlerini genellikle dışsal faktörlere yükledikleri bulunmuştur. Dışsal faktörler sorulduğunda ise en belirleyici dışsal faktörün eşleri olduğu belirtilmiştir.

Holtzworth-Munroe ve ark. (1990), kadınların olumsuz davranışlarına karşılık eşlerinin yaptığı yüklemeleri araştırmıştır. Çalışmada şiddet uygulayan uyumlu ve şiddet uygulamayan uyumsuz evliliğe sahip erkeklere, şiddet içermeyen olumsuz eş davranışları temsili sorulmuştur (örn; siz önemli bir konu hakkında konuşurken eşinizin

sizi dinlemediğini fark ettiniz). Sonuç olarak şiddet uygulayan erkek grubunun şiddet uygulamayan erkek grubuna göre eşlerinin olumsuz davranışları karşısında daha çok kasıt yüklemesi kullandıkları belirlenmiştir. Byrne ve Arias (1997)'in gerçekleştirdiği bir çalışmada ise olumsuz davranışlar gösteren erkekler, eşlerini beğenmeme ve eşlerinin kendilerine karşı sözel şiddet uygulamalarını yükleme sebepleri olarak göstermişlerdir.

Baucom, Sayers ve Duhe (1989) tarafından evli çiftler üzerinde yapılan çalışmada, stres düzeyi yüksek olan çiftlerin eşlerini daha olumsuz değerlendirdikleri, eşlerine daha çok olumsuz yükleme yaptıkları ve pozitif eş davranışlarını görmezden görme eğilimlerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Uyumlu evlilik ilişkisi olan çiftlerin ise olumsuz olayların nedenlerini kendilerine veya eşlerine yüklemedikleri, daha çok duruma özgü gördükleri ve istikrarsız nedenlere yükledikleri ortaya konmuştur.

Türkiye’de evlilik uyumu ve evlilikteki yüklemelerin ilişkisini araştıran çalışmalardan birkaçı Tutarel-Kışlak tarafından yapılmıştır. Çalışmalar sonucunda, depresyon puanı yüksek bireylerin depresyon puanı düşük olan bireylere göre olumsuz eş davranışlarına daha fazla yükleme yaptıkları; bu yüklemelerin ise çoğunlukla sorumluluk yüklemeleri olduğu bulunmuştur (Tutarel-Kışlak, 1995). Kadınların hem nedensellik hem de sorumluluk yükleme puanlarının erkeklere oranla daha negatif ve anlamlı (Tutarel-Kışlak, 1997); eşin olumsuz davranışlarına daha fazla yükleme yapan çiftlerin ise evlilik uyum puanlarının daha düşük olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Tutarel-Kışlak, 2000)

Çelik (2006) evli bireylerin evlilik doyumlarını ölçmek için yaptığı ölçek geliştirme çalışmasında evlilik doyumuna dair 3 faktörlü bir yapı ortaya çıkarmıştır. Bu üç faktörden birinin “benlik” olduğu ve evlilik doyumunun benlikle ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Caner (2009), kadın ve erkeklerin eş değerlendirmelerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırma sonucunda kadınların, kendi eşlerini erkeklere oranla daha az kontrolcü, bağımlı ve kopuk; daha fazla güvenilir buldukları ortaya çıkmıştır.

Taycan ve Kuruoğlu (2014), evlilik terapisine gelen ve evlilik sorunu olduğunu belirtmeyen 50 çift üzerinde, çiftlerin karakter ve mizaç özellikleri ile eş

değerlendirmelerine yönelik bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda, evlilik sorunları olan çiftlerin eş değerlendirme güvenilirlik boyutu puanlarının, sorun bildirmeyen gruptaki çiftlerin puanlarına göre daha düşük olduğu; sorun yaşayan kadınların eşlerini kontrolcü ve kopuk, erkeklerin ise eşlerini bağımlı olarak algıladıkları bilgisine ulaşılmıştır.

Özbek (2018) evli bireylerde eş değerlendirme ve evlilik uyumu ilişkisini incelemiştir. Sonuç olarak, erkeklerin eş değerlendirme ölçeğinin alt boyutu olan güvenilebilirlik puanları, kadınların güvenilebilirlik puanlarından daha yüksek çıkarken; kadınların kopukluk, kontrolcülük ve bağımlılık puanları erkeklerden daha yüksek çıkmıştır. Başka bir ifade ile erkekler eşlerini kadınlara oranla daha olumlu değerlendirmiştir. Eş değerlendirmeye bağlı evlilik uyumu puanlarında ise kadınların puanlarının erkeklere oranla daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada evli bireylerin kendilik algıları, eş değerlendirmeleri, yüklenme tarzları ve evlilik uyumları arasındaki ilişkiler, ilişkiisel tarama modeli kapsamında incelenmiştir. İlişkiisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkileri belirlemek ve neden-sonuç ile ilgili ipuçları elde etmek amacıyla yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk ve ark. 2013).

3.2. Araştırma Grubu

Bu araştırmanın evrenini, 2019 yılında Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşamakta olan evli bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu ise Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan ve en az bir yıldır evli olan 376 birey oluşturmaktadır. Araştırmaya katılım sağlayan bireylerin 199'u (% 52.9) kadın, 177'si (% 47.1) erkektir. Katılımcıların yaşları 19 ile 61 yaşları arasında değişmekte ve yaş ortalaması ($X=33.45$, $Ss=7.83$)'tür. Çalışmaya katılan katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde 8'i (% 2.1) ilkokul, 8'i (% 2.1) ortaokul, 282'si (% 75.0) üniversite ve 43'ü (% 11.4) lisansüstü eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan katılımcıların yaşamlarının büyük bir bölümünü nerede geçirdikleri incelendiğinde 120'si (% 31.9) büyükşehir, 175'i (% 46.5) il, 60'ı (% 16.0) ilçe, 5'i (% 1.3) kasaba ve 16'sı (% 4.3) köyde bulduklarını belirtmişlerdir. Çalışmadaki bireylerin aylık kazançları incelendiğinde 9'u (% 2.4), aylık 1000 TL'ye kadar, 13'ü (% 3.5) 1000-2000 TL arası, 25'i (%6.6) 2000-2500 TL arası, 24'ü (% 6.4) 2500-3000 TL arası ve 305'i (% 81.1) 3000 TL yukarısı kazandıklarını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan katılımcıların aylık gelirlerini değerlendirme şekilleri incelendiğinde 76'sının (% 20.2) gelirlerini düşük algıladıkları, 278'i (% 73.9) orta düzeyde ve 22'si (% 5.9) yüksek düzeyde algıladıklarını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılım gösteren bireylerin evliliği 65'i (% 17.3) ihtiyaç, 202'i (% 53.7) tercih ve 109'u (% 29.0) diğer seçenek olarak belirtmişlerdir. Bir diğer ifade incelendiğinde katılımcıların insanlara evlenmeyi önerir misiniz ifadesine 263'ü (% 69.9) evet seçeneği, 81'i (% 21.5) kararsızım ve 32'si (% 8.5) hayır seçeneğini işaretlemişlerdir. Çalışmaya katılan katılımcıların çocuk sahibi olup olmadıkları incelendiğinde 248'i (%

66.0) çocuk sahibi olduklarını, 128'i (% 34.0) çocuk sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 1).

Tablo 1. *Katılımcıların Demografik Özellikleri*

<i>Değişken</i>	<i>Düzye</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Yaşanılan Yer	Büyükşehir	120	31.9
	İl	175	46.5
	İlçe	60	1.6
	Kasaba	5	1.3
	Köy	16	4.3
Cinsiyet	Kadın	199	52.9
	Erkek	177	47.1
Eğitim Düzeyi	İlkokul	8	2.1
	Ortaokul	8	2.1
	Lise	35	9.3
	Lisans	282	75
	Lisansüstü	43	11.4
Aylık Gelir	0-1000 TL	9	2.4
	1000-1500 TL	13	3.5
	2000-2500 TL	25	6.6
	2500-3000 TL	24	6.4
	3000+	302	81.1
SED Algılama Durumu	Düşük	76	20.2
	Orta	278	73.9
	Yüksek	22	5.9
Çocuk Sahibi Olma Durumu	Evet	248	66
	Hayır	128	34
Evliliğe Atfedilen Anlam	İhtiyaç	65	17.3
	Tercih	202	53.7
	Diğer	109	29
Evliliği Önerme Durumu	Evet	263	69.9
	Hayır	32	8.5
	Kararsız	81	21.5

Toplam	376	100.0
--------	-----	-------

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla Demografik Bilgi Formu (DBF), Evlilik Uyumu Ölçeği (EUÖ), Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ), Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği (BEDÖ) ve İlişkilerde Yükleme Ölçeği (İYÖ) kullanılmıştır.

3.3.1. Demografik Bilgi Formu (DBF)

Katılımcıların demografik bilgilerini elde etmek için kullanılmış olan demografik bilgi formu araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Demografik bilgi formunda katılımcılara yaş, eşin yaşı, cinsiyet, yaşanılan yer, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, ekonomik durum, ekonomik durumu algılama biçimi, evlenme yaşı, evlenme biçimi, evlilik süresi, çocuk sahibi olma durumu, psikolojik ve fiziksel rahatsızlık geçirme durumu, evliliği algılama ve tercih etme biçimleri hakkında sorular sorulmuştur.

3.3.2. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ)

Gilbert ve Trent (1993) tarafından geliştirilerek Şahin ve ark. (1995) tarafından Türkçe'ye kazandırılan ölçek, başkasıyla kıyasladığında kişinin kendisini farklı boyutlarda nasıl gördüğüne ve değerlendirdiğine ilişkin "kendilik algısını" ölçmektedir. 18 maddeden oluşan ölçek, olumlu ve olumsuz iki kutup halinde sunulan niteliklerden oluşmaktadır (Yetersiz-yeterli; beceriksiz-becerikli; başarısız-başarılı; sevilmeyen-sevilen; içedönük-dışadönük gibi). Türkçe form oluşturulurken orijinal halinde bulunmayan yeni maddeler eklenmiştir. Ölçek katılımcıların öz-bildirimlerine dayalı olarak tamamlanmaktadır. Puanlaması ise zıt kutuplar arasında 1-6 likert tarzındaki puanların işaretlenmesi üzerinden yapılmaktadır. Ölçekten alınan puanlar 18 ile 108 arasında değişmekte olup, yüksek puanlar olumlu kendilik algısını, düşük puanlar ise olumsuz kendilik algısını göstermektedir.

Ölçeğin orijinalinden elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .87 olarak belirtilmektedir. Altı maddelik formun, üç sosyoekonomik düzeyden 263 kız, 277 erkek olmak üzere toplam 540 lise ve üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada Cronbach

Alfa değeri .79 olarak hesaplanmıştır. Daha sonra geliştirilen 18 maddelik form 501 banka çalışanı üzerinde yapılan araştırmada kullanılmış ve Cronbach Alfa değerinin .89'a çıktığı bulunmuştur (Şahin, Durak ve Şahin, 1993). Bu araştırma kapsamında ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla hesaplanan iç tutarlık katsayısı .90 olarak bulunmuştur.

3.3.3. Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği (Kadın ve Erkek Formu) (BEDÖ)

John Birtchnell tarafından 1988' de geliştirilen ölçek 1993 yılında Kabakçı ve arkadaşları tarafından Türkiye'ye uyarlanmıştır. Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği eşlerin, evlilik ilişkisi içinde, birbirlerini nasıl değerlendireceklerini ölçmeye yönelik bir ölçüm aracıdır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına 254 evli kadın ve 260 evli erkek katılmış, toplamda 514 kişiyle araştırma yürütülmüştür. Ölçek kadın ve erkek formu olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Katılımcılardan beklenen her iki kısımda ayrı ayrı yer alan 90 ifadeye, ifadenin eşlerine uygun olup olmayışına göre 'evet', 'hayır' ve 'kararsızım' yanıtlarından birinin verilmesidir. Verilen 90 adet ifadenin kadın ve erkek formlarında hem ortak hem de farklı maddeler vardır, ancak tüm maddeler aynı dört boyutla ilgilidir. Söz konusu alt boyutlar "bağımlılık", "kopukluk", "kontrolcülük", "güvenilebilirlik" boyutlarıdır. Olumsuz özellikleri barındıran boyutlar bağımlılık, kopukluk ve kontrolcülüktür.

Ölçekteki her boyut için ayrı puanlar elde edilebilir ya da olumsuz özellikleri içeren alt boyutların puanları da kullanılabilir. Ölçek maddelerinden bazıları ters maddeler olarak tasarlanmıştır. Ölçeğin kapsam geçerliği incelenirken belirlenen kriterlere uymayan maddeler ölçek dışına çıkarılmıştır. En son halinde ölçekte kadın formu için 79 erkek formu için 72 madde kalmıştır. Kadın formunda alt ölçeklerin Cronbach alfa katsayıları .80 ile .90; erkek formunda ise .66 ile .91 arasında değişkenlik göstermektedir (Kabakçı ve ark. 1993). Bu araştırma kapsamında eş değerlendirme ölçeğinin erkek formu için hesaplan iç tutarlılık kat sayılarının .68 ile .76 arasında ve kadın formu için hesaplanan iç tutarlılık kat sayılarının .72 ile .78 arasında değiştiği belirlenmiştir.

3.3.4. İlişkide Yükleme Ölçeği (İYÖ)

İlişkilerde Yükleme Ölçeği, Fincham ve Bradbury (1992) tarafından kuramsal olarak tartışılan farklı yükleme boyutlarını ölçebilmek amacıyla geliştirilmiştir. İYÖ’de yüklemeler dört olumsuz hipotetik eş davranışı ile değerlendirilmekte (örneğin, eşiniz sizi eleştiriyor ya da eşiniz size kötü davranıyor) ve her bir davranış farklı 6 ifade (örneğin, eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı ya da eşim beni eleştirdiği için suçlanmayı hak etmiştir) içermektedir. İfadelerin üçü (odak, istikrarlılık ve genellik) nedensellik boyutunu değerlendirirken, diğer üçü (kasıt, güdü, suçlama) sorumluluk boyutunu oluşturmaktadır.

Ölçekte toplam 24 ifade bulunmaktadır. Ölçek soruları 6’lı likert tipinde hazırlanmış olup her bir davranış sırasıyla 1 ile 6 puan arasında puanlanmaktadır. Farklı yükleme tiplerine göre verilen puanlar ayrı ayrı toplanıp yükleme alt boyutlarına ait puanlar elde edilmektedir. Elde edilen bu puanlarla nedensellik, sorumluluk ve toplam yükleme puanlarına ulaşılmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlamasının geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Tutarel-Kışlak (1999) tarafından yapılmıştır. Uyarlama çalışmasında alt boyutların Cronbach alfa değerleri kadın ve erkeklerde ayrı ayrı incelenmiştir. Buna göre nedensellik alt boyutu iç tutarlılık katsayıları kadınlarda .88, erkeklerde .84 iken sorumluluk alt boyutu iç tutarlılık katsayıları kadınlarda .91 erkeklerde .90 bulunmuştur (Tutarel-Kışlak, 1999). Bu araştırma kapsamında yükleme tarzları ölçeğinin nedensellik alt boyutu güvenilirliğini belirlemek amacıyla hesaplanan iç tutarlılık katsayısı .88, sorumluluk alt boyutu güvenilirliğini belirlemek amacıyla hesaplanan iç tutarlılık katsayısı .93 olarak bulunmuştur.

3.3.5. Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ)

Evlilik Uyum Ölçeği Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiş, Şennur Tutarel Kışlak (1999) tarafından Türkçe’ye uyarlanıp, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Evlilik ilişkisinden alınan doyumunu ve evlilik uyumunu ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçeğin Yapısı 15 madde ve 2 alt boyuttan oluşmaktadır. 1. boyut genel uyum ve duygu, cinsellik, toplumsal kurallarda ki anlaşmalardan oluşan ilk 9 maddedir. 2. boyut boş zaman etkinlikleri, çatışma çözme, güven gibi ilişki tarzını yansıtan maddelerden oluşan son 6 maddedir.

Ölçek, kendi kendini değerlendirme türünde bir ölçektir. 1.maddesi, iki uca uzanan “ çok mutlu ” ile “ çok mutsuz ” arasında bireyin kendini konumlandığı bir yapıya sahiptir. 2. madde ile 9. madde arasındaki maddeler 6’lı Likert yapıya sahiptir. 10. madde ile 15. madde aralığı çoktan seçmelidir ve 2, 3 ya da 4 seçenektir. Sadece 12. madde bireyin hem kendinin hem de eşinin tercihlerini değerlendirdiği iki bölümlü tek maddedir. Ölçeğin puanlamasında her bir maddeden alınan toplam puan üzerinden değerlendirme yapılmaktadır.

Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 58, en düşük puan ise 1 puandır. 1 puan evlilikte en düşük uyumsuzluk durumunu gösterirken, 58 puan en yüksek evlilik uyum puanını göstermektedir. Guilford (1956)’un ortalamayı temel alan kesim noktası formülü kullanılarak, Evlilikte Uyum Ölçeği’nden elde edilen puanları kesim noktası 43.5 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten 43 ve üzeri alanlar evliliklerinde uyumlu, 43’ün altında puan alanlar uyumsuz olarak değerlendirilmektedir. Madde toplam puanının yüksekliği eşlerin evliliklerinde uyumlu olduğu yönünde yorumlanmaktadır. Tutarel-Kışlak (1999)’ın yaptığı geçerlik ve güvenilirlik çalışmasına göre; iç tutarlık (Cronbach Alpha) katsayısı .84, iki yarım test güvenilirliği $y = .84$, test tekrar test tekniği ile güvenilirlik hesaplaması Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı .57 olup .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur (Tutarel-Kışlak, 1999). Bu araştırma kapsamında ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla hesaplanan İç tutarlık katsayısı .87 olarak bulunmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılacak olan veri toplama araçları için, ölçeği geliştiren ve Türkçeye uyarlayan araştırmacılarla elektronik posta yolu ile iletişime geçilerek gerekli izinler, ölçek ve ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik sonuçları bilgileri alınmıştır. Araştırmanın verileri gönüllülük esasına dayalı olarak katılımcılardan e posta yolu ile toplanmıştır. Online anket sistemi ile soruların sadece bir cihazdan yapılmasına izin verilmiş, cevaplanma süresine sınırlama getirilmemiş ve katılımcılarına isteğine bağlı olarak ölçek sorularına daha sonra da devam etme özelliği konulmuştur. Online toplanan verilerde katılımcıların soruları cevaplama sürelerinin ortalaması 20 dakika olarak hesaplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Araştırma sürecinde toplanan verilerin parametrik koşulları sağlayıp sağlamadığını belirlemek için analizler yapılmıştır. Normallik testlerinin öncesinde uç değerleri belirlemek için Mahalanobis testi yapılarak uç değerlerin olup olmadığı tespit edilmiştir. Verilerin normallik varsayımı çarpıklık ve basıklık katsayıları kullanılarak incelenmiştir. Veri setinin parametrik koşulları sağladığının belirlenmesinden sonra araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirliği iç tutarlık katsayıları hesaplanarak yapılmıştır. Daha sonra bireylerin kendilik algıları, yükleme tarzları ve evlilik uyumlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem için t testi ile incelenmiştir. Bireylerin kendilik algıları, yükleme tarzları ve evlilik uyumlarının evliliği değerlendirme şekillerine ve evliliği önerme durumlarına göre farklılık gösterip göstermediği ise tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir.

Daha sonrasında araştırmanın amacı çerçevesinde; kendilik algıları, eş değerlendirmeleri, yükleme tarzları ve evlilik uyumları arasındaki ilişkinin olup olmadığını tespit edebilmek amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Bireylerin kendilik algıları, eş değerlendirmeleri ve yükleme tarzlarının evlilik uyumlarının yordayıcısı olup olmadığını belirleme amacıyla regresyon analizi yapılmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda toplanan verilerin analizi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Değişkenlerin Normalliklerine İlişkin Bulgular

Yapılan betimsel analiz sonuçlarına göre verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Kendilik algısı puanı, eş değerlendirme güvenilebilirlik, bağımlılık, kopukluk ve kontrolcülük alt boyutları puanları, yükleme tarzları nedensellik alt boyutu puanı, yükleme tarzları sorumluluk alt boyutu puanı ve evlilik uyumu puanlarına ilişkin ortalamalar, standart sapmalar, minimum, maksimum, çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. *Değişkenlerin Normallik Dağılımlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları*

Değişkenler	N	Ortalama	Ss	Min	Max	Çarpıklık	Basıklık
Kendilik Algısı	376	82.51	15.58	18.00	108.00	-1.16	-1.89
Eş Değerlendirme							
Güvenilebilirlik	376	55.91	9.14	32.00	69.00	-.09	-1.03
Kopukluk	376	20.54	5.10	12.00	44.00	2.08	5.21
Kontrolcülük	376	38.82	11.11	21.00	68.00	.20	-.81
Bağımlılık	376	28.86	5.47	18.00	48.00	.05	-.26
Yükleme Tarzları							
Nedensellik	376	36.72	11.41	12.00	67.00	.16	-.29
Sorumluluk	376	30.94	13.22	12.00	69.00	.48	-.58
Evlilik Uyumu	376	42.49	9.04	15.00	58.00	.13	-.03

Tablo 2’de görüldüğü gibi eş değerlendirmenin kopukluk alt boyutu hariç diğer değişkenlere ait çarpıklık değerleri -1.16 ile 0.48 arasında ve basıklık değerleri -1.89 ile -0.03 arasında değişmekte olup +1.96 ve -1.96 aralığını aşmamaktadır. Eş değerlendirmenin kopukluk alt boyutunun çarpıklık değeri -1.16 ve basıklık değeri 5.21 olarak bulunmuştur. Tüm bu değerler (kopukluk alt boyutu hariç) verilerin normal dağıldığını göstermektedir. Verilerin normallik değerleri incelendikten sonra, araştırmanın asıl analizleri yapılmıştır.

4.2. Değişkenlerin Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Katılımcıların evlilik uyumlarının, kendilik algılarının, ilişkide nedensellik ve sorumluluk yükleme tarzları ve eş değerlendirme güvenilebilirlik, kopukluk, kontrolcülük ve bağımlılık alt boyut puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için bağımsız örneklem için t testi analizi yapılmıştır. Yapılan t testi sonuçları aşağıdaki Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. *Evlilik Uyumu, Kendilik Algısı, İlişkide Nedensellik-Sorumluluk Yükleme Tarzları ve Eş Değerlendirme Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması*

	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Evlilik Uyumu	Kadın	199	43.24	8.96	374	1.71	.09
	Erkek	177	41.64	9.08			
Kendilik Algısı	Kadın	199	83.32	15.48	374	1.07	.29
	Erkek	177	81.60	15.69			
Nedensellik	Kadın	199	37.54	11.55	374	1.47	.14
	Erkek	177	35.80	11.22			
Sorumluluk	Kadın	199	32.00	13.80	374	1.65	.10
	Erkek	177	29.76	12.47			
Güvenilebilirlik	Kadın	199	62.23	7.72	374	20.91	.00*
	Erkek	177	48.81	3.87			
Kopukluk	Kadın	199	22.41	6.13	374	8.19	.00*
	Erkek	177	18.43	2.19			
Kontrolcülük	Kadın	199	31.28	8.68	374	-20.08	.00*
	Erkek	177	47.29	6.47			
Bağımlılık	Kadın	199	26.38	5.86	374	-10.62	.00*
	Erkek	177	31.65	3.22			

*p<.05

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların evlilik uyum düzeylerinin kadın (\bar{X} = 43.24, Ss = 8.96) ve erkek (\bar{X} = 41.64, Ss = 9.08) olmaya göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($t(374) = 1.71$, $p = .09$). Benzer şekilde katılımcıların kendilik algıları düzeylerinin kadın (\bar{X} = 83.32, Ss = 15.48) ve erkek (\bar{X} = 81.60, Ss = 15.69) olmaya göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($t(374) = 1.07$, $p = .29$). Yine katılımcıların nedensellik yükleme tarzları puanlarının kadın (\bar{X} = 37.54, Ss

= 11.55) ve erkek ($\bar{X} = 35.80$, $Ss = 11.22$); olmaya göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($t(374) = 1.47$, $p = .14$). Son olarak katılımcıların sorumluluk yükleme tarzları puanlarının kadın ($\bar{X} = 32.00$, $Ss = 13.80$) ve erkek ($\bar{X} = 29.76$, $Ss = 12.47$) olmaya göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($t(374) = 1.65$, $p = .10$). Bu bulguların aksine eş değerlendirme güvenilebilirlik puanlarının kadın ($\bar{X} = 62.23$, $Ss = 7.72$) ve erkek ($\bar{X} = 48.81$, $Ss = 3.87$) olmaya göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t(374) = 20.91$, $p = .00$). Bu bulguya göre kadınların güvenilebilirlik puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu söylenebilir. Yine eş değerlendirme kopukluk puanlarının da kadın ($\bar{X} = 22.41$, $Ss = 6.13$) ve erkek ($\bar{X} = 18.43$, $Ss = 2.19$) olmaya göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t(374) = 8.19$, $p = .00$). Bu bulgu göre kadınların kopukluk puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu söylenebilir. Benzer şekilde eş değerlendirme kontrolcülük puanlarının kadın ($\bar{X} = 31.28$, $Ss = 8.68$) ve erkek ($\bar{X} = 47.29$, $Ss = 6.47$) olmaya göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t(374) = -20.08$, $p = .00$). Bu bulgudan hareketle de erkeklerin kontrolcülük puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğu söylenebilir. Son olarak eş değerlendirme bağımlılık puanlarının yine kadın ($\bar{X} = 26.38$, $Ss = 5.86$) ve erkek ($\bar{X} = 31.65$, $Ss = 3.22$) olmaya göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t(374) = -10.62$, $p = .00$). Bu bulguya göre de erkeklerin bağımlılık puanlarının kadınların puanlarından daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.3. Değişkenlerin Evliliği İhtiyaç, Tercih veya Diğer Olarak Görme Durumlarına Göre Farklaşmasına İlişkin Bulgular

Katılımcıların evlilik uyumları, kendilik algıları, nedensellik ve sorumluluk yükleme tarzları ile güvenilebilirlik, kopukluk, kontrolcülük ve bağımlılık eş değerlendirme alt boyutları puanlarının katılımcıların evliliği ihtiyaç, tercih veya diğer olarak görmelerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. *Değişkenlerin Evliliği İhtiyaç, Tercih veya Diğer Olarak Görme Durumlarına Göre Karşılaştırılması*

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
Evlilik Uyumu	Gruplar arası	19.19	2	9.59	0.12	.89
	Grup içi	30640.75	373	82.15		
	Toplam	30659.94	375			
Kendilik Algısı	Gruplar arası	590.34	2	295.17	1.22	.30
	Grup içi	90445.62	373	242.48		
	Toplam	91035.96	375			
Nedensellik	Gruplar arası	322.24	2	161.12	1.24	.29
	Grup içi	48537.44	373	130.13		
	Toplam	48859.68	375			
Sorumluluk	Gruplar arası	508.56	2	254.28	1.46	.23
	Grup içi	65063.27	373	174.43		
	Toplam	65571.83	375			
Güvenilebilirlik	Gruplar arası	502.42	2	251.21	3.043	.05
	Grup içi	30794.51	373	82.56		
	Toplam	31296.93	375			
Kopukluk	Gruplar arası	14.91	2	7.46	0.29	.75
	Grup içi	9756.57	373	26.16		
	Toplam	9771.48	375			
Kontrolçülük	Gruplar arası	884.10	2	442.05	3.63	.03*
	Grup içi	45411.60	373	121.75		
	Toplam	46295.70	375			
Bağımlılık	Gruplar arası	67.64	2	33.82	1.13	.32
	Grup içi	11151.17	373	29.90		
	Toplam	11218.81	375			

*p<.05

Katılımcıların evlilik uyumlarının, kendilik algılarının, nedensellik ve sorumluluk yükleme tarzlarının ve eş değerlendirme alt boyutları puanlarının evliliği ihtiyaç, tercih veya diğer olarak görme durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Levene testi sonucunda, tek yönlü varyans analizinin varsayımlarından olan varyans homojenliği varsayımının evlilik uyumu, kendilik algısı, sorumluluk, kopukluk ve bağımlılık için karşılandığı ama nedensellik, güvenilebilirlik ve kontrolçülük için bu

varsayımın ihlal edildiği belirlenmiştir. Varyans homojenliği varsayımı karşılanmasa da ANOVA'nın bu varsayıma karşı güçlü olmasından dolayı analize devam edilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre evlilik uyumunun ($F(2,373) = .12, p = .89$), kendilik algısının ($F(2,373) = 1.22, p = .30$), nedensellik ($F(2,373) = 1.24, p = .29$) ve sorumluluk ($F(2,373) = 1.46, p = .23$) yükleme tarzları, güvenilebilirlik ($F(2,373) = 3.04, p = .05$), Kopukluk ($F(2,373) = .29, p = .75$) ve bağımlılık ($F(2,373) = 1.13, p = .32$) eş değerlendirme alt boyutları puanlarının katılımcıların evliliği ihtiyaç, tercih veya diğer şekillerde görmelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği, eş değerlendirme kontrolcülük ($F(2,373) = 3.63, p = .03$) boyutunun anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Eş değerlendirme kontrolcülük boyutu puanlarındaki anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi yapılmıştır. Scheffe testi sonuçlarına göre evliliği ihtiyaç olarak gören katılımcıların kontrolcülük puanlarının evliliği tercih olarak gören ($M_d = 4.24, SD = 1.57$) katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Diğer gruplar arasında ise anlamlılık bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

4.4. Değişkenlerin Evliliği Diğer İnsanlara Önerme, Önermeme veya Kararsız Kalma Durumlarına Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Katılımcıların evlilik uyumları, kendilik algıları, nedensellik ve sorumluluk yükleme tarzları ve güvenilebilirlik, kopukluk, kontrolcülük ve bağımlılık eş değerlendirme alt boyutları puanlarının katılımcıların “İnsanlara evliliği önerir misiniz?” sorusuna verdikleri evet, hayır ve kararsızım cevaplarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. *Değişkenlerin Evliliği Diğer İnsanlara Önerme Durumlarına Göre Karşılaştırılması*

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
Evlilik Uyumu	Gruplar arası	11225.91	2	5612.96	107.73	.00*
	Grup içi	19434.02	373	52.10		
	Toplam	30659.93	375			

Kendilik Algısı	Gruplar arası	2294.52	2	1147.26	4.82	.01*
	Grup içi	88741.44	373	237.91		
	Toplam	91035.96	375			
Nedensellik	Gruplar arası	9263.32	2	4631.66	43.63	.00*
	Grup içi	39596.36	373	106.16		
	Toplam	48859.68	375			
Sorumluluk	Gruplar arası	8632.45	2	4316.22	28.28	.00*
	Grup içi	56969.38	373	152.65		
	Toplam	65571.83	375			
Güvenilebilirlik	Gruplar arası	5130.96	2	2565.48	36.57	.00*
	Grup içi	26165.97	373	70.15		
	Toplam	31296.93	375			
Kopukluk	Gruplar arası	272.76	2	136.38	5.36	.01*
	Grup içi	9498.72	373	25.47		
	Toplam	9771.48	375			
Kontrolçülük	Gruplar arası	8208.23	2	4104.11	40.19	.00*
	Grup içi	38087.48	373	102.11		
	Toplam	46295.70	375			
Bağımlılık	Gruplar arası	493.72	2	246.86	8.59	.00*
	Grup içi	10725.09	373	28.75		
	Toplam	11218.81	375			

$p < .05$

Katılımcıların evlilik uyumlarının, kendilik algılarının nedensellik ve sorumluluk yükleme tarzlarının evliliği diğer insanlara önermelerine, önermemelerine veya bu konuda kararsız kalma durumlarına göre göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Levene testi sonucunda, tek yönlü varyans analizinin varsayımlarından olan varyans homojenliği varsayımının kendilik algısı, sorumluluk, kontrolçülük ve bağımlılık için karşılandığı ama evlilik uyumu, nedensellik, kopukluk ve güvenilebilirlik için bu varsayımın ihlal edildiği belirlenmiştir. Varyans homojenliği varsayımı karşılanmasa da ANOVA'nın bu varsayıma karşı güçlü olmasından dolayı analize devam edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların evlilik uyumu ($F(2,373) = 107.73, p = .00$), kendilik algıları ($F(2,373) = 4.82, p = .01$), nedensellik ($F(2,373) = 43.63, p = .00$) ve sorumluluk ($F(2,373) = 28.28, p = .00$) yükleme tarzları ile güvenilebilirlik ($F(2,373) = 36.57, p = .00$), kopukluk ($F(2,373) = 5.36, p = .01$), kontrolçülük ($F(2,373) = 40.19, p = .00$) ve

bağımlılık ($F(2,373) = 8.59, p = .00$) eş değerlendirme puanlarının evliliği diğer insanlara önerip önermeme veya kararsız olma durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Aralarında bulunan farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi yapılmıştır. Scheffe testi sonuçları her bir değişken için ayrı ayrı verilmiştir.

4.4.1. Evliliği Diğer İnsanlara Önerme Durumu ve Evlilik Uyumu İlişkisi

Evliliği diğer insanlara öneren, önermeyen ve bu konuda kararsız kalan katılımcıların evlilik uyumu puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre evliliği öneren katılımcıların evlilik uyum puanlarının hem bu konuda kararsız olan ($M_d = 8.32, SD = .92$) hem de evliliği önermeyen ($M_d = 17.35, SD = 1.35$) katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde evliliği önerme ya da önermeme konusunda kararsız olan katılımcıların evlilik uyumu puanlarının önermeyen ($M_d = 9.03, SD = 1.51$) katılımcıların evlilik uyumu puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgudan hareketle evlilik uyumu puanları yüksek olan katılımcıların diğerlerine oranla evliliği daha çok önerdikleri söylenebilir.

4.4.2. Evliliği Diğer İnsanlara Önerme Durumu ve Kendilik Algısı İlişkisi

Evliliği diğer insanlara öneren, önermeyen ve bu konuda kararsız kalan katılımcıların kendilik algıları puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre evliliği öneren katılımcıların kendilik algıları puanlarının evliliği önermeyen katılımcıların puanlarından ($M_d = 7.94, SD = 2.89$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Evliliği öneren ve bu konuda kararsız olan katılımcılar ($M_d = 3.65, SD = 1.96$) ile evliliği önermeyen ve bu konuda kararsız olan ($M_d = -4.29, SD = 3.22$) katılımcıların kendilik algısı puanlarının ise farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu bulgudan hareketle kendilik algısı daha pozitif olan katılımcıların evliliği daha çok önerdikleri söylenebilir.

4.4.3. Evliliği Diğer İnsanlara Önerme ve Nedensellik Yükleme Tarzı İlişkisi

Evliliği diğer insanlara öneren, önermeyen ve bu konuda kararsız kalan katılımcıların nedensellik yükleme tarzı puanlarının hangi gruplar arasında

farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre evliliği önermeyen katılımcıların nedensellik yükleme tarzı puanlarının hem evliliği öneren ($M_d = 16.96$, $SD = 1.93$) hem de bu konuda kararsız olan ($M_d = 11.06$, $SD = 2.15$) katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde evliliği önerme ya da önermeme konusunda kararsız olan katılımcıların nedensellik yükleme tarzı puanlarının evliliği öneren ($M_d = 5.91$, $SD = 1.31$) katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulguya göre evliliğe pozitif bakan katılımcıların sorumluluk yükleme tarzı puanlarının hem evliliği önermeyen hem de bu konuda kararsız olan katılımcılarından daha düşük olduğu ve kararsız olanların puanlarının da evliliği önermeyenlerden düşük olduğu söylenebilir.

4.4.4. Evliliği Diğer İnsanlara Önerme ve Sorumluluk Yükleme Tarzı İlişkisi

Evliliği diğer insanlara öneren, önermeyen ve bu konuda kararsız kalan katılımcıların sorumluluk yükleme tarzı puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre evliliği önermeyen katılımcıların sorumluluk yükleme tarzı puanlarının hem evliliği öneren ($M_d = 15.26$, $SD = 2.31$) hem de bu konuda kararsız olan ($M_d = 8.01$, $SD = 2.58$) katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde evliliği önerme ya da önermeme konusunda kararsız olan katılımcıların sorumluluk yükleme tarzı puanlarının evliliği öneren ($M_d = 7.25$, $SD = 1.57$) katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulguya göre evliliğe pozitif bakan katılımcıların sorumluluk yükleme tarzı puanlarının hem evliliği önermeyen hem de bu konuda kararsız olan katılımcılarından daha düşük olduğu ve kararsız olanların puanlarının da evliliği önermeyenlerden düşük olduğu söylenebilir.

4.4.5. Evliliği Diğer İnsanlara Önerme ve Eş Değerlendirme İlişkisi

Evliliği diğer insanlara öneren, önermeyen ve bu konuda kararsız kalan katılımcıların eş değerlendirme güvenilebilirlik puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre evliliği öneren katılımcıların güvenilebilirlik puanlarının hem evliliği önermeyen ($M_d = 11.77$, $SD = 1.57$) hem de bu konuda kararsız olan ($M_d = 5.58$, $SD = 1.06$) katılımcıların

puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde evliliği önerme ya da önermeme konusunda kararsız olan katılımcıların güvenilebilirlik puanlarının evliliği önermeyen ($M_d = 6.18$, $SD = 1.75$) katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulguya göre evliliğe pozitif bakan katılımcıların eş değerlendirme güvenilebilirlik puanlarının hem evliliği önermeyen hem de bu konuda kararsız olan katılımcılarından daha yüksek olduğu ve kararsız olanların puanlarının da evliliği önermeyenlerden yüksek olduğu söylenebilir.

Evliliği diğer insanlara öneren, önermeyen ve bu konuda kararsız kalan katılımcıların eş değerlendirme kopukluk puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre evliliği öneren katılımcıların kopukluk puanlarının evliliği önermeyen ($M_d = -2.41$, $SD = .94$) katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlenmiştir. Diğer gruplar arasında ise anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Evliliği diğer insanlara öneren, önermeyen ve bu konuda kararsız kalan katılımcıların eş değerlendirme kontrolcülük puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre evliliği öneren katılımcıların kontrolcülük puanlarının hem evliliği önermeyen ($M_d = -14.33$, $SD = 1.89$) hem de bu konuda kararsız olan ($M_d = -7.64$, $SD = 1.28$) katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde evliliği önerme ya da önermeme konusunda kararsız olan katılımcıların kontrolcülük puanlarının evliliği önermeyen ($M_d = -6.69$, $SD = 2.11$) katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bulguya göre evliliğe pozitif bakan katılımcıların eş değerlendirme kontrolcülük puanlarının hem evliliği önermeyen hem de bu konuda kararsız olan katılımcılarından daha düşük olduğu ve kararsız olanların puanlarının da evliliği önermeyenlerden düşük olduğu söylenebilir.

Evliliği diğer insanlara öneren, önermeyen ve bu konuda kararsız kalan katılımcıların eş değerlendirme bağımlılık puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre evliliği öneren katılımcıların bağımlılık puanlarının hem evliliği önermeyen ($M_d = -3.41$, $SD = 1.00$) hem de bu konuda kararsız olan ($M_d = -1.96$, $SD = .68$) katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde evliliği önerme ya da

önermeme konusunda kararsız olan katılımcıların bağımlılık puanlarının evliliği önermeyen ($M_d = -1.45$, $SD = 1.12$) katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bulguya göre evliliğe pozitif bakan katılımcıların eş değerlendirme bağımlılık puanlarının hem evliliği önermeyen hem de bu konuda kararsız olan katılımcılarından daha düşük olduğu ve kararsız olanların puanlarının da evliliği önermeyenlerden düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 6’da yapılan anova analizleri sonucunda ortaya çıkan gruplar arası farklar ve ortalamalar verilmiştir.

Tablo 6. *Gruplar Arası Farklar ve Ortalamalar*

Değişken	Evliliği Önerme durumu	N	\bar{X}	S_s	G_f	S_h
Evlilik Uyumu	Evet	263	45.76	6.66	8.32 (1-2)	.92
	Kararsızım	81	37.43	8.59	9.03 (2-3)	1.51
	Hayır	32	28.41	7.84	17.35 (1-3)	1.35
	Toplam	376	42.49	9.04		
Kendilik Algısı	Evet	263	83.97	15.17	3.65 (1-2)	1.96
	Kararsızım	81	80.32	14.23	4.29 (2-3)	3.22
	Hayır	32	76.03	19.87	7.94 (1-3)	2.89
	Toplam	376	82.51	15.58		
Nedensellik	Evet	263	34.00	10.15	5.91 (2-1)	1.31
	Kararsızım	81	39.91	11.13	11.06 (3-2)	2.15
	Hayır	32	50.97	10.24	16.96 (3-1)	1.93
	Toplam	376	36.72	11.41		
Sorumluluk	Evet	263	28.08	11.36	7.25 (2-1)	1.57
	Kararsızım	81	35.33	14.87	8.01 (3-2)	2.58
	Hayır	32	43.34	13.22	15.26 (3-1)	2.31
	Toplam	376	30.94	13.22		
Güvenilebilirlik	Evet	263	58.11	8.40	5.58 (1-2)	1.06
	Kararsızım	81	52.53	8.54	6.19 (2-3)	1.75
	Hayır	32	46.34	7.71	11.77 (1-3)	1.57
	Toplam	376	55.91	9.14		
Kopukluk	Evet	263	19.99	3.72	-1.56 (1-2)	.64
	Kararsızım	81	21.56	6.54	-.85 (2-3)	1.05
	Hayır	32	22.41	8.87	-2.41 (1-3)	.94
	Toplam	376	20.54	5.10		

Kontrolcülük	Evet	263	35.95	9.88	-7.64 (1-2)	1.28
	Kararsızım	81	43.59	10.38	-6.69 (2-3)	2.11
	Hayır	32	50.28	11.20	-14.33 (1-3)	1.89
	Toplam	376	38.82	11.11		
Bağımlılık	Evet	263	28.14	5.26	-1.96 (1-2)	.68
	Kararsızım	81	30.11	5.59	-1.45 (2-3)	1.12
	Hayır	32	31.56	5.59	-3.41 (1-3)	1.00
	Toplam	376	28.86	5.47		
Değişken	Evliliğe Bakış Açısı	N	\bar{X}	Ss	Gf	Sh
Kontrolcülük	İhtiyaç	65	42.05	9.83	4.24 (1-2)	1.57
	Tercih	202	37.81	10.91	-96 (2-3)	1.31
	Diğer	109	38.77	11.90	3.28 (1-3)	1.72
	Toplam	376	38.82	11.11		

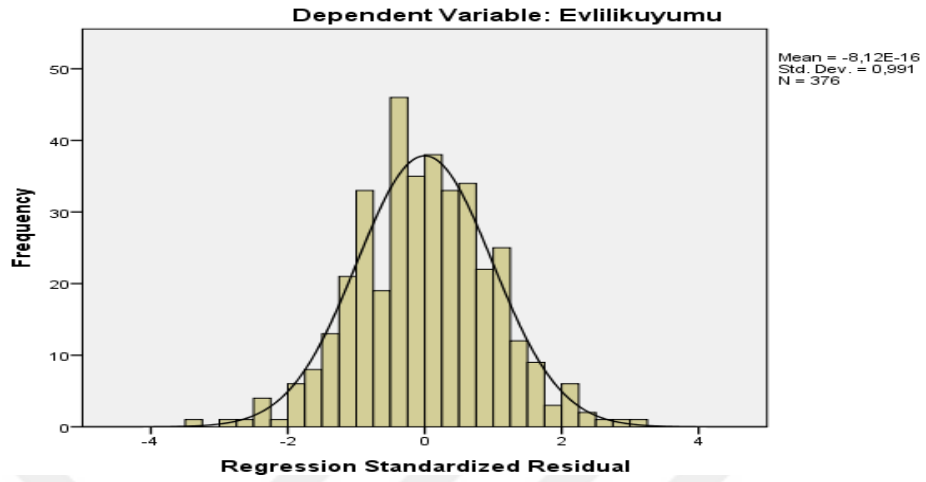
4.5. Değişkenlerin Normalliklerine İlişkin Regresyon Analizleri

Bu çalışmanın amacı evli bireylerdeki evlilik uyumunun, kendilik algısı, eş değerlendirme ile yükleme tarzları alt boyutları tarafından ne kadar yordandığını belirlemektir. Bu nedenle çalışmanın bağımlı değişkeni olan evlilik uyumunun, kendilik algısı, eş değerlendirme (bağımlılık, kopukluk, kontrolcülük ve güvenilebilirlik alt boyutları) ve ilişkilerde yükleme tarzları (nedensellik ve sorumluluk boyutları) tarafından yordanıp yordanmadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

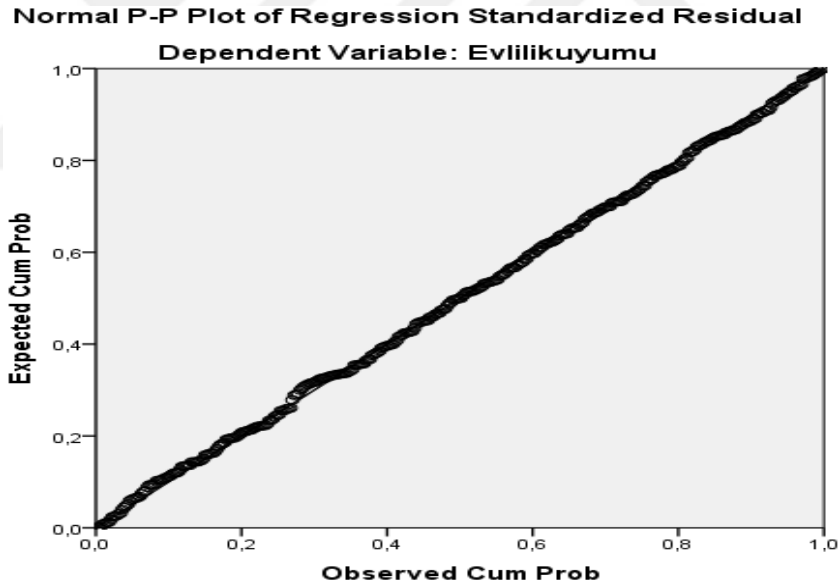
Verilerin analizine başlamadan önce çoklu regresyon analizini yapmak için istenilen varsayımların sağlanıp sağlanmadığı kontrol edilmiştir. Bu amaçla ilk olarak örneklem büyüklüğünün sağlanıp sağlanmadığı incelenmiştir. Örneklem büyüklüğü için Tabachnick ve Fidell'in (2013) önerdikleri kriter ($N \geq 50 + 8m$) esas alınmıştır. Buna göre mevcut çalışmada 7 tane bağımsız değişken (yordayıcı değişken) bulunmaktadır. Önerilen kritere göre regresyon analizinin yapılabilmesi için önerilen örneklem yeterliliğini ($385 \geq 50 + 8 \times 7 = 106$) aştığını ve regresyon analizinin yapılmasında herhangi bir sakınca olmadığı belirlenmiştir.

Standardize edilen artıkların normalliği varsayımı Histogram ve P-P plot'lar incelenerek kontrol edilmiştir. Aşağıda verilen şekil 4 ve 5'te de görüldüğü gibi P-P

plotların yaklaşık olarak 45 derecelik çizgiyi takip etmeleri ve histogramın da normale çok yakın bir dağılım gösterdiği belirlenmiştir.

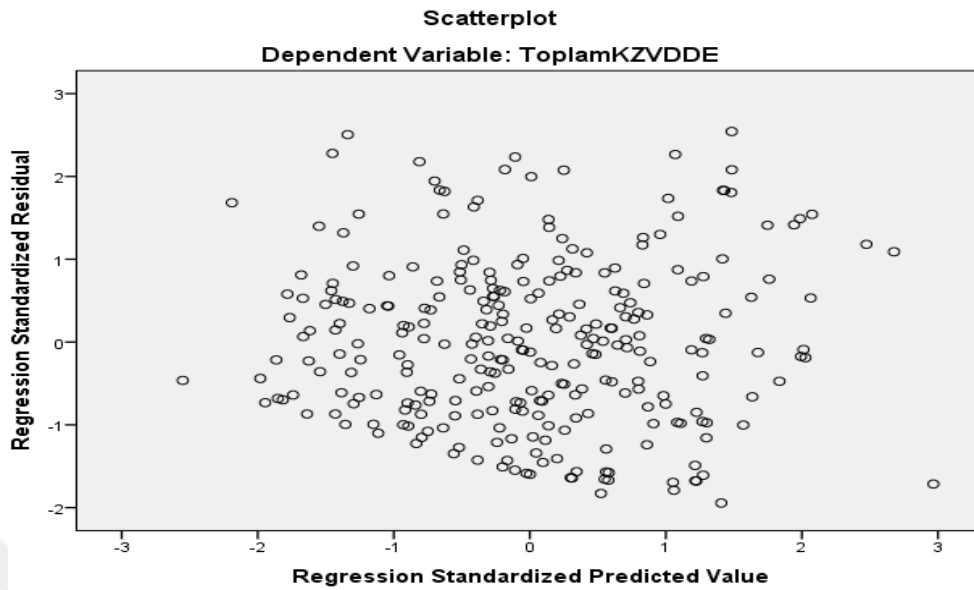

Şekil 4. Artıkların Normalliğini Gösteren Histogram

Şekil 5. Artıkların Normalliğini Gösteren P-P Plot

Regresyon analizinin eşvaryanslılık varsayımını incelemek için saçılma diagramı (scatter plot) incelenmiştir. Şekil 6'da da görüldüğü gibi saçılma diagramında belirgin bir örüntünün olmaması bu varsayımın da sağlandığını göstermektedir.

Şekil 6. Eşvaryanslılık

Çoklu regresyondaki hataların bağımsızlığı varsayımı (independence of errors) Durbin-Watson değerine bakılarak incelenmiştir. Durbin ve Watson (1951) tarafından değerlerin 1 ile 3 arasında olması önerilmiştir. Bu değer mevcut çalışmada 1.91 olarak tespit edilmiş ve bu değerde varsayımın ihlal edilmediği göstermiştir. Regresyonun çoklu bağlantılılık (Multicollinearity) varsayımının sağlanıp sağlanmadığını belirlemek için VIF (variance influence factor), tolerans değeri ve yordayıcı değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu varsayımın sağlanması için yordayıcı değişkenler arasındaki ilişkiler .90'dan büyük olmamalı (Field, 2009), VIF değeri 4'ten küçük olmalı (Pan & Jackson, 2008) ve tolerans değeri .20'den büyük olmalı (Menard, 1995). Bu çalışmada yordayıcı değişkenler arasındaki en yüksek ilişki değerinin -.83 olduğu ve .90 kriterinden küçük olduğu belirlenmiştir. VIF değerlerinin 1.07 ile 3.54 arasında değiştiği ve 4'ten küçük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca tolerans değerlerinin de .23 ile .93 arasında değişip .20'den büyük oldukları belirlenmiştir. Tüm bu değerler çoklu bağlantılılık varsayımının ihlal edilmediğini göstermiştir.

Çoklu regresyonun son varsayımı olan uç değerlerin olmaması varsayımı için Mahalanobis uzaklıkları değerleri, ortalama değerler (Leverage statistic), Cook's D ve DFBeta değerleri incelenmiştir. Mahalanobis uzaklıkları $p < .001$ değerine göre değerlendirilmiştir. Buna göre kritik değer $\chi^2 (7) = 24.32$ 'dir. Cook's D değerlerinin

birden büyük olmasının uç değer olarak düşünülebileceği (Cook, 1977; Cook ve Weisberg, 1982), ortalama değerler kriteri Steven (2002) tarafından önerilen $3(k+1)/N$ formülüne göre değerlendirilmiştir. Field (2009) standardize edilen DFBeta değerlerinin 1'den küçük olması gerektiğini önermiştir. Tüm bu kriterler göz önünde bulundurularak 9 veri silinerek toplam 376 veri ile analize devam edilmiştir.

4.6. Çoklu Regresyon Sonuçlarına Göre Evlilik Uyumu ile Yordayıcı Değişkenler Arasındaki İlişki

Yapılan çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre evlilik uyumu ile yordayıcı değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren korelasyon tablosu aşağıda verilmiştir. Aşağıdaki Tablo 7'de görüldüğü gibi yordayıcı değişkenlerle (kendilik algısı, güvenilebilirlik, kopukluk, kontrolçülük, bağımlılık, nedensellik, güvenilebilirlik) bağımlı değişkenleri arasındaki korelasyon değerleri .29 ile -.61 arasında değişmektedir.

Tablo 7. *Evlilik Uyumu ile Yordayıcı Değişkenler Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Tablosu*

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Evlilik Uyumu	1							
2. Kendilik Algısı	.29**	1						
3. Güvenilebilirlik	.46**	.17**	1					
4. Kopukluk	-.37**	-.13**	-.15**	1				
5. Kontrolçülük	-.51**	-.17**	-.83**	.03	1			
6. Bağımlılık	-.37**	.07	-.62**	.25**	.65**	1		
7. Nedensellik	-.57**	-.20**	-.28**	.38**	.33**	.23**	1	
8. Sorumluluk	-.61**	-.19**	-.27**	.36**	.33**	.23**	.80**	1

**p < .01, *P < .05

Tüm bağımlı değişkenlerin evlilik uyumuyla istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu ve en yüksek ilişkinin ilişkide yüklem tarzları alt boyutu sorumluluk ile evlilik uyumu arasında olduğu ($r=-.61$) belirlenmiştir. Bu yüksek ilişkiden dolayı evlilik uyumunun en güçlü yordayıcısının sorumluluk olması kuvvetle muhtemeldir.

Evlilik uyumunun yordayıcı değişkenler (kendilik algısı, güvenilebilirlik, kopukluk, kontrolcülük, bağımlılık, nedensellik, güvenilebilirlik) tarafından yordanıp yordanmadığını belirlemek için yapılan çoklu regresyon analizinin sonuçları aşağıdaki Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. *Evlilik Uyumunu ile Yordayıcı Değişkenlere Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları*

Değişkenler	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>B</i>	<i>T</i>	<i>sr</i> ²	<i>R</i> ²	<i>F</i>
Kendilik Algısı	.07	.01	.12	3.32	.01*	.54	61.38*
Güvenilebilirlik	.03	.07	.03	.39	.00		
Kopukluk	-.33	.07	-.19	-4.47	.02*		
Kontrolcülük	-.28	.06	-.34	-4.64	.03*		
Bağımlılık	.03	.08	.02	.37	.00		
Nedensellik	-.10	.05	-.12	-2.01	.01*		
Sorumluluk	-.21	.04	-.31	-5.14	.03*		

* $P < .05$

Yukarıda verilen regresyon tablosunda da görüldüğü gibi model anlamlı olup $F(7,368) = 61.38$, $p < .05$, evlilik uyumundaki varyansın % 54’ünü açıklamaktadır. Tablo incelendiğinde eş değerlendirmenin güvenilebilirlik ve bağımlılık boyutları dışında kalan tüm yordayıcı değişkenlerin evlilik uyumunun anlamlı yordayıcıları oldukları belirlenmiştir.

Yordayıcı değişkenler sırasıyla şöyledir; kendilik algısı evlilik uyumunun pozitif yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğu belirlenmiş ($\beta = .07$, $t = .39$, $p < .05$) ve bu değişken evlilik uyumundaki varyansın %1’ini tek başına açıklamaktadır. Eş değerlendirmenin kopukluk boyutu evlilik uyumunun negatif yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğu belirlenmiş ($\beta = -.33$, $t = -4.47$, $p < .05$) ve bu değişken evlilik uyumundaki varyansın %2’ini tek başına açıklamaktadır. Benzer şekilde eş değerlendirmenin kontrolcülük boyutu evlilik uyumunun negatif yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğu belirlenmiş ($\beta = -.28$, $t = -4.64$, $p < .05$) ve bu değişken evlilik uyumundaki varyansın %3’ünü tek başına açıklamaktadır. İlişkide yükleme tarzlarının nedensellik boyutu evlilik uyumunun negatif yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğu

belirlenmiş ($\beta = -.10$, $t = -2.01$, $p < .05$) ve bu değişken evlilik uyumundaki varyansın %1'ini tek başına açıklamaktadır. Son olarak ilişkide yüklenme tarzlarının sorumluluk boyutu evlilik uyumunun negatif yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğu belirlenmiş ($\beta = -.21$, $t = -5.14$, $p < .05$) ve bu değişken evlilik uyumundaki varyansın % 3'ünü tek başına açıklamaktadır.

Bu bulgular yorumlandığında pozitif kendilik algısı arttıkça ve eş değerlendirmenin kopukluk, kontrolcülük ve ilişkide yüklenme tarzlarından olan nedensellik ve sorumluluk azaldıkça evlilik uyumunun arttığı söylenebilir. Benzer şekilde eş değerlendirmenin güvenilebilirlik ve bağımlılık boyutları evlilik uyumunun anlamlı birer yordayıcıları olmasalar da güvenilebilirlik evlilik uyumu ile pozitif yönde anlamlı ilişkili iken, bağımlılığın evlilik uyumu ile negatif yönde anlamlı ilişkili olduğu belirlenmiştir. Yani güvenilebilirlik artıkça ve bağımlılık azaldıkça evlilik uyumunun artabileceği söylenebilir.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde evli bireylerdeki kendilik algısı, eş değerlendirme, yükleme tarzları ve çift uyumunun çeşitli değişkenler ile incelenmesi sonucu elde edilen bulgulara ilişkin tartışmalara yer verilmiştir.

5.1. Değişkenlerin Cinsiyete Göre Farklaşmasına İlişkin Bulguların Yorumlanması

Katılımcıların kendilik algısı, eş değerlendirme, nedensellik-sorumluluk yükleme tarzları ve evlilik uyumlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem için t testi analizi yapılmıştır. Araştırma analizinden elde edilen bulgulara göre, katılımcıların cinsiyetleri açısından bakıldığında kendilik algısı, nedensellik-sorumluluk yükleme tarzları ve evlilik uyumu puanlarında kadın ve erkek olma durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Eş değerlendirme ve cinsiyet arasında ise kadınların ve erkeklerin puanları arasında anlamlı farklılara ulaşılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan evlilik uyumu ile cinsiyet faktörü arasında bir fark olmaması Anderson ve ark. (1983), Fışiloğlu (1992), Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002), Şendil ve Korkut (2008), Yeşiltepe ve Çelik (2014)'in çalışmalarıyla benzerdir. İlişkide yükleme tarzları toplam skorlarında cinsiyete göre farklılaşma olmaması, yükleme kuramı üzerinde çalışan Bradbury ve ark. (1996) tarafından da ortaya konmuştur. Benzer şekilde kadın ve erkeklerin yüklemeler konusunda benzer olduğu Taysi (2007)'nin çalışmasında da mevcuttur.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre cinsiyete göre anlamlı farklılık gösteren tek değişken eş değerlendirmedir. Analiz sonuçlarına göre, kadınların eş değerlendirme alt boyutları olan güvenilebilirlik ve kopukluk puanlarının erkeklerden, erkeklerin ise kontrolçülük ve bağımlılık puanların kadınlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Başka bir ifade ile kadınlar eşlerini daha güvenilebilir ve kopuk olarak değerlendirirken, erkekler eşlerini daha bağımlı ve kontrolcü olarak değerlendirmiştir. Araştırma bulguları literatür tarafından desteklenmektedir.

Erden (2016)'in yaptığı çalışmada kadın ve erkeklerin eş değerlendirmeleri bağlamında farklılıklara ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, kadınların eşlerini daha az güvenilebilir, daha fazla kopuk, bağımlı ve kontrolcü olarak algıladıkları sonucuna ulaşmıştır. Özetle kadınlar eşlerini daha olumsuz değerlendirmiştir. Araştırmada, bu bulgunun kadınların evlilik beklentilerinin daha yüksek olmasından kaynaklı olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Benzer bir bulgu, Taycan ve Kuruoğlu (2013)'nun çalışmasında da bildirilmektedir. Taycan ve Kuruoğlu bu sonucun, evlilik sorunu nedeni ile polikliniğe başvuran bireylerin çoğunluğunun kadınlardan oluşmasından kaynaklanıyor olabileceğini ileri sürmektedir. Erden (2016)'e göre kadınlar evlilik içinde yaşadıkları sorunlar konusunda yardım talep etmede ve eşlerinin davranışlarını betimlemede daha istekli davranmaktadırlar. Erkekler ise zayıf yanlarını gösterme kaygısı ile kaçınan davranmakta, yardım alma ve sorunlarını ifade etmekte zorlanmaktadırlar. Erden (2016)'in bulgularının aksine, Caner (2009), eş değerlendirme ve cinsiyet arasındaki ilişkileri ortaya çıkaran çalışmasında erkeklerin, eşlerini daha fazla bağımlı, kopuk ve kontrolcü algıladığı, kadınların ise eşlerini daha fazla güvenilebilir değerlendirdiği bulgusuna ulaşmıştır. Caner (2009)'e göre kadınlar cinsiyet rollerinin ve kültürel faktörlerin etkisiyle evliliği sürdürmeye yönelik daha çok kaygı yaşamakta ve erkeklere oranla evliliğin yürütülmesi için daha fazla çaba harcamaktadırlar. Bu nedenle eşlerine daha fazla güvenmek istemekte, eşlerinin olumsuz özelliklerine daha az vurgu yapmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca kadınların ilişkiyi sürdürmek için birçok ilişki biçimi denedikleri ve bu ilişki biçimlerinin arasında işlevsel olmayan ilişki biçimleri de yer aldığı için erkekler bu durumları saçma bulmakta ve sonuç olarak eşlerini olumsuz değerlendirmektedirler.

Bir başka araştırmada Uyar (1999), boşanmış kadın ve erkeklerin Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği ortalamalarını karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda, boşanmış kadınların, evliliklerinde eşlerini daha kopuk değerlendirdiği, boşanmış erkeklerin ise evliliklerinde eşlerini aşırı kontrolcü olarak algıladıkları sonucuna ulaşmıştır. Uyar (1999) bu bulgusunu, kadınların duygusal ve sahiplenici yapılarının bir sonucu olarak, evliliklerinde eşten ziyade ebeveynlik rolünü erkeklere oranla daha fazla kullandıklarını, bu durumun da erkeklerin, eşlerini tıpkı ebeveynlerinin yaptığı gibi kontrolcü olarak değerlendirmelerine sebep olduğu şeklinde yorumlamaktadır. Erkeklerin ise evlilik ve evlilikteki sorumluluklar konusunda eşine güvence sağladıktan sonra kendi özgürlüğünü

sürdürmek istemesinden dolayı kadınların, eşlerini güvenilebilir ve aynı zamanda kopuk olarak değerlendirdiklerini düşünmektedir. Bu araştırmada da Uyar (1999)'ın sonuçları ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonucun, erkek ve kadın dünyasının birbirinden farklı olmasından kaynaklı olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Kadınların erkekler hakkında en sık dile getirdikleri yakınma, erkeklerin dinlemediğidir. Erkek, kendisine söylenenleri dinlemekten ziyade söylenenlere çözüm bulmaya çalışmaktadır. Kadın yakınlık istemekte, erkek ise kadının çözüm aradığını sanmaktadır. Erkeklerin kadınlar hakkında en sık dile getirdikleri yakınma ise kadınların onları değiştirmeye çalışmalarıdır. Bir kadın bir erkeği sevdiğinde onun gelişmesine yardımcı olmayı görev bilmekte bu nedenle erkeğin davranışlarını düzenlemeye çalışmaktadır. Kadın, erkeği koruduğunu, erkek ise kendisinin yönetildiğini düşünmektedir (Gray, 2018). İki cinsiyet arasındaki bu farklılıklar, erkelerin kadınları daha kontrolcü ve daha bağımlı olarak algılanmasına, kadınların ise erkekleri kendilerini dinleme ve anlama noktasında eksik gördükleri için daha kopuk algılamalarına sebep olabilmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgulardan biri, kadın ve erkeklerin büyük çoğunluğunun iş ve meslek sahibi olduğudur. Günümüz dünyasında hem erkeklerin hem de kadınların çalıştığı; erkeğin evi geçindirme ve karar verme gibi gelenekselleşmiş birçok rolü kadınla paylaştığı evlilikler artmaktadır. Bu durumun, kadın ve erkeğin ev içinde ve ev dışında birçok sorumluluğu paylaşmasına ve birbirlerini daha iyi anlayabilmelerine katkı sağladığı düşünülmektedir. Birbirlerini anlayan ve sorumluluk üstlenme noktasında eşit olan bireylerin, evliliklerinin birçok alanında da olumlu davranışlara sahip olacağı ve bu durumun evlilik uyumlarına etki edeceği düşünülmektedir. Alanyazında evlilik uyumu ile cinsiyet ilişkisini inceleyen ve cinsiyet farklılığının evlilik uyumu ile ilişkisine rastlamayan araştırmalara bakıldığında, androjen kişilik özelliklerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Androjen kişilik özellikleri barındıran yani kadın ve erkeksi rolleri bir arada taşıyan bireylerin evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu ile ilgili çalışmalar mevcuttur (Bem, 1975; Cooper ve ark. 1985; Bal, 2007). Yapılan araştırmalardan yola çıkarak androjen kişiliğe sahip bireylerin eşlerini daha iyi anladıkları, daha eşitlikçi davrandıkları ve eşe yardım konusunda daha duyarlı oldukları (Allen ve Webster, 2001) bilinmektedir. Bu olumlu özelliklere sahip bireylerin aynı zamanda evlilikte yaşanan sorunlara karşı daha adil yaklaşacakları ve yüklenme yapma konusunda daha hassas olacakları da düşünülmektedir. Bu nedenler göz

önünde bulundurulduğunda, bu araştırmada yüklenme tarzları ve evlilik uyumu puanlarının cinsiyete yönelik farklılaşmamasının alan yazın tarafından desteklendiği görülmektedir.

Bu araştırmada yordayıcı değişkenler ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamasına rağmen kadın ve erkeklerin benlik algıları üzerinde yapılan araştırmalara bakıldığında, bazı araştırmalarda kadınların kendilik algılarının erkeklere oranla daha olumsuz olduğu görülmektedir (Erol ve Orth, 2011). Bu durumun ortaya çıkmasına sebep olan bazı sosyal ve kültürel etkilerin olduğu düşünülmektedir. Ergenlik döneminde kızların ve erkeklerin kendilik algısı düzeyleri birbirine yakınken, yetişkinlik dönemine geçiş sürecinde kızların kendilik algılarında olumsuz, erkeklerin kendilik algılarında ise olumlu yapılar oluşmaktadır. Bu durumun nedenlerinden biri, kadınlara toplum içinde kendilik algılarını olumlu yönde devam ettirecek değerin az verilmesi ve kadınların kendilik algılarını güçlendirecek deneyimleri yaşama noktasında engellenmeleridir (Pehlivan, 2016). Bir nevi, toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranma gerekliliği kadınlarda olumsuz kendilik algısı inşa edilmesine sebep olmaktadır. Hayat (2002)'ın yaptığı bir araştırmada, erkeksi cinsiyet rollerine sahip 25-35 yaş grubu kadınların kendilik algılarının, kadınsı cinsiyet rollerine sahip 25-35 yaş grubu kadınlara oranla daha olumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Kadınlarda erkeklere oranla daha olumsuz bir kendilik algısının var olmasındaki bir başka nedenin, özellikle doğu toplumlarında kadın statüsünün erkek statüsüne göre daha aşağıda görülmesi olduğu düşünülmektedir. Erkek, ev dışı ve satın alma işleri ile ilgilenirken; kadın daha çok ev içi iş ve kararlar konusunda söz sahibi olabilmektedir. Evlendiğinde, erkek kardeş ve babanın egemenliğinden kurtulacağını ve daha saygın bir statüye sahip olabileceğini düşünen kadın, evlendikten sonra toplumun istekleri doğrultusunda önce evli kadın, sonraki zamanlarda anne, daha sonra yaşlı ilerlemiş kadın gibi rollere uygun davranmaya hapsedilmektedir. Böylece, bir kalıptan başka bir kalıba girme gibi kısır bir döngü oluşmaktadır. Sonuç olarak; kendisine saygısı azalmış, olumsuzluklarla dolu bir kadın benliği ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, 2018).

Modernleşmeye geçiş ile geleneksel olan bazı yapılar kırılmaya başlasa da erkekler açısından durum değerlendirmesi yapıldığında, özellikle Türkiye gibi aile bağlarının önemsendiği toplumlarda, doğdukları andan itibaren erkeklere yüklenen bazı

vasıfların olduğu görülmektedir. Örneğin, erkek çocuklarına oyuncak olarak arabalar verilerek ilerideki yaşam görevinin dışarıda geçeceği algısının yerleştirilmesi, yaş ilerleyince sünnet olması ve sünnet olayının kahramanca kazanılmış bir erkeklik serüveninin başlangıcı olarak tanıtılması, yetişkinlik dönemine doğru karşısına çıkabilecek her türlü zorluğa göğüs gerebileceğinin göstergesi olarak kabul edilen askerlik sürecinin devreye girmesi, askerlikten sonra işe girmesi ve yıkılmaz bir prototip sergileyerek aile kurmasının beklenilmesi, bu sırada kendi anne ve babasını ihmal etmemesi ve aynı zamanda kendisini de ebeveynlik sürecine hazırlaması gibi görevlerin olduğu görülmektedir. Toplum tarafından belli bir kalıba büründürülerek dünyaya gelen erkek, mizaç olarak kendisinde bulundurmasa dahi, sert, yıkılmayan, zorlulara göğüs gerebilen bir benlik algısına sahip olduğunu düşünerek hayata atılmaktadır. Böylece toplum, olması gerektiğini düşündüğü bir benlik algısını erkeklere empoze etmektedir (Uysal, 2015).

Kadın ve erkeklere toplum tarafından yüklenen bu rol ve görevler kadın ve erkek bireylerin aslında gerçek olmayan kendilik algılarına sahip olmalarına neden olmaktadır. Erkeklere oranla kadınların daha fazla olumsuzluğa maruz kaldığı ve kendilik algıları bu yönde geliştiği düşünülmektedir. Bu araştırmada cinsiyet farklılaşmasına yönelik yapılan t testi analizleri sonucunda, araştırmaya katılan kadınların kendilik algısı puanlarının, erkeklerin kendilik algısı puanlarından farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılması, kadınların kendilerine yönelik birtakım sosyokültürel düşünce kalıplarını yıkmaya başladıklarının ve kendilerini en az erkekler kadar olumlu tanımladıklarının bir göstergesi olduğunu düşündürmektedir.

5.2. Değişkenlerin Evliliği İhtiyaç ya da Tercih Olarak Görme Durumlarına İlişkin Bulguların Yorumlanması

Katılımcıların kendilik algıları, eş değerlendirme, nedensellik-sorumluluk yükleme tarzları ve evlilik uyumu puanlarının, katılımcıların evliliği ihtiyaç, tercih veya diğer olarak görmelerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analizden elde edilen bulgulara göre, katılımcıların kendilik algısı, eş değerlendirme, nedensellik-sorumluluk yükleme tarzları ve evlilik uyumu toplam puanlarında evliliği tercih, ihtiyaç veya diğer şekillerde görme durumlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin 2019 güncel verilerine göre Türkiye'de evlenmeler azalmakta, boşanmalar artmaktadır. Türkiye'de 2013 verilerine göre, evlenmeler % 0.6 oranında azalırken, boşanma oranları % 1.6 oranında artmış; 2016 verilerine göre, evlenmeler % 0.1 oranında azalırken, boşanma oranları % 4.5 oranında artmıştır. 2018'de ise evlenmeler bir önceki yıla göre % 2.9 azalırken, boşanmalar % 10.9 artmıştır. 2018 yılında ise toplam 553 bin 202 çift evlenmiştir. TÜİK' in verilerine göre, boşanma oranlarının her geçen yıl artmasına rağmen evlenen çift sayısının azımsanmayacak kadar çok olduğu görülmektedir. Bu durum 'İnsanlar neden evleniyor?' sorusunu akıllara getirebilmektedir. Araştırma kapsamında bu soruya cevap bulabilmek için katılımcılara 'Sizce evlilik nedir? İhtiyaç mıdır? Tercih midir? yoksa bu iki ihtimalin dışında bir olgu mudur?' sorusu sorulmuştur.

İhtiyaç kavramı; yokluk hissiyle baş göstererek karşılanma isteği uyandıran, karşılanmadığında bireye rahatsızlık; karşılandığında tatmin hissi veren biyolojik, psikolojik, ekonomik ve sosyal bir olgudur. Tercih ise; genellikle ihtiyaçlar karşılandıktan sonra bir duruma bağlı olarak beliren, bireyin özel isteğine bağlı olarak gerçekleşen, gerçekleşmediğinde bireyde rahatsızlık uyandırmayan bir olgudur (İnanç ve Yerlikaya, 2014).

Gelişim kuramları, bireyin tamamlaması gereken gelişim görevlerinden birinin karşı cins ile yakın ilişki kurmak olduğunu söylemektedir. Birey, ergenlik döneminde fiziksel ve ruhsal birtakım değişim ve gelişimlerden geçerek kendini yetişkinlik dönemine hazırlamakta ve yetişkinlik dönemine ait olan gelişim görevini tamamlamak için karşı cins ile romantik ilişki yaşamaktadır. Bu ilişkinin içerisinde sevme-sevilme, iletişim kurabilme, bağlılık, cinsellik gibi birçok psikolojik, biyolojik, sosyal ve sosyoekonomik ihtiyaçları karşılama dürtüsü yer almaktadır. Bu dürtü ile birey, yakınlık kurmak istediği karşı cins ile psikolojik, biyolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamakta ve karşı cinse alışmaktadır. Bu aşamadan sonra yakınlık kurma ihtiyacı derinleşmeye başlamaktadır. Özellikle geleneksel toplumlarda, bu yakın ve derinleşen ilişkinin yaşanması toplumsal ve sosyal normlara bağlı olarak ilerlemekte ve evlilik, doğal gidişatın bir parçası olmaktadır. Kimi bireyler bu doğal gidişata ayak uydururken kimileri evlilik üzerinde daha farklı bakış açıları geliştirmekte; evliliği, birtakım ihtiyaçları karşılama ve toplum düzenine uyum sağlamanın ötesine taşıma düşüncesi

edinmektedir. Bu aşamada, yaşanan ilişkiye daha nesnel bakılmaktadır. Bireyler evliliğin kendi kişilikleri ve yaşam tarzlarına uygun bir seçim olup olmadığını daha fazla düşünmekte ve bu doğrultuda karar vermektedirler (Özçelik, 2016).

Bireyler evlenmeden önce ya da evlenme kararı aldıktan sonra kendisi, partneri ve evlilik hakkında düşünmeye ve bazı sorgulamalar yapmaya başlamaktadırlar. Bu sorgulamaların altında korkular, kaygılar, tedirginlikler yatmaktadır. Bazen bu korkular çevredeki başarısız evlilikleri görmekten de kaynaklanabilmektedir. Karşılaşılabilecek en olumsuz örneklerin belki de en çarpıcısı kişinin kendi anne-babasının evliliği olmaktadır. Çünkü anne babanın mutsuz ilişkisini kişi, kendi evliliğinde de yaşayacakmış korkusu geliştirebilmektedir. Bu durum da evlilik olgusunun kişi tarafından tekrar gözden geçirilmesine sebep olmaktadır. Bazı bireyler ise tek başına rahat bir yaşamı olduğu halde evlenmek istemekte ve bunun nedenlerini sorgulamaktadır (Cüceloğlu, 2017).

Benim evlilikten birinci beklentim tamamlanmış hissetmek. Bir erkek olarak bir kadının sesinin, kokusunun, varlığının etrafımda olması gerektiğini hissediyorum. Mutluyum ama hep bir eksiklik hissediyorum. Pikniğe götüreceğim, derslerine yardım edeceğim, sabahları okula bırakacağım, hafta sonu parka götüreceğim, nasihat vereceğim çocuklarım olmasını istiyorum. Bunların hepsini birlikte yapabileceğim bir eşimin olmasını (Cüceloğlu, 2017, s.16).

Cüceloğlu'nun 'evlenmeden önce' adlı kitabında, yaşantısı iyi olan bir erkek okurunun evlenme konusunda hislerini paylaştığı yazısında; bu kişinin yaşamsal ihtiyaçlarını tamamlamış ancak ruhsal bir boşluk içinde olduğu; evliliğin hayatına katacağı zorluk ve sorumlulukların farkında olsa bile, ruhsal anlamda hayatındaki boşluğu doldurmak için eşe ihtiyaç duyduğu gerçeğini dile getirmektedir. Bu örnekler farklı insanların evlilik hakkında farklı düşüncelere sahip olduğunun açık bir göstergesidir.

Araştırma sonucunda, evliliği ihtiyaç, tercih ya da diğer olarak görme durumunun, evlilik uyumu ve diğer yordayıcı değişkenler ile ilişkili olmadığı bulgusu, üç düşünce şekline (ihtiyaç-tercih-diğer) de bakıldığında, evliliğe dair olan esas düşüncenin, evlendikten sonraki yaşantının mutlu geçirilmesi isteği olduğu görülmektedir. Bu nedenle insanların, evliliklerinde mutluluğu, huzuru, doyumunu ve

uyumu yakalaması için, evlilik kararının nasıl alındığından ziyade bu kararın neden alındığı ve evlilikten ne beklenildiğinin daha çok önem taşıdığı düşünülmektedir.

5.3. Değişkenlerin Evliliği Diğer İnsanlara Önerme, Önermeme veya Kararsız Kalma Durumlarına İlişkin Bulguların Yorumlanması

Katılımcıların kendilik algısı, eş değerlendirme, nedensellik-sorumluluk yükleme tarzları ve evlilik uyumu puanlarının, katılımcıların “İnsanlara evliliği önerir misiniz?” sorusuna verdikleri evet, hayır ve kararsızım cevaplarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Yapılan varyans analizinden elde edilen bulgulara göre, evliliği öneren katılımcıların kendilik algıları puanlarının evliliği önermeyen katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Evliliği öneren ve bu konuda kararsız olan katılımcılar ile evliliği önermeyen ve bu konuda kararsız olan katılımcıların kendilik algısı puanlarının ise farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu bulgudan hareketle kendilik algısı daha pozitif olan katılımcıların evliliği daha çok önerdikleri söylenebilir.

Evliliği öneren katılımcıların güvenilebilirlik puanlarının hem evliliği önermeyen hem de bu konuda kararsız olan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde evliliği önerme ya da önermeme konusunda kararsız olan katılımcıların güvenilebilirlik puanlarının evliliği önermeyen katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulguya göre evliliğe pozitif bakan katılımcıların eş değerlendirme güvenilebilirlik puanlarının hem evliliği önermeyen hem de bu konuda kararsız olan katılımcılarından daha yüksek olduğu ve kararsız olanların puanlarının da evliliği önermeyenlerden yüksek olduğu söylenebilir. Evliliği öneren katılımcıların kopukluk puanlarının evliliği önermeyen katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlenmiştir. Diğer gruplar arasında ise anlamlı bir fark saptanmamıştır. Evliliği öneren katılımcıların bağımlılık ve kontrolçülük puanlarının hem evliliği önermeyen hem de bu konuda kararsız olan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde evliliği önerme ya da önermeme konusunda

kararsız olan katılımcıların bağımlılık ve kontrolcülük puanlarının evliliği önermeyen katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bulguya göre evliliğe pozitif bakan katılımcıların eş değerlendirme bağımlılık ve kontrolcülük puanlarının hem evliliği önermeyen hem de bu konuda kararsız olan katılımcılarından daha düşük olduğu ve kararsız olanların puanlarının da evliliği önermeyenlerden düşük olduğu söylenebilir.

Evliliği önermeyen katılımcıların nedensellik ve sorumluluk yükleme tarzı puanlarının hem evliliği öneren hem de bu konuda kararsız olan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde evliliği önerme ya da önermeme konusunda kararsız olan katılımcıların nedensellik ve sorumluluk yükleme tarzı puanlarının, evliliği öneren katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulguya göre evliliğe pozitif bakan katılımcıların nedensellik ve sorumluluk yükleme tarzı puanlarının hem evliliği önermeyen hem de bu konuda kararsız olan katılımcılarından daha düşük olduğu ve kararsız olanların puanlarının da evliliği önermeyenlerden düşük olduğu söylenebilir. Evliliği öneren katılımcıların evlilik uyum puanlarının hem bu konuda kararsız olan hem de evliliği önermeyen katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, evliliği önerme ya da önermeme konusunda kararsız olan katılımcıların evlilik uyumu puanlarının, evliliği önermeyen katılımcıların evlilik uyumu puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgudan hareketle evlilik uyumu puanları yüksek olan katılımcıların diğerlerine oranla evliliği daha çok önerdikleri söylenebilir.

İnsanlar birçok konuda olduğu gibi evlilik olgusunu da merak etmekte; bu konuda bilgi edinmek için çeşitli okumalar yapmakta; ya da farklı öğrenme yöntemlerine başvurumaktadırlar. Fakat bu araştırma ve okumalar zaman zaman yetersiz kalmaktadır. Çünkü insanların en iyi ve kalıcı öğrenmelerinin kendi deneyimleri yoluyla olduğu bilinmektedir (Saltık, 2012). Ancak evlilik, insan hayatını etkileyen, kendi kendine tecrübe ederek öğrenmenin risk yaratabileceği ve bedelinin ağır olacağı bir konudur (Cüceloğlu, 2017). Sosyal öğrenme kuramı, kişilerin kendi deneyimlerinin risk yaratacağı, zaman alacağı ya da üzücü sonuçlar doğuracağı durumlarda en iyi öğrenme yolunun dolaylı yaşantılar olduğunu savunmaktadır (İnanç ve Yerlikaya, 2014). Evlilik

konusunda da diğerlerinin olumlu ve olumsuz sonuçlarını görmenin, insanların evlilik ile ilgili karar verebilme eğilimlerini artırabileceğine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmada katılımcılara ‘Evliliği önerir misiniz?’ sorusu sorularak katılımcıların, evliliklerinde yaşadıkları olumlu ve olumsuz durumlar ile insanlara verdikleri tavsiyenin bağdaşır nitelikte olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmada, yapılan analizlerden elde edilen bulgular; kendilik algısı daha pozitif olan, eş değerlendirmesi daha olumlu olan, nedensellik ve sorumluluk yükleme tarzı puanları daha düşük olan ve evlilik uyum puanları daha yüksek katılımcıların evliliği daha çok önerdikleri şeklindedir. Özellikle evlilik uyum puanı yüksek olan bireylerin evliliği önermeleri bu kişilerin, evlilik değerlendirmesi yaptıklarında; evliliklerine dair mutluluk düzeylerinin yüksek olduğu, çoğu konularda eşleri ile anlaştıkları, ortak etkinliklerde buluştukları ve evliliklerinden doyum aldıklarını göstermektedir. Evliliklerinde bu gibi olumlu özelliklere sahip olan bireylerin evliliği önermeleri beklenen bir sonuçtur. Ayrıca katılımcıların % 69.9’unun evliliği önermesi ve kadın ve erkek katılımcıların evlilik uyumu ortalama toplam puanlarının % 84.88 olması bireylerin evliliği önerme konusunda samimi olduklarını düşündürmektedir.

Literatürde evliliği önerme durumunun kullanıldığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak, evlilik gibi hayati olduğu düşünülen bir konuda, evli olan bireylerin olumlu ve olumsuz sonuçlarını görmenin, insanların evlilik ile ilgili karar verebilme eğilimlerini artırabileceğine düşüncesinden yola çıkarak, evliliğin önerilip önerilmemesi durumunun, evlilik hakkında araştırma yapacak olan okuyucu ve araştırmacılara farklı bir bakış açısı sunabilecek önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir.

5.4. Evlilik Uyumu ile Yordayıcı Değişkenler Arasındaki İlişki Bulgularının Yorumlanması

Araştırmadaki yordayıcı değişkenler olan kendilik algısı, algılanan eş davranışları ve ilişkide yükleme tarzlarının evlilik uyumunu yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda kendilik algısı, algılanan eş davranışları ve ilişkide yükleme tarzlarının tümünün anlamlı evlilik uyumunu yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.4.1. Kendilik Algısı ve Evlilik Uyumu İlişkisi

Yapılan çoklu regresyon analizinden elde edilen bulgulara göre, kendilik algısının evlilik uyumunun pozitif yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Kendilik algısının yükselmesi olayları daha olumlu algılama ile ilişkilidir. Elde edilen bu bulgu literatürdeki araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Yapılan araştırmalarda olumlu kendilik algısına sahip bireylerin evlilik uyumları puanlarının daha yüksek olduğu (Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2016), daha katılımcı, daha sadık ve daha sağlıklı ilişki sürdürme becerilerine sahip oldukları (Çanakçı, 2000) belirlenmiştir. Çelenoğlu (2011) tarafından yapılan araştırmada, olumsuz kendilik algısına sahip bireylerin, olumlu kendilik algısına sahip bireylere kıyasla evliliklerinde yaşadıkları sorunlarla başa çıkmada olumsuz yollardan biri olan çatışma yolunu daha fazla kullandıkları, buna bağlı olarak evlilik uyumu puanlarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Taylor ve Brown (1988) benliğe yönelik olumlu yanılsamaların evlilik ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda, benliğe yönelik olumlu değerlendirmelerin evlilik doyumu ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Gülaydın ve Semerci (2018) romantik ilişkisi olan yetişkin bireylerin, Schafer ve Keith (1992) ise evli bireylerin ilişki doyumlarının benlik saygıları ile ilişkisini incelemiştir. Araştırmalarda, benlik saygısı ve evlilikte ilişki doyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, benlik saygısı yüksek olan bireylerin daha doğru ilişkiler seçtiği ve sağlıklı ve doyum veren ilişkilerin, bireylerin benlik saygılarını arttırdığı şeklinde yorumlanmıştır. Benlik saygısı, benlik algısının en önemli yordayıcılarından biri olarak kabul edilmektedir. Kişinin benlik saygısının yüksek olması kendine yönelik algısının olumlu olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Cüceloğlu, 2016). Kendilik algısı olumlu olan bireyler hem evlilik hem de sosyal ilişkilerinde daha yapıcı ve uyumlu olmakla birlikte; güvenilir insanlar olarak nitelendirilmekte ve aynı zamanda olumlu kişilerarası ilişki tarzları benimsedikleri için evliliklerinde daha fazla uyum yakalamaktadırlar (Gülaydın ve Semerci, 2018). Murray ve ark. (2000)'nın benlik üzerine yapmış olduğu araştırmada, flört eden ve evli çiftlerin olumlu benlik değerlendirmelerinin ilişki doyumu, ilişki uyumu, ilişki istikrarı, sevgi ve güven sağladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca benlik değerlendirmeleri olumsuz olan bireylerin, eşlerinin kendilerine yönelik olan olumlu değerlendirme ve övgülerini göz ardı ettikleri ve bu durumun evlilik uyum puanlarını düşürdüğü bulgusuna ulaşılmıştır.

Olumlu kendilik algısının, yüksek düzeyde evlilik uyumu ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşan Sharpley ve Khan (1982) da bu bulguları destekler nitelikte bir çalışma ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, evlilik uyumunun arttırılmasına yönelik çalışmalarda kendilik algısı çalışmalarının yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

5.4.2. Algılanan Eş Davranışları ve Evlilik Uyumu İlişkisi

Yapılan regresyon analizinden elde edilen bulgulara göre, eş değerlendirmenin kopukluk ve kontrolcülük alt boyutlarının evlilik uyumunun negatif yönde anlamlı yordayıcıları olduğu bulunmuştur. Eş değerlendirmenin güvenilebilirlik ve bağımlılık alt boyutlarının evlilik uyumunun anlamlı yordayıcıları olduğu bulgusuna ulaşılammıştır. Ancak, güvenilebilirlik alt boyutu evlilik uyumu ile pozitif yönde anlamlı ilişkili iken, bağımlılık alt boyutunun evlilik uyumu ile negatif yönde anlamlı ilişkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulguya göre, güvenilebilirlik artıkça ve bağımlılık azaldıkça evlilik uyumunun artabileceği söylenebilmektedir.

Elde edilen bulgular literatürdeki araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Tümöz (2018), kadınların eş değerlendirmeleri ve evlilik doyumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada, yalnızca güvenilebilirlik alt boyutunun evlilik doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ancak, kontrolcülük, kopukluk ve bağımlılık alt boyutları ile evlilik doyumunu arasında da negatif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Erden (2016), kadın ve erkeklerde algılanan eş davranışları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemiş ve iki cinsiyet arasında eş değerlendirme bağlamında farklılıklara ulaşmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, kadınların eşlerini daha az güvenilebilir, daha kopuk, daha bağımlı ve daha kontrolcü olarak algıladıkları; eşlerini daha kontrolcü algılayan kadın ve erkeklerin ise evlilik uyum puanlarının daha düşük olduğu bulgusu ortaya çıkarılmıştır. Bu araştırmada da kadın ve erkeklerin cinsiyete bağlı eş değerlendirme sonuçları arasında farklılıklara rastlanırken; kopukluk ve kontrolcülüğün evlilik uyumunun anlamlı yordayıcıları olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Evlilik uyumu ile negatif yönde ilişkili olan kopukluk alt boyutu, tek başına kalma ve paylaşımı reddetme özelliği göstermektedir. Kopukluk puanı yüksek olan bireylerin evliliği süresince eşinden uzaklaştığı görülmektedir. Bu bireylerin eşleri ile

aralarında gerçekleşen duygusal alışverişler eksik ve yetersiz olmakla birlikte; eşleri ile yakınlık kurmaktan dolayı korkma duygusu yaşadıkları bilinmektedir. Bu bireyler sadece eşleri ile değil aynı zamanda yakın çevresi ile de düşünsel, duygusal ve davranışsal uzaklaşmalar yaşamaktadırlar. Aynı zamanda anne-baba tutumları da kopukluk özelliği göstermektedir. Bu bireyler anne baba olduklarında çocuklarından kopuk olmakta ve onları destekleme yönünden yetersiz kalmaktadırlar. Bu durum, bu kişilerin çocuklarının erken dönem bağlanmalarında bozulmalar yaşamalarına, düşük öz saygı, düşük akademik başarı, yakın ilişki sorunları, davranış sorunları, dengesizlik gibi birçok psikopatolojik sorunlar geliştirmelerine sebep olmaktadır (Butcher, 2013). Sonuç olarak bir döngü şeklinde sosyal, duygusal ve davranışsal olarak uyumsuz bireyler ortaya çıkmaktadır. Kopuk olarak tanımlanan bireyler kendilerini eşlerine ve çocuklarına yakın hissedemeyecek ve evliliğe dair pozitif yaşantılar geçirmeleri söz konusu olamayacaktır. Ayrıca, Taycan ve Kuruoğlu (2014)'na göre, kopuk özellik gösteren bireyler sorun çözme açısından kaçınmacı davranışlar sergileyecekleri için bu durum evlilik uyumlarının olumsuz etkilenmesine sebep olacaktır. Uyar (1999)'ın boşanmış bireyler üzerindeki araştırmasında, eşlerini kopuk olarak algılayan bireylerin eşleri tarafından duygularının daha az anlaşıldığı ve iletişim problemleri yaşadıkları bulunmuştur. Bu araştırmaya ait bulgularda, eşlerini kopuk olarak değerlendiren kişilerin evlilik uyum puanlarının düşük çıkması bu araştırmadan elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

Evlilik uyumu ile negatif yönde ilişkili olan kontrolcülük alt boyutu, bireyin eşine baskı yaparak onu değersizleştirme ve hükmederek kısıtlama getirme özelliği taşımaktadır. Kontrolcü eşler, ilişkilerde birçok olumsuz davranış sergilemekte ve evliliğe zarar vermektedirler. Bu kişiler eşlerinin sosyal hayatını kısıtlamakta; küçük hataları büyüterek eşini sürekli eleştirmeye ve yaptıklarına kusur bulmaya çalışmakta; sevgi ve ilgisini daha az göstermekte; eşini manipüle ederek onu suçlu hissettirmekte ve bu yolla kendi suçunu örtmeye çalışmaktadır. Bu kişiler eşlerinin özel ve kişisel eşyalarını kurcalayarak eşinin hayatında olan her şeyden haberdar olmak istemekte; eşinin yalnız kalma ihtiyacına ve kişisel sınırlarına saygı göstermemektedir. Kısacası kontrolcü eş, eşinin rahatsız olacağı davranışlar yapmaktan çekinmeyen bir eş profili çizmektedir (Butcher, 2013). Bu olumsuz durumların, eşler arasında gerginliklere sebep olduğu ve evliliklerini olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Uyar (1999) boşanmış

bireyler üzerindeki araştırmasında kontrolcülük davranışını incelemiştir. Araştırma sonucunda boşanan bireylerin, eşlerini daha kontrolcü olarak tanımladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kontrolcülüğün boşanan bireyler üzerinde anlamlı çıkması, bu davranışın evliliği olumsuz etkilediğinin bir göstergesidir. Erden (2016) ve Tümöz (2018)'ün evlilik uyumu ve eş değerlendirme üzerinde yaptıkları çalışmalarda, kontrolcülüğün evlilik uyumunu yordadığı ve kontrolcülük ile evlilik uyumu arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Bu araştırmaya ait bulgularda, eşlerini kontrolcü olarak değerlendiren kişilerin evlilik uyum puanlarının düşük çıkması literatür bulgularını destekler niteliktedir.

Bu araştırmada kopukluk ve kontrolcülük alt boyutlarının evlilik uyumu ile daha çok ilişkili olması beklenen bir sonuçtur. Fincham ve Bradbury (1987), olumsuz eş davranışlarının evlilik uyumu ile daha çok ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Bu ifadeye göre, eşin olumsuz algılanması ile evlilik uyumunun da ilişkili olduğu düşünülmektedir. Eşinin kendisi ile daha az vakit geçirdiğini (olumsuz eş davranışı) düşünen birey (kopukluk alt boyutu) eşinin bu davranışını olumsuz olarak değerlendirecektir. Çiftler arasında evlilik uyumu göstergelerinden olan, iletişim kurma, anlaşabilme, birlikte vakit geçirme gibi gözlemlenebilir davranışların gelişmesi, olumlu eş davranışlarının artırarak eşin daha olumlu değerlendirilmesini sağlayacaktır. Bu nedenle, olumsuz davranışların, gözlemlenebilir davranışları netleştirdiği; gözlenen davranışın, çiftlerin soruna yönelik çözüm arama eğilimlerini artırdığı; bu durumun ise evlilik uyumunun artmasına katkı sağladığını düşündürmektedir.

Araştırmada, evlilik uyumunun anlamlı yordayıcıları olarak bulunmayan ancak aralarında negatif ilişkinin bulunduğu bağımlılık boyutu ile eş değerlendirmenin olumlu tek alt boyutu olan güvenilebilirlik boyutu arasında ise pozitif bir ilişki söz konusudur. Katılımcıların ölçekten aldıkları puanlara göre; eşin, kendini acındırma, eşi yalnız bırakmama, aşırı ilgi bekleme, kendinden emin olamama, kendini savunamama gibi bağımlı davranışlar, eşler arasında soğukluk ve anlaşmazlıklara sebep olabilir ve evlilik uyumlarını olumsuz etkileyebilir. Aksine, çiftler arasında sabır, hoşgörü, anlayış, eş ve çevre ile iyi geçinme, yeterince ilgi gösterme, sorunlarla ilgilenme, olumsuz bir durumu ve olumsuz durumda ortaya çıkan moral bozukluğunu anlama, destek olma, motive

etme, gibi güven verici davranışların artmasıyla, çiftlerin evlilik uyumlarının arttığı düşünülmektedir.

5.4.3. İlişkide Yükleme Tarzları ve Evlilik Uyumu İlişkisi

Yapılan çoklu regresyon analizinden elde edilen bulgulara göre, evlilik uyumu ile en yüksek ilişkinin, ilişkide yükleme tarzı alt boyutu olan sorumluluk arasında olduğu bulunmuştur. Bu yüksek ilişkiden dolayı evlilik uyumunun en güçlü yordayıcısının sorumluluk olduğu söylenebilmektedir. Yapılan araştırmaların birçoğunda, nedensellik yüklemesinden ziyade sorumluluk yüklemesini kullanan bireylerin evlilik uyumlarının daha düşük olduğu, evlilik uyumu düşük olan bireylerin ise eşlerinin olumsuz davranışlarına daha çok yükleme yaptıkları görülmektedir. (Fincham ve ark. 1987; Tutarel-Kışlak, 1997; Curun, 2006; Günay, 2007; Işinsu-Halat, 2009; Özer ve Güngör, 2012). Araştırmada başka bir bulgu olarak, ilişkide yükleme tarzları nedensellik-sorumluluk boyutlarının, evlilik uyumunun negatif yönde anlamlı yordayıcıları olduğu ortaya konmuştur. Bu bulgu, evlilikte uyumunun ilişki yüklemeleri ile belirlenmeye çalışılmasını anlamlı kılmaktadır. Elde edilen bulgular alanyazın ile paralellik göstermekle birlikte Fincham ve Bradbury (1987) tarafından geliştirilen yükleme kuramına ait görüşleri de desteklemektedir.

Yüklemeler ile ilgili elde edilen ilişkiler, yüklemelerin; eşin olumsuz davranışını eşin kendisi ile ilgili değişmez nedenlere, evliliğin sorun ile ilgili olmayan diğer yönlerine, kasıtlı, bencilce ve suçlanmaya değer olarak görülmesine bağlı olarak evlilik uyumu ile negatif olduğunu göstermektedir. Başka bir ifade ile evlilik uyumları yüksek olan bireyler yükleme ölçeğinin alt boyutları olan ve olumsuz özellikleri içeren nedensellik ve sorumluluk yüklemelerini daha az kullanmaktadırlar. Ülkemizde evlilik uyumu ve yükleme ilişkisini ele alan Tutarel-Kışlak (1995), Günay (2007), Işinsu-Halat (2009), evlilik uyumu ve nedensellik-sorumluluk yükleme tarzları toplam puanları arasında negatif anlamlı ilişkiler olduğunu bulmuştur. Ek bir bulgu olarak, Tutarel-Kışlak (1995), evlilik uyumu yüksek olan kadınların, evlilik uyumu düşük olan kadınlara kıyasla daha az yükleme yaptıkları; kadınların erkeklere oranla daha fazla yükleme kullandıklarını ve bu yüklemelerin ise genellikle nedensellik yüklemeleri olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Literatürdeki evlilik araştırmalarına bakıldığında ilişkide

yükleme tarzlarının evlilik uyumunun önemli bir yordayıcısı olarak ele alındığı görülmektedir.

Yükleme, davranışa yönelik sorulan ‘neden’ sorusunun cevabını bulma çabasıdır (Baron ve Byren, 2000). Nedensellik yüklemelerinin temelinde, değişmezlik, genellik ve odak boyutları yer alırken; sorumluluk yüklemelerinde, kasıtlılık, suçlama ve bencillik boyutları yer almaktadır (Bradbury ve Fincham, 1990). Buna göre, evliliklerinde sürekli aynı konular üzerinde tartışma yaratan, ortaya çıkan bir sorunu evliliklerindeki tüm alanlara genelleyen, sorun kaynağı ile ilgili genel bir değerlendirme yapmak yerine kaynağı sadece kendisi ya da eşi olarak gören kişilerin nedensellik yüklemelerini çok kullandığı ve bu durumun, evlilik uyumunun dezavantajı olduğu düşünülmektedir. Benzer şekilde eşinin, bir durum ya da sorun karşısında, her zaman ortaya koyduğu davranışlar dışında bir tepki sergilemesini bencil olarak değerlendiren; bir davranış ya da durum karşısında sürekli bir şekilde eşini suçlayan ve eşine ait tepkileri, eşinin kasıtlı olarak gerçekleştirdiğini düşünen kişilerin, sorumluluk yüklemelerini daha fazla kullandıkları düşünülmektedir.

Evli bireylerin kullandıkları yüklemelerin, bu bireylerin benliklerini algılama biçimleri ile ilişkili düşünülmektedir. Benlik algısı çocukluk döneminde başlayan bir süreçtir. Bir çocuk iletişim yeteneği, ilişkileri başlatma ve sürdürme, gruba dahil olma, grup içinde çalışma, yardım etme ya da yardım alma ve aynı zamanda uygun kişilik özellikleri sergileme gibi sosyal becerilere yönelik çevresinden olumlu dönütler aldığı takdirde olumlu benlik algısı geliştirmektedir. Çocuğun çevresinden aldığı bir hasar (örneğin; travma) kaygı, suçluluk, sevilmezlik, değersizlik, stres gibi duygular yaşamasına neden olmakta ve benlik algısını olumsuz etkilemektedir. (Kaplan, 1986). Bu olumsuz duygular ile büyüyen bireyin, aynı duyguları evliliğine taşıması muhtemel olabilir. Bu kapsamda, olumsuz benlik algısına sahip bireylerin, sorunlar ile baş etmede daha pasif kaldıkları, sorunları daha fazla dışsallaştırdıkları ve sorunlarla baş etme becerileri daha yetersiz olduğu için daha fazla yükleme yaptıkları düşünülmektedir.

Kendilik algısı, algılanan eş davranışları, ilişkide yükleme tarzları ve evlilik uyumu değişkenlerinin regresyon analizi sonuçlarına göre, evlilik uyumunun en güçlü yordayıcısının ilişkide yükleme tarzları sorumluluk alt boyutu olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular yorumlandığında; eş değerlendirmenin bağımlılık, kopukluk,

kontrolcülük alt boyutları ve ilişkide yükleme tarzları nedensellik-sorumluluk boyutlarının kullanımı azaldıkça; pozitif kendilik algısı ve eş değerlendirmenin güvenilebilirlik alt boyutu arttıkça evlilik uyumunun arttığı söylenebilir.

Değişkenler arası ilişkiler genel olarak değerlendirildiğinde, kendisine yönelik değersizlik algısı olan bir bireyin, eşine yönelik daha fazla olumsuz değerlendirmelerde bulunabileceği düşünülmektedir. Bu durumun, eşin yaptığı bir davranışa yönelik sorumluluk yükleme eğilimini artıracak ve evlilik uyumunu düşürecek; ya da kendilik algısı yüksek olan bir eşin, eşini daha gerçekçi değerlendireceği, ortaya çıkan bir olay ya da durum karşısında eşine ya da kendisine daha az sorumluluk yükleyeceği, nedenler üzerinde daha çok durabileceği düşünülmektedir. Bu olumlu yaşantıların ise çiftlerin evlilik uyumuna zarar vermeyeceği gibi zamanla daha uyumlu bir evlilik yakalayacaklarını düşündürmektedir.

5.6. Öneriler

Bu araştırmada, evli bireylerin kendilik algıları, algıladıkları eş davranışları, ilişkide yükleme tarzları ve evlilik uyumlarının ilişkisi incelenmiştir.

Araştırmaya dair bazı sınırlılıklar belirtilmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

1. Araştırmada da belirtildiği üzere; evlilik terapilerine gelen bireylerin ya da çiftlerin en çok şikayet ettiği konulardan birinin, eşlerinin olumsuz davranışları olduğu bilinmektedir. Eşin olumsuz davranışının gerçekten şikayet edilen eşten mi yoksa şikayet eden eşin algılarından mı kaynaklandığını ortaya çıkarmak aile ve evlilik terapilerin amaçlarından biridir. Bu nedenle özellikle kendilik algısı ve eş değerlendirme kavramlarının, evlilik ilişkileri üzerindeki etkilerine dair nitel ve nicel çalışmaların artırılması gerektiği düşünülmektedir. Yapılacak olan çalışmalar, özellikle evlilik ve aile terapisi uzmanlarına farklı bakış açıları kazandırarak, evlilik sorunlarına dair farklı çözüm yollarının geliştirilmesini sağlayabilir.

2. Araştırmada sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında cinsiyetin, kendilik algısı, ilişkide yükleme tarzları ve evlilik uyumu üzerinde farklılık yaratmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Literatürde bu bulguyu destekleyen araştırmalar olmasına rağmen, bu bulguya sebep olabilecek değişkenlerin ayrıntılı olarak incelendiği araştırmalara rastlanmamaktadır. Bu nedenle bu bulguya sebep olabilecek değişkenlerin ayrıntılı

olarak incelendiği araştırmaların yapılmasının, özellikle ilişkide büyük problemlere sebep olan yüklemelerin ne kadarının cinsiyete ne kadarının duruma bağlı olduğunu belirlemek için faydalı olacağı düşünölmektedir.

3. Araştırmada eğitim durumu, yaş, sosyoekonomik durum gibi demografik değişkenlerin, yordayıcı değişkenler üzerindeki etkilerini incelemek için yeterli sayıda veriyi karşılamadığı görölmektedir. Bu nedenle, konu ile ilgili yapılacak olan diğer çalışmalarda, yeterli verilerin sağlanarak; özellikle eğitim durumu, yaş, sosyoekonomik durum ve incelenmeyen diğer demografik değişkenlerin kendilik algısı, eş değerlendirme, yükleme tarzları ve evlilik uyumu üzerindeki etkilerine bakılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

4. Araştırmadaki katılımcıların eğitim seviyesi yüksek olmasına rağmen, araştırmada kullanılan ilişkilerde yükleme ölçeğinin, çoğu katılımcı tarafından anlaşılmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu durumun yükleme puanlarına etki etmiş olabileceği düşünölmektedir. Ölçeği geliştiren ya da uyarlayan kişilerin, ölçek maddelerini daha anlaşılır hale getirmeleri, yapılacak olan çalışmalarda daha sağlıklı verilerin elde edilmesine katkı sağlayabilir.

5. Araştırmada, demografik bilgi formu dahil olmak üzere toplam 5 ölçek kullanılmıştır. Kullanılan ölçek sayısının fazla olması katılımcıların, ölçekleri okurken sıkılmalarına ve doğru bilgi vermemelerine sebep olmuş olabilir. Yapılacak olan çalışmalarda sağlıklı verilerin elde edilmesi için daha az ölçek ve daha az soru kullanılması önerilmektedir.

6. Yapılan bu çalışmada bireylerin, yüksek evlilik uyumlarının kendilik algılarının olumlu olmasıyla ilişkili çıkması, kendilik algısının evlilik üzerindeki etkisini ortaya koymuştur. Bu nedenle, özellikle okulların ve devlet kuruluşlarının, çocukluktan başlanarak, bireylerin benlik farkındalıklarını artırmaları ve kendilerine dair olumlu benlik geliştirmeleri için çalışmalar yapmalarının önemli olduğu düşünölmektedir. Bu alışmalar, gelecekteki toplumların ruhsal sağlığının korunması ve geliştirilmesine; toplum için önemli bir kurum olan ve toplumun devamlılığını sağlayan ailenin, daha sağlıklı bireylerden oluşmasına katkı sağlayabilir.

7. Bu alışma evli bireylerin evlilik uyumlarına etki eden faktörlerin belirlenmesine yönelik yapılmış bir çalışmadır. Bu çalışmadan ve evlilik üzerinde yapılmış diğer

çalışmalardan yola çıkarak, evlilik öncesi eğitimler düzenlenmesinin; ya da var olan eğitimlerin, yeni çalışmalardan elde edilen bulgulara göre içeriklerinin genişletilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Yapılacak olan evlilik öncesi çalışmaların, evlenecek bireylerin kendilerine, eşlerine ve evliliğe yönelik bilinç düzeylerinin artmasına, buna bağlı olarak evlilik kurumunun korunmasına ve boşanma oranlarının azalmasına katkı sağlayabilir.

8. Evli bireylere yönelik çalışma yapan psikolog, psikolojik danışman ve sosyal hizmet uzmanı gibi personellere, evliliği etkileyen faktörler konusunda seminerler verilerek, bu personellerin, özellikle kırsal kesimde yaşayan ve evli olan diğer bireylere yönelik, evlilik kurumunu korumayı amaçlayan çalışmalar yapılmasının, gerekirse bu bireylere mobil hizmet desteği sağlanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

9. Bu araştırmada, evlilik uyumunu arttırmak için hangi faktörlerin üzerinde durulabileceği konu edilmiştir. Ancak bazı çiftlerin evliliği yürütmeye dair harcadıkları çabalara rağmen boşanabilecekleri göz önünde bulundurulduğunda, boşanma sürecinin doğal bir süreç olduğu ve bu süreci bireylerin sağlıklı bir şekilde kendilik değerlerine zarar vermeden atlatabilmeleri için bireylerin bilinçlendirilmesi ve yapılacak olan evlilik çalışmalarında boşanmanın her evlilik için olumsuz bir durum olmadığı vurgulanması önerilmektedir.

10. Bu araştırmadaki tüm sınırlıklara rağmen evlilik uyumu ile kendilik algısı, eş değerlendirme ve yükleme tarzları ilişkisinin bir arada çalışılmasının literatüre özgünlük kattığı düşünülmektedir. Çalışılan her bir kavramın önemli olduğu ve evlilik uyumuna yönelik yapılacak olan çalışmalarda değişkenlerin daha da genişletilerek kullanılmasının evlilik çalışmaları alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adana, F., Arslantaş, H. ve Şahbaz, M. (2012). Lise öğrencilerinin benlik kavramlarını algılama biçimleri ve ilişkili faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 3(1), 22–29.
- Akça, F., Şahin, G. ve Vazgeçer, B. (2011). Üniversite öğrencilerinin kendilik algıları, gestalt temas biçimleri ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (7)1, 18-28.
- Akpınar, B. (2016). *Evli çiftlerin evlilik uyumu ile toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Aldemir, G. Y. (2013). *Elit sporcularda imgelemenin benlik algısı ve problem çözme becerisine etkisi*. Marmara Üniversitesi: Doktora tezi.
- Allendorf, K. (2012). Marital quality from a rural indian context in comparative perspective. *Journal of Comparative Family Studies*, 43(4), 527–544.
- Allen, S. M. ve Webster, P.S. (2001). When wives get sick: Gender role attitudes, marital happiness and husbands' contribution to household labor. *Gen Soc*, 15, 898-916.
- Anderson, S. A., Russell, C. S. ve Schumm, W. R. (1983). Perceived marital quality and family life-cycle categories: a further analysis. *Journal of Marriage and Family*, 45, 127-39.
- Aracı, İ. A. (2018). *The associations among intimate partner acceptance- rejection/ control, psychological adjustment and marital adjustment*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Arslan, H. (2016). Bir derleme: benlik kavramına ilişkin bazı yaklaşımlar ve tanımlamalar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 48, 79-89.
- Atkinson, R. L. Atkinson, R. C., Smith, E. E., Nolen-Hoeksama, S. ve Bem, D. J. (2012). *Psikolojiye giriş* (2. Baskı). (Çeviren: Yavuz Alogan). Ankara: Arkadaş Yayınevi.

- Ayan, S. (2004). *Evlilik birliğinin korunması* (1. Baskı). Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Aydın, B. (2005). *Çocuk ve ergen psikolojisi* (2. Baskı). Ankara: Atlas Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (1990). *Kendini ayarlama becerisinin çeşitli değişkenlerle ilişkişi*. Ankara Üniversitesi: Doktora Tezi.
- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal beceri eğitimi* (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bal, H. (2007). *Bağlanma stilleri, cinsiyet rolleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Mersin Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Baron, R. A. ve Byrne, D. (2000). *Social psychology*. Boston: Allyn Andbacon.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991) Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
- Baucom, D. H., Sayers, S. L. ve Duhe, A. (1989). Attributional style and attributional patterns among married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(4), 596-607.
- Bem, D. J. (1967). Self-perception: An alternative interpretation of cognitive dissonance phenomena. *Psychological Review*, 74, 183-200.
- Bem, D. J. (1972). Self-perception theory. *Advances In Experimental Social Psychology*, 6, 1-62
- Bem, D. J. ve McConnell, H. K. (1970). Testing the self-perception explanation of dissonance phenomena: On the salience of premanipulation attitudes. *Journal of Personality And Social Psychology*, 14(1), 23-31.
- Bem, S. L. (1975). Sex-role adaptability: One consequence of psychological androgyny. *Journal of Personality and Social Psychology*, 31, 634-643.
- Berber, Ç. B. (2010). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantılarının kendilik algısı ve boyun eğici davranışlar üzerine etkisi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.

- Bireyşoğlu, Ö. N. (2018). *Benlik Saygısı Kuramları* [Http://Www.Tavsiyeyorum.Com](http://www.tavsiyeyorum.com)
Erişim tarihi: 29.04.2019.
- Birtchnell, J. (1987). Attachment detachment, directiveness receptiveness: A system for classifying interpersonal attitudes and behavior. *British Journal of Medical Psychology*, 60, 17-27.
- Birtchnell, J. (1988a). Depression and family relationships: A study of young, married women on a london housing estate. *British Journal of Psychiatry*, 153, 758-769.
- Birtchnell, J. (1988). The assesment of marital relationship by questionnaire. *Sexual and Marital Therapy*, 3(1), 57-62.
- Birtchnell, J. (1988b). The assessment of the marital relationship by questionnaire. *Sexual and Marital Therapy*, 3(1), 57-70.
- Bradbury, T. N. ve Fincham, F. D. (1992). Attributions and behavior in marital interaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63 (4), 613- 628.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Butcher, J. N., Mineka, S. ve Hooley, J. M. (2013). *Anormal psikoloji* (1. Baskı). İstanbul: Kaknüs yayınları.
- Byrne, C. A. ve Arias, I. (1997). Marital satisfaction and marital violence: Moderating effects of attributional processes. *Journal of Family Psychology*, 11(2), 189-191.
- Canel, N. A. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması*. Marmara Üniversitesi: Doktora tezi.
- Canel, A. N. (2012). *Evlilik ve aile hayatı* (2. Baskı). İstanbul: Nakış Ofset.
- Caner, M. (2009). *Evli bireylerde kendi ebeveynlerini algılama biçimleri erken dönem uyum bozucu şemalar ve eşe yönelik değerlendirmeler arasındaki ilişkiler:*

Şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme. Hacettepe Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.

Cevher, F. N. ve Buluş, M. (2007). Benlik kavramı ve benlik saygısı: Önemi ve geliştirilmesi. *Akademik Dizayn Dergisi*, 1(2), 52-64.

Cooper, K., Chassin, L. ve Zeiss, A. (1985). The relationship of sex role self concept and sex role attitudes to the marital satisfaction and personal adjustment of dual-worker couples with preschool children. *Sex Roles*, 12(1), 227- 241.

Cook, R. D. (1977). Detection of influential observations in linear regression. *Technometrics*, 19, 15-18.

Cook, R. D. ve Weisberg, S. (1982). *Residuals and influence in regression*. London: Chapman and Hall.

Cooley, C. H. (1902). *Human nature and the social order*. New York: Charles Scribner's Sons.

Cooley, C. H. (1968). *The social self: on the meanings of "I"* (Editör: C. Gordon ve K. J. Gergen). *The Self In Social Interaction*. USA: John Wiley & Sons, Inc., 87-91.

Curun, F. (2006). *Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki*. Ankara Üniversitesi: Yayınlanmamış doktora tezi.

Cüceloğlu, D. (2016). *İnsan ve davranışı* (28. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Cüceloğlu, D. (2017). *Evlenmeden önce* (1. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13-43.

Çanakçı, M. (2000). *Flört ve benlik saygısı arasındaki ilişki*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi: Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi.

- Çeçen, R. (2008). Öğrencilerin cinsiyetlerine ve ana baba tutum algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 422-428.
- Çelenoğlu, A. (2011). *Evli bireylerin, bağlanma stillerine ve kendilik algısına göre evlilikte yaşanan sorunlarla başa çıkma yollarının incelenmesi*. Haliç Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Çelik, M. (2006). *Evlilik doyumu ölçeği geliştirme çalışması*. Çukurova Üniversitesi: Doktora tezi.
- Çetinkaya, K. S. (2018). *Evlilik uyumuna ilişkin model araştırması*. Atatürk Üniversitesi: Doktora tezi.
- Demirci, E. (2018). *5-6 yaş çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile çocukların benlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Maltepe Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Demirsoy, Ç. (2008). *Evlilikte Gizli Tehlike*
[Http://Www.Hurriyet.Com.Tr/Kelebek/Evlilikte-Gizli-Tehlike-10308694](http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/evlilikte-gizli-tehlike-10308694). Erişim tarihi: 03.05.2019.
- Demoulin, D. F. (1999). A personalized development of self-concept for beginning readers. *Education*, 120(1), 14-26.
- Doğan, Ö. (2010). *Evli bireylerde olumlu yanılısama; ilişki bağlanımı ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler*. Ankara Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Dölen, Z. A. (2014). *Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerinde bağlanım: romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançlar ve cinsiyet rolleri*. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Durbin, J. ve Watson, G. S. (1951). Testing for serial correlation in least square regression. *II. Biometrika*, 38(1-2), 159-179.

- Eisenberg, S. ve Patterson, L. E. (1979). *Helping clients with special concerns*. USA: Houghton Mifflin Company.
- Erden, A. D. (2016). *Kendini izleme tarzı, yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve algılanan eş davranışlarının evlilik doyumu üzerine etkisinin incelenmesi*. Ege Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: youth and crisis*. New York: W.W. Norton and Company, Inc.
- Erikson, E. H. (1980). *Identity and life cycle*. New York: W. W. Norton and Company, Inc.
- Erol, R. Y. ve Orth, U. (2011). Self-esteem development from age 14 to 30 years: A longitudinal study. *Journal of Personality And Social Psychology*, 101(3), 607-619.
- Ersanlı, K. ve Kalkan, M. (2008). *Evlilik ilişkilerini geliştirme kuram ve uygulama* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Feist, J., ve Feist, G. J. (2009). *Theories of personality* (7. Baskı) United States of America: Mcgraw-Hill.
- Ferrer, M. ve Fugate, A. (2003). Helping your school-age child develop a healthy agricultural sciences. *University of Florida*, 9, 105-110.
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human relations*, 7, 117-140.
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford: Stanford University Press.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3. Baskı). London: Sage.
- Fincham, F. D., Beach, S. D. ve Nelson, G. (1987). Attributional process in distressed and nondistressed couples: 3.causal and responsibility attributions for spouse behaviour. *Cognitive Therapy Research*, 11, 77-83.

- Fincham, F. D. ve Bradbury, T. N. (1988). The impact of attributions in marriage: An experimental analysis. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 7, 147–162.
- Fincham, F. D. ve Bradbury, T. N. (1990). Attributions in marriage: Review and critique. *Psychological Bulletin*, 107, 3-33.
- Fincham, F. D. ve Jaspars, J. M. (1980). *Advances in experimental social psychology*, New York Academic Press, 13, 81-138.
- Fıfıloğlu, H. (1992). Lisansüstü öğrencilerin evlilik uyumlarının karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 7, 16-23.
- Franzoi, S. L. (2003). *Social psychology*. Chicago: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Freedman, J. L., Sears, D. O. ve Carlsmith, J. M. (2003), *Sosyal psikoloji* (4. Baskı). (Çeviren: Ali Dönmez). Ankara: İmge Yayıncılık.
- Geçtan, E. (2017). *Psikanaliz ve sonrası* (16. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Geçtan, E. (2018). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar* (23. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Gezici, M. ve Güvenç, G. (2003). Çalışan kadınların ve ev kadınlarının benlik algısı ve benlik kurgusu açısından karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 1-14.
- Gökçe, B. (1978). Evlilik kurumuna sosyolojik bir yaklaşım. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 7-21.
- Gray, J. (2018). Kadınlar Mars'tan Erkekler Venüsten (30. Baskı). (Editör: Şen, G.). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi
- Gülaydın, G. ve Semerci, B. (2018). Romantik ilişkisi olan yetişkin bireylerin ilişki doyumlarının bağlanma stilleri, benlik saygısı ve kişilerarası ilişki tarzları açısından incelenmesi. *Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 14-25.
- Güleç, G. (2012). *Aile ve evlilik*. (Editör:Yenilmez, Ç.). *Aile yapısı ve ilişkileri*, (62-79). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.

- Günay, S. (2007). *Evlilik çatışması, nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyuma ilişkin görüşleri ve evliliğe ilişkin değerlendirmeler arasındaki ilişkiler*. Ankara Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Gündoğdu, A. (2007). *Relationships between self-construals and marital quality*. Ankara Üniversitesi: Yüksek Lisans Tezi.
- Gürcan, D. (2015). Benlik farklılıklarına Rogers'ın danışan odaklı terapisi ile yaklaşım: Vaka çalışması. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(1), 13-26.
- Hamachek, D. E. (1981). *Encounters with the ego*. Mexico: Interamericana.
- Hamachek, D. E. (1985). The self's development and ego growth: conceptual analysis and implications for counselors. *Journal of Counseling and Development*, 64(2), 136-142.
- Hayat, T. H. (2002). *Kadınlarda cinsiyet rolleri ve yaşa bağlı olarak benlik saygısı, depresyon ve menopoza ilişkin belirtilerin incelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Heider, F. (1958). *The psychology of interpersonal relations*. New York: Wiley.
- Higgins, E. T. (1987). Self-discrepancy: A theory relating self and affect. *Psychological Review*, 94(3), 319-340.
- Holtzworth-Munroe, A. (1992). *Attributions and maritally violent men: the role of cognitions in marital violence. attributions, accounts and close relationships*. (Editörler: Harvey, J., Orbuch, T. ve Veber, A. L.). New York: Springer-Verlag, 166-174.
- Holtzworth-Munroe, A. ve Hutchinson, G. (1993). Attributing negative intent to wife behavior: The attributions of maritally violent versus nonviolent men. *Journal of Abnormal Psychology*, 102(2), 207-209.
- Işinsu-Halat, M. (2009). *Yatırım kuramı bağlamında evli çiftlerde uyum, nedensel ve sorumluluk yüklemeleri ile yalnızlık arasındaki bağlantılar*. Ankara Üniversitesi: Doktora tezi.

- İnanç, B. Y. ve Yerlikaya, E. E. (2014). *Kişilik kuramları* (8. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- James, W. (1950). *The principles of psychology*. Oxford, England: Dover Publications.
- James, W. (1963). *The varieties of religious experience*. New York: University Boks.
- Jones, E. E. ve Davis, K. E. (1965). *From acts to dispositions: the attribution proces in social psychology*, (Editör: Berkowitz, L.). *Advances in experimental social psychology*. New York: Academic Press, 219-266.
- Kabakçı, E., Tuğrul, C. ve Öztan, N. (1993). Birtchnell eş değerlendirme ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8(29), 31-37.
- Kaplan, H. B. (1986). *Social psychology of self-referent behavior*. Plenum.
- Karadağ, Ş. (2015). *Evlilik uyumu ilişkisinde aile içi iletişimin rolü: Konya örneği*. Selçuk Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Karadayı, S. (2018). *Ergenlik ve ilk yetişkinlik dönemindeki bireylerde yaşam doyumu, psikolojik ihtiyaçlar ve benlik algısı*. Nişantaşı Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Kelley, H. H. (1967). Attribution theory in social psychology. *Nebraska Symposium on Motivation*, 15, 192-238.
- Kim, E. (2012). Marital adjustment and depressive symptoms in Korean Americans. *Issues Ment Health Nurs*, 33, 370-6.
- Koçak, A. (1999). Davranışların nedenlerini algılama: yükleme kuramları. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 1(1), 108-120.
- Koçak, R. (1998). *Yükleme biçimlerinin depresyon ve kendini ayarlamadaki rolü*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Kublay, D. ve Oktan, V. (2015). Evlilik uyumu: değer tercihleri ve öznel mutluluk açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 25-35.
- Kuzgun, Y. (1983). Benlik ve ideal benlik kavramlarının tercih edilen meslek kavramı ile ilişkisi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1-9.

- Larson, J. H. (1994) Premarital predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 43(2), 228-237.
- Larson, J. H. (2002). *The great marriage tune-up book*. San Francisco: Jossey- Bass 15-17.
- Lawrence, D. (2000). *Building self-esteem with adult learners*. London, Great Britain: Paul Chapman Publishing.
- Marathe, S. (2012). Life satisfaction and marital adjusment. *Golden Research Thoughts*, 2, 1-5.
- Mead, G.H. (1934). *Mind, self, and society*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Menard, S. (1995). *Applied logistic regression analysis: Sage University series on quantitative applications in the social sciences*. Thousand Oaks, CA: Sage
- Murray, S. L., Holmes, J. G. ve Griffin, D. L. (2000). Self-esteem and quest for felt security: How perceived regard regulates attachment processes. *Journal of Personal and Social Psychology*, 78(3), 478-498.
- Özbek, C. C. (2018). *Evli bireylerde eş değerlendirme, evlilik uyumu, evlilik doyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yakındoğu Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Özçelik, D. (2016). *Neden Evlilik*, <http://www.milliyet.com.tr/neden-evlilik--pembenar-yazardetay-yasam-2338944/>. Erişim tarihi: 04.05.2019.
- Özen, Y. (2003). Özel ben-bilinçliliği, genel ben-bilinçliliği. *Bilge Adam Dergisi*, 4, 60-65.
- Özen, Y. (2014). Kendilik, kendilik algısı ve kendilik algısına bağlı psikosomatik bozukluklara sosyal psikolojik bir bakış. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Dergisi*, 40, 1-12.
- Özen, Y. ve Gülaçtı, F. (2010). Benlik kavramı ve benliğin gelişimi bilen benliğe gereksinim var mı?. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, (12)2, 21-36.

- Özer, A. ve Güngör, C. H. (2012). Yükleme tarzları, bağlanma stilleri ve kişilik özelliklerine göre evlilik uyumu. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 11-24.
- Özteke, H. İ. (2011). *İlköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların sosyal karşılaştırma ve öz-bilinç düzeyleri ile psikolojik danışman öz-yeterlik inancı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Pan, Y. ve Jackson, R. T. (2008). Ethnic difference in the relationship between acute inflammation and serum ferritin in US adult males. *Epidemiology and Infection*, 136, 421-431.
- Pehlivan, H. (2016). Kadınların benlik saygısını ve yaşam doyumunu artırma: Bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı bir grup müdahalesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, (24)2, 479-492.
- Rogers, C. (1959). *A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships as developed in the client-centered framework*. (Editörler: Kirschenbaum, H. ve V. Henderson). The Carl Rogers Reader. Boston: Houghton Mifflin.
- Rogers, C. (1961). *On becoming a person*. Boston: Houghton Mifflin.
- Rogers, C. R. (1978). The formative tendency. *Journal of Humanistic Psychology*, 18(1), 23–26.
- Rogers, C. R. (1980). *A way of being*. Boston: Houghton Mifflin.
- Rothrauff, T. C. (2005). *Beliefs about intergenerational assistance following divorce and remarriage: does race and ethnicity matter?*. University of Missouri: Thesis of Msc.
- Sakallı, N. (2001). Evlilik öncesi yaşanan cinsel ilişkiye ve kadınların evlilik öncesi cinsel ilişkide bulunmasına karşı tutumlar. *Psikoloji Çalışmaları*, 22, 2-13.
- Saltık, A. (2012). *Başkalarının Tecrübelerinden Yaralanmak*.
<http://ahmetsaltik.net/tag/baskalarinin-tecrubelerinden-yararlanmak/>. Erişim tarihi: 29.04.2019.

- Sayar, K. (2003). Kültürel bakış açısından benlik ve kişilik. *Yeni Symposium Dergisi*, 41(2), 78-85.
- Schafer, R. B. ve Keith P. M. (1992). Self-esteem agreement in the marital relationship. *The Journal of Social Psychology*, 132(1), 5-9.
- Scharasevska, I. (2012). *Family and marital satisfaction and the use of social network technologies*. The University of Illunios, Urbana- Champaign: Degree of Doctor.
- Shackelford, T. K. (2001). Self-esteem in marriage. *Personality And Individual Differences*, 30, 371-390.
- Sharpley, C. F. ve Khan, J. A. (1982). The relationship between marital adjustment and self-concept for married individuals and couples. *Journal of Individual Psychology*. 38(1), 62-71.
- Shields, N. M. ve Hanneke, C. R. (1988). Attribution processes in violent relationships: perceptions of violent husbands and their wives. *Journal of Applied Social Psychology*, 13, 518-525.
- Sirgy, M. J. (1982). Self-concept in consumer behavior: a critical review. *Journal of Consumer Research*, 9, 287-299.
- Snyder, D. K. (1979). Multidimensional assessment of marital satisfaction. *Journal of Marriage and Family*, 41(4), 813-823.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: new scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage And The Family*, 38(1), 15-28.
- Spanier, G. B. ve Lewis, R. A. (1980). Marital quality: A review of the seventies. *Journal of Marriage and the Family*, 42(4), 825-839.
- Stahl, M. S. (2003). *Cinsiyete özgü ve cinsel işlevlerle ilişkili psikofarmakoloji. Temel psikofarmakoloji*, (Çeviren: Yasin Taneli). Bursa: Yelkovan Yayıncılık, 543-552.

- Stevens, J. P. (2002). *Applied multivariate statistics for the social sciences* (4. Baskı). Illsdales, NJ: Erlbaum.
- Sungur, M. A., Duyar, N., Yıkılmaz, H., Boyacı, R., Urhan, H. M., Çetin, G., Arıkan, T., Çiçek, Ş. N. ve İspaha, T. (2017). Evlilik ve eş seçme tutumuna kuşakların etkisi: X ve Y kuşaklarının karşılaştırması. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 28(1).
- Şahin, N. H., Durak, A. ve Şahin, N. (1993). *Bir Grup Banka Personelinde İş Doyumu ve Stres*. Basılmamış Araştırma Raporu.
- Şahin, E. (2018). *Akılcı duygusal davranışçı yaklaşıma dayalı bir psikoeğitim programının ergenlerin benlik algısına etkisi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi: Doktora tezi.
- Şahin, Z. (2018). *Aile içi şiddet mağduru olan kadınlarda kendilik algısı, psikopatoloji ve bilişsel duygu düzenleme stratejileri*. Işık Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Şendil, G. (1991). *Mastektomi geçirmiş kadınların evlilik ilişkisinin incelenmesi*. İstanbul üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Şendil, G. ve Korkut, Y. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 28, 15-34.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. Baskı). Upper Sadle River: Pearson.
- Tarhan, N. (2016). *Kadın psikolojisi* (85. Baskı). İstanbul: Nesil Yayınları.
- Tarhan, N. (2017). *Mutlu evlilik psikolojisi* (28. Baskı). İstanbul: Timaş yayınları.
- Taycan, S. ve Kuruoğlu, A. (2014). Evlilik uyumu ile bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(1), 9-18.
- Taylor, S. E. ve Brown, J. D. (1988). Illusion and well-being: A social psychological perspective on mental health. *Psychological Bulletin*, 103(2), 192-210.

- Taysi, E. (2007). *İkili ilişkilerde bağışlama: ilişki kalitesi ve yüklemelerin rolü*. Ankara Üniversitesi: Doktora tezi.
- Tuğrul, C. ve Kabakçı, E. (1996). Vajinismus olgularında yordayıcı değişkenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 7(3), 203-205.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1995). *Cinsiyet, evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arası ilişkiler üzerine bir araştırma*. Ankara Üniversitesi: Doktora tezi.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1997). Evlilik uyumu ile nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12(40), 55-64.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). Evlilik uyum ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması, *3P Dergisi*, 7(3), 193-199.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). İlişkilerde yükleme ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması, *3P Dergisi*, 7(1). 50-57
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, (2)6.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma stilleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(9), 61-68.
- Tümöz, E. D. (2018). *Kadınlarda evlilik doyumunun kadınların kişilik özellikleriyalnızlık algıları ve eş değerlendirmeleri bağlamında incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2019). *Türkiye’de Evlenme ve Boşanma Oranları*. <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>. Erişim tarihi: 15.05.2019.
- Uebelacker, L. A. ve Whisman, M. A. (2005). Relations beliefs, attributions, and partner behaviors for depressed and nondepressed married women. *Cognitive Therapy and Research*, 29, 143-154.
- Uyar, S. (1999). *Boşanmış bireylerin evlilik süreci ve bugüne ilişkin psikolojik sorunları üzerine bir araştırma*. Ankara Genelkurmay Başkanlığı Gülhane Askeri Tıp

Akademisi Askeri Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı Başkanlığı: Uzmanlık Tezi.

Uysal, K. G. (2015). *La transformation de l'identité masculine en turquie: les nouvelles masculinités*. Galatasaray Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.

Uzuner, Y. (2003). Çocukta ruh sağlığı, uyum bozukluğu. *Eskişehir Açıköğretim Fakültesi Yayınları*, 47-52.

Ülker, M. (2016). *Kadınlarda çocukluk dönemi mutluluk anıları ile ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısı arasındaki ilişki*. Necmettin Erbakan Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.

Weiner, B. (1979). A theory of motivation for some classroom experiences. *Journal of Educational Psychology*, 71(1), 3-25.

Wylie, R. (1968). *The present status of self theory*. Borgatta, E. R. ve Lambert, W. W. (Editör.), Chicago: Handbook of Personality Theory and Research.

Yalçın, H. (2014). Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 250-261.

Yavuzer, H. (2015). *Evlilik okulu* (11. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yeşilyaprak, B. (2003). *21. yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri* (28. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

Yıldırım, İ. (1992). *Evli bireylerin evlilik uyum düzeylerini etkileyen bazı etmenler*. Hacettepe Üniversitesi: Doktora tezi.

Yıldız, T. G. (2017). *Anne baba eğitimi* (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum, kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1(4), 49-58.

Yılmaz, S. (2018). Toplumsal cinsiyet rollerinin günlük hayattaki yansımaları: Çorum/Alaca örneği. *İmgelem Dergisi*, 2, 10-15.

Zincirkıran, Z. (2008). *Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden 6 yaş grubu çocuklarının benlik kavramlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Maltepe Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.

EKLER

Ek 1: Demografik Bilgi Formu

Bu araştırma Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi PDR Bilim Dalı Yüksek Lisans Programında yapılmaktadır. Araştırmanın amacı, *evli bireylerin sahip oldukları kendilik algıları, algılanan eş davranışları, evlilikteki yüklenme tarzları ve evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemektir*. Cevaplarınız gizli tutulacaktır. Vereceğiniz cevaplar bireysel olarak değerlendirilmeyecek, tüm katılımcıların cevapları bir arada değerlendirilecektir. Soruların başındaki yönergeleri okuyunuz ve size en uygun seçeneğini işaretleyiniz.

Lütfen cevaplandırılmamış soru bırakmamaya özen gösteriniz.

İrem YILDIRIM
Psikolojik Danışman

1. Yaşınız:.....
2. Eğitim Durumunuz: () Okur-yazar değil () Okur-yazar () İlkokul () Lise
() Ön lisans () Lisans () Lisansüstü ve diğerleri
3. Şuanda herhangi bir işte çalışıyor musunuz: () Evet () Hayır
4. Eşinizin Yaşı:.....
5. Eşinizin Eğitim Durumu: () Okur-yazar değil () Okur-yazar () İlkokul
() Lise () Ön lisans () Lisans () Lisansüstü ve diğerleri
6. Eşiniz herhangi bir işte çalışıyor mu: () Evet () Hayır
7. Yaşadığınız yer:
8. Aylık Geliriniz: () 0-1000 TL () 1001-1500 TL () 1501-2000 TL
() 2001-2500 TL () 2501-3000 TL () 3000 TL ve üzeri
9. Aylık gelirinizi nasıl değerlendiriyorsunuz: () Düşük () Orta () Yüksek
10. Yaşamınızın büyük bir bölümünü nerede geçtiniz:
() Büyükşehir () İl () İlçe () Kasaba () Köy

11. Eşinizle nasıl tanıştınız:

- Görücü usulü Arkadaş ortamında Okulda
 İş ortamında Sosyal medyada Diğer.....

12. Kaç yaşında evlendiniz:.....

13. Kaç yıldır evlisiniz: (örn: 1 yıl 2 aydır evliyim)

14. Çocuk sahibi misiniz: Evet Hayır

15. Çocuk sayınız:.....

16. Çocukluk döneminiz dahil daha önce tedavi edilmesi gereken fiziksel ya da psikolojik bir sorun yaşadınız mı:

- Evet Hayır

17. Yaşadığınız psikolojik sorun ile ilgili aldığınız tanı:.....

18. Yaşadığınız psikolojik sorun ile ilgili yardım aldınız mı: Evet Hayır

19. Sizce evlilik nedir:.....

- İhtiyaçtır Tercihtir Diğer

20. İnsanlara evlenmeyi önerir misiniz:

- Evet Kararsızım Hayır

14. Dağınık							Düzenli
15. Pasif							Aktif
16. Kararsız							Kararlı
17. Antipatik							Sempatik
18. Boyun eğici							Hakkını arayıcı

Ek 3: Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği-Kadın Formu (BEDÖ)

Aşağıda eşinizi tarif etmekte kullanabileceğiniz tanımlamalar verilmiştir. Lütfen her tanımlamayı dikkatle okuyun ve eşinize ne kadar uyduğuna karar verin. Seçenekler arasında, eşinizi en iyi tanımlayan ifadeyi işaretleyin. (Evet, Kararsızım, Hayır)

E K H

1. Eşimle geçinmek kolaydır. Güvenilebilirlik () () () *
2. Tartışma çıkarmayı sever. **Kontrolcülük** () () () *
3. Sabırlı ve hoşgörülüdür. Güvenilebilirlik () () () *
4. Kırıcı konuşur. **Kontrolcülük** () () () *
5. Eşimle hoş vakit geçirilir. Güvenilebilirlik () () () *
6. Her şeye kusur bulur. **Kontrolcülük** () () () *
7. Güçlü ve güvenilirdir. Güvenilebilirlik () () () *
8. Kendi başına karar verebilir. **Bağımlılık** () () ()
9. Hatalarımı sürekli yüzüme vurur. **Kontrolcülük** () () () *
10. Moralimin bozuk olduğunu fark eder. Güvenilebilirlik () () () *
11. İnsanlarla iyi geçinir. Güvenilebilirlik () () () *
12. Gergin olduğumda beni yatıştırır. Güvenilebilirlik () () () *
13. Sorumluluktan kaçır. **Bağımlılık** () () () *
14. Olduğum gibi davranmama izin verir. **Kontrolcülük** () () ()
15. Kolay incinir. **Bağımlılık** () () () *
16. Eşim saygı duyduğum ve güvendiğim bir insandır. Güvenilebilirlik () () *
17. Hiçbir zaman bana ayıracak fazla zamanı olmaz. **Kopukluk** () () *
18. Eleştirilerden aşırı etkilenir. **Bağımlılık** () () () *
19. Beni aşağılar. **Kontrolcülük** () () () *
20. Ona ihtiyacım olduğu zaman yanımdadır. Güvenilebilirlik () () *
21. Benim fikirlerime değer vermez. **Kontrolcülük** () () () *
22. İstedğim halde beni kendi halime bırakmaz. **Bağımlılık** () () *
23. Omzunda ağlamama izin verir. Güvenilebilirlik () () () *
24. Beni tehdit eder. **Kontrolcülük** () () () *
25. İnsanlara güvenir. **Kopukluk** () () ()
26. Beni çekici bulur. **Kontrolcülük** () () ()
27. Beni sık sık kötüler. **Kontrolcülük** () () () *

28. Şaka kaldırır. Güvenilebilirlik () () () *
29. Sık sık içine kapanır. **Kopukluk** () * () ()
30. İyi bir şey yaptığımda beni takdir eder. **Kontrolcülük** () () ()
31. Kendini bana acındırmaya çalışır. **Bağımlılık** () () () *
32. Anlayışlıdır. Güvenilebilirlik () () () *
33. Aşırı üzüntüye, sevince, heyecana gelemmez. **Kopukluk** () () () *
34. Yeni durumlara kolayca uyar. Güvenilebilirlik () () () *
35. Onunla konuşmak zordur. **Kopukluk** () () () *
36. Eşim sevecen bir insandır. Güvenilebilirlik () () () *
37. Hayatımı benim yerime düzenlemeye çalışır. **Kontrolcülük** () () *
38. Başkalarının düşüncelerine değer verir. **Kontrolcülük** () () ()
39. Ona aşırı ilgi göstermemi ister. **Bağımlılık** () () () *
40. Evine bağlıdır. **Kopukluk** () () ()
41. Aileme karşı hoşgörülü değildir. **Bağımlılık** () () () *
42. Mahremiyetime saygı gösterir. **Bağımlılık** () ()
43. İşlerim yolunda gitmediğinde üzülür ve benimle ilgilenir. Güvenilebilirlik () *
44. Yaptıklarımı kontrol edip, bana hükmetmekten hoşlanır. **Bağımlılık** () *
45. Eşimle sırlarımı paylaşabilirim. Güvenilebilirlik () () () *
46. Biraz soğuk bir insandır. **Kopukluk** () () () *
47. İkimizin eşit haklara sahip olduğunu düşünür. **Kontrolcülük** () ()
48. Kendi arkadaşlarım olmasından hoşlanmaz. **Kontrolcülük** () () *
49. Hatalarının farkındadır. Güvenilebilirlik () () () *
50. Kendini savunamaz. **Bağımlılık** () () () *
51. Ona benzememi ister. **Kontrolcülük** () () () *
52. Bana güvenir. **Kopukluk** () () ()
53. Kendine güveni azdır. **Bağımlılık** () () () *
54. Moralim bozuk olduğunda bana yardımcı olur. Güvenilebilirlik () () *
55. Akli hep kendi düşüncelerindedir. **Kopukluk** () () () *
56. Acil problemlerle başa çıkabilir. Güvenilebilirlik () () () *
57. Hayattan ne beklediğini bilir. **Bağımlılık** () () ()
58. Eşim aşırı kıskançtır ve çok fazla üstüme düşer. **Bağımlılık** () () *
59. Asık suratlıdır. **Kopukluk** () () () *
60. Bana karşı samimidir. **Kopukluk** () () ()

61. Kendi bildiğini okur. **Kopukluk** () () () *
62. Kendinden emin değildir. **Bağımlılık** () () () *
63. Kendi ailesi ile iyi geçinir. Güvenilebilirlik () () () *
64. Genellikle ne yapması gerektiğinin söylenmesini ister. **Bağımlılık** () () *
65. Eşim iyi ve düşünceli bir insandır. Güvenilebilirlik () () () *
66. Duygusal olarak ona çok yakın olmamdan hoşlanmaz. **Kopukluk** () () () *
67. Hoşlandığım şeyleri yapmam için beni destekler. **Kontrolçülük** () () () *
68. Bana hayranlık duyar. Güvenilebilirlik () () () *
69. Başkalarının sorunlarıyla uğraşmak istemez. **Kopukluk** () () () *
70. Neyi başarıp neyi başaramayacağını iyi bilir. **Bağımlılık** () () () *
71. Güçlülere göğüs gerebilir. Güvenilebilirlik () () () *
72. Sık sık desteklenmeye ihtiyaç duyar. **Bağımlılık** () () () *
73. Benim ne istediğimi benden daha iyi bildiğini zanneder. **Kontrolçülük** () () () *
74. Bana duygusal olarak yakın olmaktan hoşlanır. **Kopukluk** () () () *
75. Beni dikkate almaz. **Kopukluk** () () () *
76. Beni şımartır. **Kontrolçülük** () () () *
77. Ondan farklı yönlerimi olduğu gibi kabul eder. **Kontrolçülük** () () () *
78. Her şeyin kendi istediği biçimde yapılmasını arzu eder. **Kontrolçülük** () () () *
79. Yapmak istediğim şeyleri gerçekleştirmemi engeller. **Kontrolçülük** () () () *

Ek 3: Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği-Erkek Formu (BEDÖ)

Aşağıda eşinizi tarif etmekte kullanabileceğiniz tanımlamalar verilmiştir. Lütfen her tanımlamayı dikkatle okuyun ve eşinize ne kadar uyduğuna karar verin. Seçenekler arasında, eşinizi en iyi tanımlayan ifadeyi işaretleyin. (Evet, Kararsızım, Hayır)

E K H

1. Eşim hatalarının farkındadır. Güvenilebilirlik () () ()*
2. Anlayışlıdır. **Kopukluk** () () () *
3. Bana karşı açıktır. Güvenilebilirlik () () ()*
4. Beni kırmaktan çekinir. **Kopukluk** () () ()*
5. Akli hep kendi düşüncelerindedir. **Kontrolcülük** () () ()*
6. Aileme karşı hoşgörülü değildir. **Kontrolcülük** () () ()
7. Ondan farklı yönlerimi olduğu gibi kabul eder. **Kopukluk** () () ()*
8. Beni kendinden uzak tutar. Güvenilebilirlik () () ()*
9. Güçlüklere göğüs gerebilir. **Bağımlılık** () () ()*
10. Kendine güveni azdır. Güvenilebilirlik () () ()*
11. Moralem bozuk olduğunda bana yardımcı olur. Güvenilebilirlik () () ()
12. Beni anlayamaz. Güvenilebilirlik () () ()*
13. Şefkatlidir. **Kontrolcülük** () () ()*
14. Her şeyin kendi arzu ettiği biçimde yapılmasını ister. Güvenilebilirlik () () ()*
15. Eşim olayların gülünecek taraflarını görebilir. **Kontrolcülük** () () ()
16. İkimizin eşit haklara sahip olduğunu düşünür. **Kopukluk** () ()
17. Benden nadiren yardım ister. **Kontrolcülük** () () () *
18. Beni sık sık kötüler. Güvenilebilirlik () () () *
19. Güvенеbileceğim birisidir. **Kontrolcülük** () () () *
20. Ona benzememi ister. Güvenilebilirlik () () () *
21. İnsanlara güvenir. **Kopukluk** () () () *
22. Kendi bildiğini okur. **Bağımlılık** () () () *
23. Çoğu zaman yaptıklarını onayladığımdan emin olmak ister. Güvenilebilirlik () () () *
24. İnsanlarla iyi geçinir. Güvenilebilirlik () () () *
25. Eşimle gurur duyarım. **Bağımlılık** () () () *
26. Dertlerimi dinler. Güvenilebilirlik () () () *
27. Sık sık içine kapanır. **Kopukluk** () () () *

28. Her şeye kusur bulur. **Bağımlılık** () () ()
29. Moralimin bozuk olduğunu fark eder. **Kontrolcülük** () () (*)
30. Eşim aşırı kıskançtır ve çok fazla üstüme düşer. Güvenilebilirlik () () (*)
31. İyi bir şey yaptığımda beni takdir eder. **Bağımlılık** () () (*)
32. Dırdırcıdır. **Kontrolcülük** () () ()
33. Neyi başarıp, neyi başaramayacağını iyi bilir. **Kontrolcülük** () () (*)
34. Eleştirilerden aşırı etkilenir. **Bağımlılık** () () ()
35. Bana çok yakın olmaya çalışır. **Bağımlılık** () () (*)
36. Başkalarının düşüncelerine değer verir. **Kontrolcülük** () () ()
37. Hoşlandığım şeyleri yapmam için beni destekler. **Kontrolcülük** () () ()
38. İnatçıdır. **Kontrolcülük** () () (*)
39. Beni sevimli bulur. **Kontrolcülük** () () ()
40. Acil problemlerle başa çıkabilir. Güvenilebilirlik () () () (*)
41. Benim fikirlerime değer vermez. **Kontrolcülük** () () () (*)
42. Hatalarımı hoşgörür. **Kontrolcülük** () () ()
43. İstedğim halde beni kendi halime bırakmaz. **Bağımlılık** () () () (*)
44. Yaptıklarımı kontrol edip, bana hükmetmekten hoşlanır. **Kontrolcülük** () () () (*)
45. Kendimi “işe yaramaz biri” gibi hissetmeme neden olur. **Kontrolcülük** () () () (*)
46. Beni ne zaman kendi halime bırakması gerektiğini bilir. **Kontrolcülük** () () () ()
47. Başkalarının sorunlarıyla uğraşmak istemez. **Kopukluk** () () (*)
48. Bana karşı iyidir. Güvenilebilirlik () () () (*)
49. Arkadaşlarımı eleştirir. **Kontrolcülük** () () () (*)
50. Ona yeterince ilgi göstermediğimden yakınır. **Bağımlılık** () () () (*)
51. Beni yatıştırabilir. Güvenilebilirlik () () () (*)
52. Bazen hatalı olduğunu kabul eder. **Kontrolcülük** () () () ()
53. Bana güvenir. **Kontrolcülük** () () () ()
54. Düşüncelidir. Güvenilebilirlik () () () (*)
55. Benim ne istediğimi benden daha iyi bildiğini zanneder. **Kontrolcülük** () () () (*)
56. Onunla konuşmak kolaydır. Güvenilebilirlik () () () (*)
57. Yapmak istediğim şeyleri gerçekleştirmemi engeller. **Kontrolcülük** () () () (*)
58. Yeni durumlara kolayca uyar. Güvenilebilirlik () () () (*)
59. Genellikle ne yapması gerektiğinin söylenmesini ister. **Bağımlılık** () () () (*)
60. Onunla geçinmek kolaydır. Güvenilebilirlik () () () (*)

61. Bazen olduğundan daha güçsüzmüş gibi davranır. **Bağımlılık** () () *
62. Eşim benimle gurur duyar. Güvenilebilirlik () () (*
63. Kırıcı konuşur. **Kontrolcülük** () () (*
64. İşlerim yolunda gitmediğinde üzülür ve benimle ilgilenir. Güvenilebilirlik () *
65. Kendini bana acındırmaya çalışır. **Bağımlılık** () () (*
66. Olduğum gibi davranmama izin verir. **Kontrolcülük** () () ()
67. Düşünceleri, duygularını kendine saklar. **Kopukluk** () () (*
68. Çok yeteneklidir. **Bağımlılık** () () ()
69. Ona olan ilgimin kaybolmasından korkar. **Bağımlılık** () () *
70. Beni aptal yerine koyar. **Kontrolcülük** () () (*
71. Bana duygusal olarak yakın olmaktan hoşlanır. **Kopukluk** () ()
72. Hayattan ne beklediğini bilir. **Bağımlılık** () () ()

Ek 4: İlişkilerde Yükleme Ölçeği (İYÖ)

Bu ölçek eşinizin çeşitli davranışları hakkında bilgi toplamak için geliştirilmiştir. Ölçek eşinizin yapması muhtemel olan bazı davranışları içermektedir. Lütfen, önce eşinizin belirtilen her bir davranışı yapıyor olduğunu farz ediniz ve sonra bu davranış tanımlamasını izleyen ifadeleri okuyunuz. Her bir ifadenin ne kadar doğru veya yanlış olduğunu ifadenin altında yer alan ölçek üzerindeki rakamı işaretleyerek (X) belirtiniz ve lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmamaya dikkat ediniz.

- 1: Tamamen Yanlış
- 2: Yanlış
- 3: Kısmen Yanlış
- 4: Kısmen Doğru
- 5: Doğru
- 6: Tamamen Doğru

EŞİNİZ SÖYLEDİĞİNİZ BİR ŞEYİ ELEŞTİRİYOR:

1. Eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı. (Örn: kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali)

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

2. Eşimin beni eleştirme nedeni muhtemelen değişmez.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

3. Eşimin beni eleştirme nedeni evliliğimizin diğer yönleri için de geçerlidir.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

4. Eşimin beni istemeden değil kasıtlı olarak eleştirdi.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

5. Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

6. Eşimin beni eleştirdiği için suçlanmayı hak etmiştir.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

EŞİNİZ SİZİNLE DAHA AZ ZAMAN GEÇİRMEYE BAŞLIYOR.

1. Eşimin daha az zaman geçirme nedeni evliliğimizin diğer yönleri içinde geçerlidir.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

2. Eşimin benimle daha az zaman geçirdiği için suçlanmayı hak etmiştir.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

3. Eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı. (Örn: kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali)

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

4. Eşimin benimle daha az zaman geçirme nedeni muhtemelen değişmez.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

5. Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

6. Eşim benimle istemeden değil kasıtlı olarak daha az zaman geçirdi.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

EŞİNİZ SÖYLEDİĞİNİZ ŞEYE DİKKAT ETMİYOR:

1. Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

2. Eşimin söylediğim şeye dikkat etmeme nedeni evliliğimizin diğer yönleri için de geçerlidir.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

3. Eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı. (Örn: kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali)

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

4. Eşimin istemeden değil kasıtlı olarak söylediğim şeye dikkat etmedi.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

5. Eşim söylediğim şeye dikkat etmediği için suçlanmayı hak etmiştir.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

6. Eşimin söylediğim şeye dikkat etmeme nedeni muhtemelen değişmez.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

EŞİNİZ SOĞUK VE UZAK DAVRANIYOR:

1. Eşim bana istemeden değil kasıtlı olarak soğuk davrandı.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

2. Eşimin bana soğuk davranma nedeni evliliğimizin diğer yönleri için de geçerlidir.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

3. Eşim bana soğuk ve uzak davrandığı için suçlanmayı hak etmiştir.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

4. Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

5. Eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı. (Örn: kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali)

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

6. Eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı. (Örn: kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali)

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

Ek 5: Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ)

1) Aşağıdaki ölçek çizgisi üzerinde her şeyi ile şimdiki evliliğinizin mutluluk derecesini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı daire içine alınız. Ortadaki “mutlu” sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu olan küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

0 1 2 3 4 5 6

Çok mutsuz

Mutlu

Çok mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konular hakkında, siz ve eşiniz arasındaki anlaşma ya da anlaşmazlık derecesini ölçekteki sayılardan birini seçerek ifadenin yanındaki boşluğa yazınız. Lütfen her maddeyi dikkate alınız:

5 -Her zaman anlaşırız

4 -Hemen her zaman anlaşırız

3 -Ara sıra anlaşamadığımız olur

2 -Sıklıkla anlaşamayız

1 -Hemen her zaman anlaşamayız

0 -Her zaman anlaşamayız

___ 2) Aile bütçesini idare etme

___ 3) Boş zaman etkinlikleri

___ 4) Duyguların ifadesi

___ 5) Arkadaşlar

___ 6)Cinsel ilişkiler

___ 7)Toplumsal kurallara uyma (doğru, iyi veya yerinde davranış)

___ 8) Yaşam felsefesi

___ 9) Eşin akrabalarıyla ilişki biçimi

Aşağıdaki maddelerde lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabı seçiniz ve seçtiğiniz cevabın başında yer alan parantez içine x işareti koyunuz:

10) Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

- erkeğin susması ile
- kadının susması ile
- karşılıklı tavizlerle anlaşmaya varılarak sonuçlanır.

11) Ev dışı etkinliklerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

- hepsini bazılarını çok azını hiç birini

12) Boş zamanlarınızda siz genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

- bir şeyler yapmayı evde oturmayı

Eşiniz genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih eder?

- bir şeyler yapmayı evde oturmayı

13) Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

- sık sık arada sırada çok seyrek hiçbir zaman

14) Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz,

- aynı kişiyle evlenirdiniz
- farklı bir kişiyle evlenirdiniz
- hiç evlenmezsiniz

15) Eşinize güvenir sırlarınızı ona açar mısınız?

- hemen hemen hiçbir zaman
- nadiren
- çoğu konuda
- her konuda

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

31.07.2019

Tez Başlığı / Konusu

Erli Bireylerde Kendilik Algısı, Algılanan Eş Davranışları,
İlişkide Yıkılma Tecrübeleri ve Gıftı Uyumu İlişkisinin İncelenmesi

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam ...83... sayfalık kısmına ilişkin, 31.07.2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından turnitin...intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % ...10..... (.....00.....) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

(İmza)

31.07.2019

..... İREN YILDIRIM.....

Adı, Soyadı, İmza

Adı Soyadı : İren YILDIRIM.....

Öğrenci No : 159401075.....

Anabilim Dalı : Eğitim Bilimleri.....

Programı : Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

Statüsü : Y. Lisans Doktora

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Gökçe Z. Çenesiz
31.07/2019

(İmza)

ENSTİTÜ ONAYI
UYGUNDUR
02.08.2019
Servet CAN
Enstitü Sekreteri